

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AVRUPA BİRLİĞİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AVRUPA BİRLİĞİ KÜLTÜR POLİTİKASI
EKSENİNDE ERASMUS PROGRAMI:
TÜRKİYE-FİNLANDİYA KARŞILAŞTIRMASI

Seda SAKARYA

2501211299

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Arzu KİHTİR

İSTANBUL - 2024

ÖZ

AVRUPA BİRLİĞİ KÜLTÜR POLİTİKASI EKSENİNDE ERASMUS PROGRAMI: TÜRKİYE-FİNLANDIYA KARŞILAŞTIRMASI SEDA SAKARYA

Finlandiya'nın eğitimde başarılı uygulamaları ve öğrenme metotları uluslararasılaşma sürecinde güçlü yönlerini göstermektedir. 1995 yılında AB'ye katılımı ve eğitimde iyi uygulama örneği olarak Erasmus+ KA131 programlarında en iyi alıcı ülkesi olması, Avrupa Birliği (AB) kültür politikası ekseninde analiz etmeye değer bir konudur. Bu bağlamda çalışmanın amacı, AB'nin kültür politikası çerçevesinde yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşmadaki rolüne odaklanarak, Türkiye ve Finlandiya'nın Erasmus+ KA131 programındaki deneyimlerini öğrenci ve personel hareketlilikleri özelinde incelemektir.

Çalışmada, yükseköğretim kurumlarında kalite güvence ve akreditasyon süreçlerinin iyileştirilmesi, dil eğitimi ve kültürel hazırlığın artırılması, finansal destek mekanizmalarının geliştirilmesi, program katılımcılarından düzenli geri bildirim alınması ve kurumsal iş birliklerinin güçlendirilmesi dahil Türkiye için stratejik öneriler bulunmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, AB'de kültür kavramının tanımı, Avrupa kimliği ve kültür ile politika arasındaki etkileşime yoğunlaşarak, AB'nin ortak politika alanı olan kültüre odaklanılmaktadır. İkinci bölümde, yükseköğretim kurumlarına ilişkin AB politikaları, Maastricht ve Amsterdam Antlaşmaları öncesi ve sonrası kültür politikaları bağlamında yükseköğretim kurumlarında eğitim faaliyetlerinin rolü incelenmektedir. Üçüncü bölümde, Erasmus+ KA131 programları incelenerek, öğrenci ve personel hareketliliği üzerindeki etkileri değerlendirilmektedir. Özellikle COVID-19 pandemisi sonrasında karma hareketliliğin gerekliliği vurgulanarak teknolojinin önemine yer verilmektedir. Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise Türkiye ve Finlandiya'nın Erasmus+ KA131 programına katılım sürecini ve bu programın ilgili ülkelerin eğitim sistemleri üzerindeki etkileri karşılaştırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Avrupa Birliği (AB), Kültür Politikası, Erasmus Programı, Yükseköğretim, Finlandiya, Türkiye*

ABSTRACT

ERASMUS PROGRAM ALONG THE AXIS OF CULTURAL POLICY OF THE EUROPEAN UNION: A COMPARISON BETWEEN TÜRKİYE AND FINLAND

SEDA SAKARYA

Finland's successful practices and learning methods in education demonstrate their strengths in the process of internationalization. Joining the EU in 1995 and being the best recipient country in Erasmus+ KA131 programs as a good practice example in education makes it a topic worth analyzing within the framework of the European Union (EU) cultural policy. In this context, the purpose of the study is to focus on the role of higher education institutions in internationalization within the framework of the EU's cultural policy, and to examine the experiences of Türkiye and Finland in the Erasmus+ KA131 program specifically in terms of student and staff mobility.

The study provides strategic recommendations for Türkiye, including improving quality assurance and accreditation processes in higher education institutions, increasing language education and cultural preparation, developing financial support mechanisms, regularly obtaining feedback from program participants, and strengthening institutional collaborations.

In the first part of the study, the concept of culture in the EU is defined, focusing on the interaction between European identity, culture, policy, and concentrating on culture as a common policy area of the EU. The second part examines EU policies related to higher education institutions, the role of educational activities in higher education institutions in the context of cultural policies before and after the Maastricht and Amsterdam Treaties. The third part evaluates the Erasmus+ KA131 programs, assessing their impacts on student and staff mobility. The necessity of hybrid mobility, especially after the COVID-19 pandemic, is emphasized, highlighting the importance of technology. In the fourth and final part of the study, the participation process of Türkiye and Finland in the Erasmus+ KA131 program is compared, and the impacts of this program on the education systems of the respective countries are analyzed.

Keywords: *European Union (EU), Cultural Policy, Erasmus Program, Higher Education, Finland, Türkiye*

ÖNSÖZ

Eğitim, yalnızca ideal bir toplumu oluşturmayıp aynı zamanda sosyokültürel inşanın ve farklı bakış açıların yayılması için tesirli bir kavram olarak, ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişimlerdeki temel unsurlardan biridir. Çağdaş eğitim sistemlerinin uygulayıcısı olarak gelişmiş ülkeler, eğitimin varlığını hayata geçirerek ve bunun sürekliliğini sağlayarak bir takım düzen ve prensiplerin varlığını ortaya koymaktadır.

Avrupa Birliği (AB)'nin kültür politikaları ve programları çağdaş eğitim sisteminde bir örnek olarak yer edinmekte, Birliğin entegrasyon sürecinde Avrupalılık bilincini yaymak için temel taşlardan birini oluşturmaktadır. Yükseköğrenim kademesine kadarki süreçte her seviye ve boyutu ile güncel kalarak somut girişimlerde bulunmak, girişimlerin devamlılığını sağlamak Birliğin temel hedeflerindendir. Buna istinaden, Birliğin kurucu antlaşmalarından bu yana atılan adımlar ve sistemin gerekliliğine yönelik yapılan revizeler ile ürettiği politikalar dikkat çekmektedir.

Çalışmada AB'de eğitimin algısı, dönüşümü ve uyguladığı politikalar tartışılarak, kültür politikalarının yaygınlaştırılması için kullanılan yöntemler ve Erasmus+ KA131 programı, Finlandiya-Türkiye karşılaştırması yapılarak eğitimdeki etkileri üzerinde durulmaktadır.

AB kültür politikalarının gelişiminde, Erasmus+ KA131 programlarının pozitif yönde bir etkisi vardır. Türkiye'ye gelen ve Türkiye'den AB ülkelerine giden öğrenci sayıları göz önünde bulundurulduğunda hareketlilikler için talebin arttığı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla Avrupa Komisyonu'nun gündeminde güncel kalan konulardan biri olarak Erasmus+ KA131 program hareketliliklerinin etki alanı araştırmaya değer bir konuyu oluşturmaktadır. Buna bağlı olarak, Finlandiya'yı iyi uygulama örneği olarak çalışmanın içine dahil etmek araştırmayı anlamlı kılmaktadır.

Çalışma süresince bana rehberlik ederek yol gösteren, bilgi ve tecrübelerini benden esirgemeyen, değerli danışman hocam Prof. Dr. Arzu KİHTİR'e, manevi desteği ve çalışma motivasyonu her zaman yanımda olan sevgili dostum Vusala AGHAYEVA'ya ve her daim desteklerini hissettiren kıymetli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Seda SAKARYA

İstanbul, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ	iv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE KÜLTÜR

1.1. Kavramsal Bir Analiz: Kültür ve Avrupa	7
1.2. Avrupa Birliği'nin Kültür Kavramı Ekseninde Tanımı	10
1.2.1 Avrupa Kimliği	13
1.3. Kültür ve Politika Arasındaki Etkileşim	19
1.4. Avrupa Birliği'nin Ortak Politika Alanı: Kültür.....	21
1.4.1. Avrupa Birliği'nin Kültür Politikaları.....	26
1.4.1.1. Kültür Politikaları Çerçevesinde Eğitimin Yeri	30
1.4.1.2. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının Kültürel İncelenmesi	34

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BÜTÜNLEŞME SÜRECİNDE KÜLTÜR POLİTİKALARI

2.1. Maastricht Antlaşması Öncesi Kültür Politikaları	38
2.2. Maastricht Antlaşması ve Kültür	41
2.3. Amsterdam Antlaşması ve Sonrası.....	43
2.4. Kültür Politikaları Kapsamında Eğitim Çalışmaları	46
2.4.1. Yükseköğretim Kurumlarında Eğitim Faaliyetleri	51
2.5. Türkiye'de Kültür Politikalarının Gelişimi.....	56
2.5.1. Kültür	60
2.5.2. Eğitim.....	62
2.5.2.1. Yükseköğretim Kurumlarında Eğitim Faaliyetleri.....	64
2.5.3. Gençlik ve Spor.....	67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM PROGRAMI: ERASMUS

3.1. Avrupa Birliği'nin Yükseköğretim Kurumları ile İlgili Politikaları.....	71
3.2. Avrupa Birliği Eğitim Programlarının Amacı	74
3.3. Socrates Programı: Erasmus+ KA131	77
3.3.1. Yükseköğretim Kurumlarında Temel Hareketlilik Türleri	81
3.3.1.1. Öğrenci Öğrenim Hareketliliği.....	83
3.3.1.2. Öğrenci Staj Hareketliliği.....	84
3.3.1.3. Personel Ders Verme Hareketliliği	86
3.3.1.4. Personel Eğitim Alma Hareketliliği	87
3.3.1.5. Karma Hareketlilik.....	88

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİMİN SERBEST DOLAŞIMI: TÜRKİYE VE FİNLANDİYA ÖRNEĞİ

4.1. Türkiye'nin Avrupa Birliği Eğitim Programlarına Katılım Süreci.....	92
4.1.1. Erasmus+ KA131 Programlarının Türk Eğitim Sistemine Etkileri	97
4.2. Finlandiya'nın Avrupa Birliği Eğitim Programlarına Entegrasyon Süreci.....	102
4.2.1. Erasmus+ KA131 Programlarının Fin Eğitim Sistemine Etkileri.....	105
4.3. İki Ülke Hareketliliklerinin Avrupa Birliği Entegrasyonuna Katkıları	108
4.3.1. İyi Uygulama Örneği: Finlandiya Analizi	110
4.3.2. Yeni Dönem Erasmus Sürecinde Finlandiya'dan Türkiye'ye Mesajlar .	112
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	116
KAYNAKÇA.....	118

GİRİŞ

Eğitim ve kültür bir toplumda gelişimin, değişimin ve çeşitliliğin sağlanmasındaki en etkili araçlardan biridir. Sistematik bir araç olarak eğitim politikaları ise devletlerin ve toplumların gereksinimlerine yönelik, aynı zamanda işgücü piyasasına hazırlık niteliğinde atılan adımları içermektedir. Kültür politikaları ise kültürlerarası diyalogu ve kültürel çeşitliliği yaygınlaştırarak birlik politikalarına katkı sunmaktadır. Dolayısıyla eğitim ve kültür politikaları bu süreçte birbirini tamamlayan iki ayrı yönetim aracıdır.

Avrupa Birliği'nin bütünleşme sürecindeki kurucu antlaşmalar ve zirveler esasında eğitimin ve kültürün politikalara dahil edilmesi, yaygınlaştırılması ile Avrupalılık ruhunun benimsenmesi eğitim ve öğretim aracılığıyla gerçekleşmiştir. Küreselleşmenin etkisiyle birlikte bu politikaların hem birlik içinde hem de uluslararası alana yayılması ise Avrupa programlarına yönelik iş birliklerini beraberinde getirmiştir. Bu iş birlikleri üye ve aday ülkelerin de ötesine yayılarak Avrupa eğitim sisteminin görünürlüğünü belirlemiştir.

Avrupa Birliği eğitim politikalarını sınır ötesine taşımanın yöntemlerinden biri olarak Erasmus+ programlarının varlığı, kültürlerarası geçişkenliği sağlarken aynı zamanda sistemin içine dahil edilme konusunu gündeme taşımaktadır. Özellikle Avrupa Birliği üye ülkelerden ve dünyada en iyi örnek uygulamasına sahip ülkelerden biri olan Finlandiya, "eğitimde eşitlik" ve "yaşam boyu öğrenme" ilkesini benimsemektedir (Demirkan, 2018: 175). Bu amaçla, eğitim sistemlerindeki farklılıklar Türkiye–Finlandiya üzerinden karşılaştırmalı bir yöntem belirlenerek; Erasmus programının kültür politikası ekseninde analiz edilmesinin literatüre önemli bir katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Finlandiya Anayasası'nın 16. Maddesi olan eğitim hakkı herkesin ücretsiz olarak temel eğitimi alma ve bireylerin yetenek ve özel ihtiyaçlarına uygun şekilde bir sisteme dahil edilerek kendini geliştirme ve bununla birlikte bilim, sanat ve yükseköğrenim özgürlüğünü sağlamaktadır (Ministry of Justice, 1999). Buna istinaden eğitim ve kültür birbirinden ayrılamayacak iki başlıktır.

Bireyin tutum ve eylemlerinin ilerleme kat ederek değişim gösterebilmesi için eğitim en etkili araçtır. Öğrenmeyi ve öğretmeyi sağlamaya yarayan, bireylerin becerilerini geliştirerek süreklilik metotlarını kazandıran ve bu bütünlüğü kapsayan bir yöntemdir. Bireylerin oluşturduğu toplumlarda ise eğitim yöntemlerinin uygulanması ve

farklılaşması onlara istenilen ve ideal nitelikleri kazandırmasına yol açar. Ülkelerin farklılaşan eğitim sistemi, dünyada farklı paradigmaları ortaya koysa da ekonominin önemli bir parçasını da oluşturmaktadır.

Ülkelerin ekonomik kalkınmalarındaki ana büyümenin temel sebebi sağlık, eğitim, bilim ve kültür gibi farklı alanları içinde barındırmaktadır. Küresel boyutta bu ekonomik kalkınmanın içinde var olabilmesi için bahsi geçen alanların efektif bir şekilde faaliyet içerisinde olması gerekmektedir. Yenilikleri benimseyen ve teknolojiyle aynı paralelde ilerleyen gelişmiş ülkelere bakıldığında, eğitime ve eğitimde gelişimi sağlayan diğer araçlara yapılan yatırımlar ile ülke bireylerinin bu kültürel niteliklerinin gelecek nesillere aktarması planlanan adımların tümünü oluşturmaktadır. Yapılan bu yatırımlar bireyin üretken olma halindeki kaliteyi sağlamaya ve “kendine özgü olanın” en ideal biçimini bulmaya yöneliktir.

Eğitim, yalnızca ekonomide değil sosyal ve etkileşim halinde olma durumunu; kültürü de etkilemektedir. Bireyin öz varlığının farkındalığı ile başkalarının hak ve özgürlüklerine saygılı olarak sınırlarını öğrenmesi toplumun düzeni için önemlidir. Dolayısıyla eğitim, yalnızca akademik bağlamda değil kişilik boyutuyla da bireyi geliştiren, dönüştüren ve kültürel farkındalık için de önemli bir araçtır.

Küreselleşme ve dijitalleşmenin etkisi eğitmenin ve öğretmeninin boyutlarını uluslararası ortama dahil etmiştir. Güncel kalmak ve bireyleri bilime yönlendirerek araştırmayı ve öğrenmeyi teşvik etmek; birey bilincinin toplumu, toplumun ise tüm ülkenin geleceği ile bağlantılı olduğu gözlemlenmektedir. Buna istinaden, öğrenme metodolojilerinin kuşaklar arası geçirgenliği saydam ve ulaşılabilir olmalıdır. İçinde bulunduğumuz çağ itibarıyla, devletlerin asli görevlerinden biri de eğitim hakkına erişilebilirliği dil, din, ırk ve cinsiyet farkı gözetmeksizin tüm bireylerine sağlamakla ve buna yönelik uygun ortamı oluşturmakla yükümlü olmasıdır.

Eğitimde bir paradigmanın oluşması açısından Avrupa Birliği’nin eğitim ve kültür politikaları ve ülkelerin bu minvalde bütünleşmeye giderek yüksek niteliklere sahip Avrupalılık bilincini oluşturmaya çalışması incelenmesi gereken bir alandır. Yalnızca ekonomik ve siyasi birliği değil, eğitimde de iç içe geçen uluslararasılaşma politikaları ile kültürel geçişkenliğin farkındalığını tüm dünyaya entegrasyonu ile bir yaygınlaştırma yöntemini bizlere sunmaktadır.

Avrupa Birliği'nin eğitime yönelik attığı adımlar kurucu Antlaşmalara ve Maastricht Anlaşması'na dayanmaktadır. Eğitim ve mesleki eğitim doğrultusundaki temel hedefleri elde etmesinde ise projelerin yeri önem arz etmektedir. Dijital dönüşümün olması teknolojik altyapıları ve revizeleri beraberinde getirerek; eğitim ve kültür politikalarını projeler aracılığıyla yayması ve eğitimde sınırlarını genişletmesi göz ardı edilemeyen bir sistemi tüm dünyaya sunmaktadır.

Avrupa Birliği, kültür politikaları ile öncelikle sahip olduğu anlayışı eğitimlerle içselleştirerek yalnızca Avrupa'ya değil tüm dünyaya yayma yöntemini benimsemiştir. Özellikle Avrupa Birliği üye ülkelerinin kültürel çeşitliliğini korumak birincil adımı iken bunu eğitim programları ile tüm dünyaya yaygınlaştırmasında Avrupa Komisyonu; Avrupa stratejileri kapsamında üniversiteler için güçlü ve sistemsel bir yapının ortaya koyulması için çalışmalarını sürdürmektedir (European Commission, 2022). Bütçe hesaplamaları ve proje finansmanları kapsamında, etkin koşulların sağlandığı taktirde eğitim-iş-yaşam boyutuyla teşvik edici projelerin bizzat fonlanması Avrupa Komisyonu stratejilerinde destekleyici bir adımdır. Özellikle yükseköğretim kurumlarının yürüttüğu Erasmus projelerinde uluslararasılaşma stratejileri, küresel alanda eğitim ile Avrupa Birliği kültürünün tanınmasının, benimsenmesinin ve sistemlere dahil edilmesinin bir ön koşulu niteliğindedir.

Çalışmanın araştırma sorusu "eğitimde Erasmus+ ile karşılıklı etkileşimin artmasının Avrupa Birliği kültür politikası eksenindeki yeri nedir?"; eğitimin küreselleşmesiyle ortaya çıkan Erasmus + değişim programının Avrupa Birliği'nin kültür politikasıyla nasıl etkileşime girdiğini ve bu bağlamda çeşitlilik, anlayış ve diplomasi alanlarında nasıl bir rol oynadığını anlamaya çalışmaktır.

Bu çalışmanın amacı, tarihsel bağlamda Avrupa Birliği kültür politikaları çerçevesinde Erasmus programlarının dönüşümünü, eğitim programları kapsamında Türk ve Fin eğitim sisteminin karşılaştırılmasını ve Erasmus hareketliliklerinin iki ülke özelindeki yeri ve öneminin analizini amaçlamakla beraber eğitimde iyi örnek uygulaması olan Finlandiya'dan Türkiye'ye hangi uygulamaların entegrasyonunun olabileceğini araştırmaktır.

Erasmus programının kapsamı ise yükseköğretim kurumlarında personel ders verme ve eğitim alma ile öğrenci öğrenim ve staj hareketlilikleri kapsamında sınırlandırılarak, Avrupa Birliği kültür politikalarının tarihsel boyutlu gelişimini ve Türkiye-Finlandiya özelinde yapılacak karşılaştırmasını oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği kültür politikaları temelinde hazırlanacak bu çalışmanın kazanımı, Yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilen Erasmus programlarının eğitim sistemindeki karşılıklı etkisine vurgu yapacaktır. Avrupa Birliği’nde uygulanan eğitimin olgusu tartışılarak, eğitim politikalarının “Eğitim ve Kültür Bakanlığı’nın” sorumluluğunda olan Finlandiya’da (Demirkan, 2018: 175), uygulanan yöntemlerin kültür politikaları ile yaygınlaştırılması için kullanılan değişim programları, Türkiye ve Finlandiya boyutuyla etkileri üzerinde durulacak ve karşılaştırması yapılacaktır.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümünde Avrupa Birliği “kültür” kavramı ekseninde tanımlanarak; kültür politikalarının bir alt başlığı olan eğitimin yeri ve önemine vurgu yapılacaktır. Bu bölümde eğitim politikalarının üzerinde durularak kültür politikaları ile arasındaki ilişkiye yer verilecektir; çalışmanın ikinci bölümünde, Avrupa Birliği antlaşmalarının tarihsel boyutunun eğitimle bağlantısı incelenecek ve “kültür politikaları” çerçevesiyle yükseköğretim kurumlarına yönelik atılan adımlar ve yapılan çalışmalardan bahsedilecektir. Eş zamanlı olarak kısaca Türkiye’deki kültür politikalarının gelişimi de ele alınacaktır. Çalışmanın nc bölümünde, Avrupa Komisyonu tarafından fonlanan projeler esasında Erasmus+ KA131 programlarının niteliği ve çeşitliliği anlatılması planlanmakta ve Erasmus+ faaliyetlerinin önemli temelini oluşturan personel ders verme/eğitim alma ile ğrenci öğrenim/staj hareketlilik sürecinin Türkiye’deki gelişiminden bahsedilecektir; dördüncü bölümünde ise yükseköğretim kurumlarında uygulanan Erasmus+ KA131 faaliyetlerinin 2021-2027 yeni dönem Erasmus süreci içinde Türkiye-Finlandiya sistemi ile karşılıklı etkisi, eksiklikleri ve beklentisi gözlemlenecek; örnek uygulamalı bir eğitim sistemine sahip Finlandiya’daki başarının yeni dönem Erasmus sürecinde Türk eğitim sistemine yapılabilecek katkıların analizi literatürde önemli bir yere sahip olacağı öngörülmektedir.

Çeşitlilik ve kapsayıcılık stratejisi boyutuyla yükseköğretim kurumlarındaki Erasmus+ programlarının eğitim sektöründeki gerekliliği ve projelerdeki önemi yadsınamaz bir gerçekliktir. Çalışmada, yükseköğretim kurumlarında yürütülen Erasmus projelerinin “personel ve ğrenci hareketlilikleri” kıstasıyla Finlandiya-Türkiye eğitim sistemi ve kültür politikalarındaki yeri ve önemine dikkat çekmek istenmiştir. Erasmus ğrenci hareketlilikleri kapsamında Finlandiya’nın ğrenci kabullerinde “iyi bir alıcı ülkesi” olması ve küresel bir gereklilik olarak var olan eğitimin sınırlarını aşma olgusu, Türk-Fin eğitim sistemi farklılıkları ve Avrupa Birliği

kültür politikaları çerçevesinde “eğitiminin serbest dolaşımı” üzerinde durulması planlanmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ VE KÜLTÜR

Kültür, insanların değerlerinden, konuştukları dilden, gelenek ve göreneklerine kadar birçok unsuru içinde barındıran ve toplumların kendine özgü niteliğini belirleyen özellikleri yansıtır. Bu özellikler toplumun içinde bulunduğu coğrafi, edebiyat, sanat, tarih, toplumsal pratik gibi çeşitli hayat tarzını yansıtarak bunu yüzyıllar boyunca içselleştirip sürekliliğini koruyan anlam sistemidir.

Kültürleri ve toplumsal bütünlüğü anlayabilmek için de bu yaşam tarzlarına bağlı kalmak gerekir (Williams, 2017:145). Toplumun bütünlüğünü oluşturan bu özellikler bireylerin iletişim şekilleri, nasıl davrandıkları, giyim tarzları ve hatta nasıl beslendiklerini dahi içeren bir toplamdır bütünüdür. Bu bütünlüğün içinde kültürel zenginliğin ve çeşitliliğin keşfi farklı toplumların yaşam tarzlarının perspektifini ve davranışlarındaki motivasyonunu anlamamıza olanak sağlar.

Toplumsal bütünlüğün varlığı, bireylerin arasındaki birlik ve dayanışma duygusunu geliştirir. Bununla birlikte farklı kültürlerin doğasını kavrayabilmek için maddi ve manevi birçok alternatifin farkındalığını oluşturur.

Kültürel çeşitliliğe sahip birçok ülkenin bir araya geldiği, ekonomik ve siyasi bir birlik olan Avrupa Birliği (AB), yapısı ve farklılıklarıyla bu çalışmanın temel konusunu oluşturacaktır.

Kültürel çeşitliliği ve çok kültürlülüğü destekleyen AB, kültür konusunu politikalarına dahil ederek; bunu farklı program ve eğitim kanallarıyla etkileşimi artıracak şekilde desteklemeye devam etmektedir. AB için sektörel olarak ekonomik kaynağa dönüştüğünü varsayarak ortak politikaları teşvik ettiği görülmektedir. Finansal destekler ile bu politikaları korumak, istihdamı ve istikrarı sağlamak, Avrupa vatandaşlığının refahını destekleyerek serbest dolaşım haklarını muhafaza etmek gibi prensiplere dayanmaktadır.

“Temel kolektivizm” bağlamında (Williams, 2017: 476) ekonomik, politik, dini ve felsefi olarak kurumlar tarafından siyasi bir tabana oturtulması Birliğin incelenmesi gereken farklı bir noktasını vurgular. Bu minvalde, çalışmanın birinci bölümünü oluşturan ‘Avrupa Birliği ve Kültür’ başlığı kavram, kimlik, politika ve eğitim alt başlıklarıyla analiz edilecek ve bir bütün sağlanacaktır.

1.1. Kavramsal Bir Analiz: Kültür ve Avrupa

Latince cultura kavramından doğan kültür, Türk Dil Kurumu sözlüğünde sırayla; “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü; hars, ekin”, “bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü”, “muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi; irfan”, “bireyin kazandığı bilgi” olarak sıralanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2023a).

Güvenç’e (2015: 54) göre dar anlamıyla kavramsal olarak “kültür, toplumun  yesi olarak kişilerin yaşamları boyunca eğitim süreciyle öğrendiklerinin tümüdür” der. Ancak geniş anlamıyla da kültürün yaratıcısının da yaratısının da insan olduğunu ekler. Oldukça geniş ve disiplinlerarası farklı tanımlara sahip olan kültür, çeşitli bileşeni bir araya getirerek toplumun veya grupların ortak değerleri ile onları bir arada tutan inançlarını, gelenek ve ritüellerini, norm ve davranışlarını, üretim biçimini, sanat formlarını ve dilini kapsar. Bu kültürel bileşenleri anlamak ve incelemek, insan davranışının ve sosyal bağlantıların temellerini anlamak için kritik öneme sahiptir.

Tarihsel geçmişi nedeniyle kültür kavramı birçok farklı disiplin alanında yaygın olarak kullanılmaktadır. Kavramın kökeninde alışkanlık, yetiştirmek, korumak, ibadetle şereflendirmek gibi anlamları olsa da günümüzde bunlarla örtüşen ama aynı zamanda bunlardan ayrılan bir manaya sahiptir. İngiliz kültüründe ibadete, Fransız kültüründe çiftçiliğe denk gelen bu kavramın sürekli dönüşüm içinde olması bir ‘yönelmenin’ göstergesidir (Williams, 2015: 49)

Bağımsız ve soyut olan kültür kavramı için John Milton, kültürün bilgiyi, nezaketi ve dini yayararak devletin tüm sıcaklığını topluma entegre eden bir bütünlüğü oluşturacağından bahseder. Devleti ve kültürü aynı tabanda ve modern şekliyle sunan Milton, sosyal süreci bizlere göstermektedir (Milton, 1911: 38).

Farklı ulusların ve dönemlerin kültürleri, aynı zamanda bir ulus içindeki sosyal ve ekonomik grupların spesifik ve değişken kültürlerini de yansıtmaya başlamıştır. Kültür, ulusu vurgulamak için Ortodoks ve egemen olmak anlamına gelen ‘medeniyet’ kavramıyla da eş değer hale gelmiştir. Medeniyet kavramı, teknoloji seviyesinden, geleneksel davranış biçimlerine, bilimsel bilginin gelişiminden dini fikir ve geleneklere kadar geniş bir yelpazede kullanılan bir terimdir. Medeniyet, barınma tarzından

erkeklerin ve kadınların bir arada yaşama biçimine, yargılama cezasının şeklinden yemek hazırlama biçimine kadar hemen hemen her şeyin "medeni" veya "medeni olmayan" şekilde evrildiği bir kavramdır. Bu nedenle, medeni olarak tanımlanabilecek her şeyi birkaç kelimeyle özetlemek her zaman biraz zor görünür (Elias, 2000: 5).

Medeniyet kavramının gerçekten ne işe yaradığını ve tüm bu farklı insan tutumlarını ve faaliyetlerini neyin medeni olarak tanımlandığını belirleyen ortak niteliğin ne olduğunu incelediğinizde, çok basit bir keşifle karşılaşsınız: bu kavram, Batı'nın öz bilincini ifade eder. Hatta bunu "ulusal bilinç" olarak da adlandırabiliriz. Bu terim, Batı toplumunun son iki veya üç yüzyılda kendisini daha önceki toplumlara veya "daha ilkel" çağdaş toplumlara üstün gördüğü her şeyi özetler. Batı toplumu, bu terimle, özel karakterini ve gurur duyduğu şeyleri tanımlamaya çalışır: teknoloji seviyesi, davranış biçimi, bilimsel bilgi veya dünya görüşünün gelişimi ve daha fazlası... Almanca kullanımında, "zivilisation" (medeniyet), gerçekten faydalı olan ancak yine de sadece ikinci sınıf bir değeri temsil eden, sadece insanların dış görünüşünü, insan varlığının yüzeyini içeren bir şeyi ifade eder. Almanlar tarafından kendilerini yorumladıkları kelime, kendi başarılarına ve kendi varlıklarına duydukları gururu daha fazla ifade eden bir şey, kültürdür. (Elias, 2000: 6).

Medeniyet kelimesinin modern gelişiminin karmaşıklığı bizlere hem soyut hem de somut olanı bir arada vermektedir: ruh, estetik ve belirli bir yaşam biçimi. Dolayısıyla kültür müzik, edebiyat, resim ve heykel, tiyatro ve film gibi güzel sanatlar sürecinden geçerek toplumlara bu duyguyu vermiştir (Williams, 2015: 51-52)

Kavramın karmaşık ve bütünsel haliyle karşı karşıya gelindiğinde bilimsel veya doğru olanı seçmek oldukça zorlaşmaktadır. Sosyal veya eğitimsel anlamda kültürün medeniyet ile örtüşmesi; görgü ve zevklerle ilgili olarak hala bağlantılıdır. Kelime sadece mevcut ve modern anlamda, bağımsız, sanatsal ve entelektüel veya antropolojik duyularda tanıdık hale gelse de kültürün bir 'propaganda aracı' olarak kullanıldığı da tarihte mevcuttur. Bu bağlamda özgür, medeni, erdemli, asil ve yüksek ruhlu insanların Avrupa medeniyetini ima ettiği açıkça ortadadır.

Avrupa hakkında ayırt edici olduğu düşünülen şey militan Hristiyanlık, şehirselleşme, teknoloji ve kapitalizm tarafından tetiklenen saldırgan ticaret genişlemesi, keşif ve imparatorluk fethi ile kısa sürede coğrafyanın sınırlarını aştı. Avrupa, ötesindeki dünyayla sayısız bağlantısıyla tanımlanmaya başladı. Ticaret, göç, dillerin yayılması ve imparatorlukların genişlemesi, Avrupalıları dış dünyayla durmadan meşgul

etti. Avrupa kültürü ve kurumları, ekonomi ve mimarisi şimdi neredeyse tamamen küresel: Avrupa, Brüksel'den bir günlük seyahat mesafesi içinde bulunabilecek dar bir merkez yerine Vancouver'dan Vladivostok'a kadar uzanan bir perspektifle daha iyi anlaşılır hale geldi (Lowenthal, 2000: 314-315).

Anderson 18. Yüzyıl Batı Avrupa'sını yalnızca milliyetçilik değil, dinsel ve dilsel düşünce biçimlerinin de şekillenmeye başladığı dönem olarak kabul eder. Bu yüzden kültürel köklere inerek onu farklı başlıklarda ele alır: din, hanedanlık ve zaman. Avrupa dışındaki coğrafi keşifler kültürel ve coğrafi olarak herkesin ufkunu genişletti ve bu farklı biçimler aldı. Elbette keşiflerle dilin önemi de form değiştirdi ve Latincenin hükmü azaldı. Dilin daha uluslararası bir forma dönüşmesi dilin kutsallığını sarstı ve bir domino taşı gibi “kutsal cemaat” olarak adlandırılan dini topluluğun çoğalarak bölgeselleştiği süreci başladı. 1815 Viyana kongresinden sonra meşruiyetin farkındalıkla savunulması da kültürel köklerin ve ulusu kavrayış şekli ile bu dönüşümü bize iyi anlatır (Anderson, 2011: 23-36). Zamanın kırılmasıyla yetkilerini kaybetmeye başlayan bu üç nokta yeni arayışların ve anlamların kültürel biçimlenmesiyle suretini değiştirmiştir.

İnsanlığın ortak mirası olan kültür, tüm dünyada paylaşılan ve sermayenin ilerlemesiyle ortaya çıkan ulus kavramının bir sonucu olarak ulusal kültür olarak da bilinir (Kongar, 1989: 13). Kültürel sınırlar açısından kültürün tanımı, bir ülkenin coğrafi sınırlarıyla bağlantılı olmadığını ve birden fazla ülkeyi kapsayabilecek şekilde bu kavramın genişleyebileceğini; benzer şekilde, bir ülkenin ulusal sınırları içinde de çok sayıda farklı alt kültürün olabileceğini söyleyen Güvenç (Güvenç, 2002:110), bugün AB yapılanmasının da bu bağlamda sınırlarının olmadığını ve birlik içinde kültürün dahil edilebilirliği uyguladığı politikalar ile uyumaktadır.

İsveçli antropolog Ulf Hannerz, kültürün dinamik doğasına inandığı için, kültürü çeşitliliklerin ve farklılıkların meydana getirdiği uluslararası bir bağlam olarak görmektedir (Hannerz, 1992: 37). Kültür, toplumların belirli bir amaç için yaptıkları tüm çabaların yanı sıra bu çabalardan ortaya çıkan tüm nesneleri kapsayan genel bir kavram olarak da kullanılmaktadır. Toplumlara özgü farklılıklar içeren kültürün, ortak niteliklere sahip yönleri de bulunmaktadır. Kültür öğrenilir, tarihseldir, devamlılık gösterir, sosyal bir yapı taşı, ideal veya idealize edilmiş kuralların bütünüdür; kültür sürekli değişir ve birleştiricidir (Aslantürk ve Amman, 2001: 238).

Kültür, Avrupa tarafından yalnızca tarihi bir miras olarak değil, aynı zamanda insanları ve onların çevrelerini etkileyen ve değiştiren bir güç olarak görülmektedir. Avrupa'nın batı kültür anlayışı yalnızca kültürel çeşitliliği korumakla kalmaz, aynı zamanda kültürel teması ve kültürel yaratıcılığı da teşvik etmeye yöneliktir.

Kültür politikaları bu amaç doğrultusunda farklı kültürleri bir araya getirerek kültürel temas ve iş birliğini artırmayı hedeflemektedir. Bu politikalar, insanların kültürlerini yalnızca tarihsel bir mirastan daha fazlası olarak, kültürü geleceği etkileyen bir güç olarak gördükleri bakış açısına dayanmaktadır. Bu bakış açısı, bireylerin kültürlerini aktif olarak şekillendirdikleri ve değiştirdikleri gerçeğini yansıtır.

1871'den bu yana, kültürün tanımlanması konusunda harcanan çaba ve zamanın sonuçsuz kaldığı görülmektedir. Bunun temel nedeni, kültür teriminin farklı düşünce sistemleri ve akademik disiplinlerde önemli bir rol oynamasıdır. Tarih, ekonomi, siyaset bilimi, psikoloji, antropoloji ve sosyoloji gibi farklı alanlarda kültürün tanımı üzerinde bir uzlaşmaya varılamamıştır. Kültür, sadece belirli bir alanın sınırlarını aşan bir kavramdır; aynı zamanda öğrenilebilir ve sürekli değişen bir olgudur. Zaman içinde değişen ve dönüşen kültür, dönemin ihtiyaçlarına uyum sağlayarak varlığını sürdürmektedir (Oğuz, 2011: 137).

1.2. Avrupa Birliği'nin Kültür Kavramı Ekseninde Tanımı

Avrupa Birliği'nin kültür kavramı, çok çeşitli kültürel tezahürleri, değerleri, gelenekleri ve yaratıcı temsilleri kucaklayıcı dinamik bir yaklaşım üzerine kurulmuştur. Kültür, AB tarafından sadece estetik ve tarihi bir değer olarak değil, aynı zamanda sosyal kimliklerin, çeşitliliğin ve kültürel değişimin bir ifadesi olarak da temsil edilmektedir.

AB kültürü, ulusal sınırları aşan bir bakış açısını kapsar. Birlik, üye ülkelerin kültürel kaynaklarını korumak ve geliştirmek için çok sayıda politika ve girişim oluşturur. Aynı zamanda, kültürel katılımı artırarak çeşitli medeniyetler arasında iletişimi ve iş birliğini kolaylaştırmaya çalışır. Bu yaklaşım, kültürün bir toplumun tarihi ve mirasından daha fazlası olduğunu vurgular; insanların günlük yaşamını etkileyen bir bileşen olduğunun tamamlayıcısı haline gelir. AB'nin kültürel fikri, kültürel çeşitliliğin ve etkileşimin önemini kabul ederek ve aynı zamanda kültürel iş birliğini ve değişimi teşvik ederek birliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

Birliğin içindeki her bir ülkenin ve bölgenin kendine özel ayrı bir kültürel tarihi olsa da Avrupa Birliği çatısı altındaki entegrasyon süreci de farklılık gösterebilmektedir çünkü aynı kültürel tarihe ve kültür politikasına sahip olmayan ülkelerin süreçleri mevcuttur. Örneğin, Rus azınlık nüfusunun Baltık ülkelerinin egemenliğine tehdit oluşturduğu şüphesiz yeni değildir; Kırım ve Doğu Ukrayna'daki Rus saldırıları şüphesiz Estonya, Letonya ve Litvanya'daki bu tür itirazları güçlendirmiştir. Ne kadar Estonya, Letonya ve Litvanya halkları Rusça konuşan vatandaşları arasında sadakatsizlikten korkuyorsa; onlar da Estonyalılara, Letonyalılara veya Litvanyalılara dönüşme ihtimalinden endişe duyuyor. Üçüncü Fransız Cumhuriyet'inin ulus kurucularının getirmek istediği şey, Fransız dil alanı içinde dilsel bütünleşme ve Fransız kültürünün ve değerlerinin evrensel olarak benimsenmesiydi, yani tam ölçekli asimilasyon (Duvold, Berglund ve Ekman, 2020: 26-27). Entegrasyon ve asimilasyon kavramlarının ince bir çizgiyle birbirinden ayrılması Baltık ülkeleri özelinde tartışmalı olsa da Avrupa Birliği, kültürü entegrasyon süreciyle bağdaştırarak tek bir çatı altında birlik olmanın önemini vurgular.

Avrupa Birliği'nin egemenlik devri ve entegrasyon süreci belli bir aşamayı kapsamaktadır. Topluluğun egemenliğin devri, Avrupa Topluluğu (AT) üye devletlerinde olan demokratik hesap verebilirlik ve kontrol mekanizmalarının kurumsallaşması gibi aynı boyutta değildi. Bu, siyasi seçkinlerin yeni hükümetlerarası rejimde demokratik ve meşruiyet açığı ile ilgili sorular sormasına yol açtı. Ancak tartışma hiçbir zaman kamusal alana ulaşmadı ve bilimsel araştırma alanına da konu olmadı. Kamusal ve bilimsel aktörlerin baskın algısı, AT'nin meşruiyetini Avrupa'da barışı sağlamadaki başarılı performansından ve tüm üye devletler için ekonomik refahtaki artıştan almasıydı. Bu aşamada öne sürülen bir diğer meşruiyet kaynağı, demokratik üye devletlerin arabuluculuğu nedeniyle AT'nin dolaylı demokratik meşrulaştırılmasıydı.

Bu durum, meşruiyet tartışmalarının ikinci aşamasını başlatan Maastricht Antlaşması'ndan (1992) sonra değişti. Antlaşma yürürlüğe girdiğinde, Avrupa Topluluğu (AT), Avrupa entegrasyonu sürecinde bir dönüm noktası olan Avrupa Birliği (AB) oldu. Topluluk, Birlik olduktan sonra hükümetlerarası bir rejimin geniş kapsamlı yetkinliklere sahip uluslarüstü bir rejime dönüştürülmesine şahit oldu. Bu noktadan sonra gelen egemenlik devri, birinci aşamaya kıyasla entegrasyon süreci ile yeni bir niteliğe ulaştı (Fuchs, 2011:27).

Avrupa Birliği'nin hükümetlerarası bir sistemden uluslararası bir sisteme dönüşmesi, çok dilliliğin önemini daha da artırdı. Bu prosedür, çeşitli ülkelerden ve kültürlerden temsilcilerin iş birliği yapmasını ve çok dilli bir karar alma süreci kullanmasını gerektirdi. Bu, belgelerin mükemmel yönetimini ve birden çok dilde iletişimi gerektirerek Avrupa Birliği içindeki çok dilliliğin önemini artırdı.

AB'nin amacı vatandaşlarıyla kendi dillerinde iletişim kurmak, Avrupa'nın zengin dil çeşitliliğini korumak ve Avrupa'da dil öğrenimini teşvik etmektir (European Union, t.y.). Ancak AB çok dilliliğe yönelik stratejisi bu şekilde olsa da çeşitliliğin sınırlarını Baltık ülkelerinde deneyimleyebiliyoruz.

Örneğin Estonya, Letonya ve Litvanya'nın tümü, dil çeşitliliği konusunda kültürel çeşitliliği az olan veya hiç olmayan ulus devletlerden beklendiği gibi davranır. Ulus ve ulusal semboller, 'milli itibar' olarak tanımlanır. Dolayısıyla devlet dili Estonca, Letonca ve Litvanca olan ülkelerde Rusça konuşan vatandaşların ana dili görmezden gelinerek; Avrupa Birliği'ndeki (AB) müttefiklerinin Rusçayı ikinci bir devlet dili olarak tanıtmayı düşünme önerileri defalarca reddedildi (Duvold, Berglund ve Ekman, 2020: 20). Bu durumda 'çok dilli ülkeler veya uluslararası kuruluşlar tarafından benzersiz bir yaklaşıma sahip dil ve kültürel çeşitliliğin ardındaki görünmez sınırlılık, azınlıkları geri planda bırakıyor olabilir mi?' sorusunu gündeme getirmektedir.

Avrupa Birliği'ne azınlık halkları arasında çok daha büyük bir düşmanlıkla yaklaşılmaktadır. Farklı tarih algıları da tespit edildiğinde; etnik Estonyalılar, Letonyalılar ve Litvanyalılar çağdaş zamanları ve bir dereceye kadar savaşlar arası Baltık Cumhuriyetlerini tercih ederken; Rusça konuşanlar ezici bir çoğunlukla Sovyet Döneminin en iyisi olduğunu düşünüyorlar. Bu nedenle, aynı adı taşıyan Baltık nüfusu ile Rusça konuşan azınlık nüfusu arasındaki en çarpıcı farklılıklar zamanla ilgilidir: Baltık devletlerinin -Rusya ile Batı arasındaki sınır bölgesinde- tarihi ve çağdaş konumu açısından büyük farklılıklar vardır. Çeyrek asırdan fazla süren bağımsızlıktan sonra, bu durum iç performans algılarına ilişkin bozulmalara ve hatta büyük bölünmelere yol açmamıştır. Aksine azınlık nüfusları arasındaki algılar genel olarak çoğunluk nüfusların algılarını yansıtmaktadır (Duvold, Berglund ve Ekman, 2020: 153).

Dil örneğinde de olduğu gibi, ortak bir tarihten ortaya çıkan ve bu nedenle ortak deneyime derinden dayanan ulusal kimlik, post-ulusal sonrası kolektif bir Avrupa kimliğinin ortaya çıkmasının önündeki en büyük engel olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla soru, ulusal kimliklerle uyumlu ve aynı zamanda AB aktörlerinin

eylemleriyle ilgili olmak için yeterli ağırlığa sahip bir Avrupa kimliğinin ortaya çıkıp çıkamayacağıdır. Soru, Peter A. Kraus (Kraus, 2004: 40) tarafından şu iddiasıyla ele alınmıştır: ‘Çeşitlilik sorunu, Avrupa’nın siyasi entegrasyonunun şu anki aşamasında yüzleşmesi gereken temel zorluklardan birini içermektedir. Nihayetinde, ulus devletler içindeki çok kültürlü çeşitliliğin, AB üye devletleri arasındaki çok uluslu çeşitlilik kadar bir sorun olmadığı görülüyor.

Elit söylemler, modern ve post-milliyetçi bir Avrupa kimlik vizyonunu benimsemektedir. Bu vizyon, 'çeşitlilik içinde birlik' fikriyle birlikte demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve sosyal piyasa ekonomisi gibi değerleri içermektedir. Bu değerler, Avrupa kurumları ve elitleri tarafından bilinçli bir şekilde oluşturulan post-milliyetçi bir sivil kimlik olarak kabul edilmektedir. Eğitim, gelir ve (sol) ideoloji gibi faktörler, Avrupa'ya bağlılığı artırmaktadır. Bu nedenle, modern ve post-milliyetçi değerler AB için belirleyicidir.

AB, Avrupa'da kimlik hegemonyasını elde etmiştir ve Avrupa'yı AB ile özdeşleştiren bir başarı elde etmiştir. Ancak modern, aydınlanmış ve post-milliyetçi Avrupa'nın sınırları belirsizdir, çünkü bu kimlik, net kültürel veya coğrafi sınırlara dayanmamaktadır. Bu, Polonya'nın neden AB içinde kabul edildiği ancak komşu Ukrayna'nın neden dışarıda bırakıldığı gibi soruları gündeme getirir. Aynı şekilde, Batı Balkanlar kabul edilirken Türkiye neden reddediliyor? Güney Akdeniz ülkeleri nasıl değerlendiriliyor? gibi soruları düşünmemize iter.

1.2.1 Avrupa Kimliği

Sözlük anlamı itibarıyla kimlik, “toplumsal bir varlık olarak insanın nasıl bir kimse olduğunu gösteren belirti, nitelik ve özelliklerin bütünü; etikettir” (Türk Dil Kurumu, 2023b). Tanımdan da görüleceği üzere kimlik, toplumda bir bireyin kimlerden ve nasıl olduğunu açıklayan bir kavramdır. Kimliğin benzersiz ve karakteristik özellikleri onun ayırt edici yanını tanımlarken bunun toplumdaki karşılığı “ötekiler” olarak kodlanmaktadır. “Öteki” kodu toplumda fiziksel olarak farklılıklarla birlikte sosyal, etnik, dini ve kültürel faktörlerle de şekillenir. Bu faktörler toplum içindeki rolleri beraberinde getirir.

1957 Roma Antlaşması'nda yer alan ve Avrupalılar arasında giderek daha yakın ilişkilere dönüşen birlik, özellikle Avrupa Birliği'nin yeni bir 'Avrupalılık' duygusunu oluşturma yeteneğini vurguluyordu. Yani, kolektif bir kimlik oluşturarak sadece dar

görüşlü ve milliyetçi baēlılıkları aşılabilirdi ve Avrupa kimliēinin temelleri atılabilirdi. AB, ulusal kurumlar veya ideallere deēil, Avrupa'ya duyulan baēlılıēa dayalı daha yüksek bir bilinç seviyesinin temellerini atmıştı. Bu nedenle hem politikacılar hem de sosyal bilimciler tarafından gündeme getirilen soru şuydu: Milliyetçiliēin kültürel hegemonyasına meydan okuyarak Avrupa kimliēi ve bilincinin nasıl geliřtirilebileceēiydi (Shore, 2000: 21).

Avrupa'nın zengin kültürel mirası ve dinamik ve yaratıcı sektörleri, Avrupa kimliēini güçlendirmede önemli bir rol oynar, bir aidiyet duygusu yaratır. Kültür, Avrupa içinde ve dünya çapında aktif vatandaşlıēı, ortak deēerleri, dahil edilmeyi ve kültürler arası diyalogu teşvik eder. Kültür ve yaratıcı endüstriler, yaşamları iyileştirmek, toplumları dönüştürmek, istihdam ve büyüme yaratmak, diēer ekonomik sektörlerde de olumlu etkilere sahip olma gücüne sahiptir.

Avrupa'da yaşayan insanların ortak deēerleri, kültürel özellikleri, tarihî baēları ve bölgesel dayanışmaları etrafında oluşan Avrupa kimliēi kültürel ve bölgesel bir kimlik olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa kimliēi kültürel, tarihi, sosyal ve politik özellikleri paylaşan; çok sayıda Avrupa ülkesi tarafından ortak bir ideali temsil eder. Farklı ulusal kimliklerin ötesinde, Avrupa kimliēi, Avrupa'da birleşen deēerleri ve nitelikleri ifade eder. Birçok medeniyetin teması olan sanat, bilim, felsefe ve din gibi alanlar ortak bir mirasın oluşmasına yol aarak Avrupa kimliēinin oluşmasına katkıda bulunmuştur. Eşzamanlı olarak, Avrupa kimliēinin olmazsa olmazlarından insan hakları, demokrasi, özgürlük ve çeşitlilik gibi idealleri de vurguladıēı gözlemlenmektedir.

Avrupa Birliēi entegrasyonun ilerlemesi için kimlik çok önemliydi; bunun sonucunda entegrasyon prosedürleri ile Avrupa kimliēi güçlendirilmiştir. Avrupa Birliēi, üye devletler arasında serbest dolaşım, ekonomik iş birlik ve paylaşılan politikalar gibi unsurları içeren süreçlerin Avrupa kimliēinin oluşturulmasında da etkisi olduēunun farkındaydı. Avrupa kimliēi, Avrupa vatandaşlıēı yaratma gereēini ve halkların Avrupası baēlamında artan hassasiyetleri vurgulayan rapor, Milano'daki Avrupa Birliēi Konseyi'nde kabul edildi ve Konsey'in kültür politikası toplantısının nihai belgesinde resmen ifade edildi (Öztürk, 2011: 37).

Avrupa Birliēi'nin bir Avrupa kimliēi yaratma çabaları bir dizi başarılı önlemlerle sonuçlandı. Serbest dolaşım, ekonomik iş birliēi ve ortak politikalar gibi entegrasyon prosedürlerinin uygulanması, Avrupalı vatandaşlar arasında dayanışma ruhunu

güçlendirdi. Bu, Avrupa Birliği Üye Devletleri vatandaşlarının yalnızca ulusal kimlikleriyle değil aynı zamanda Avrupalı kimlikleriyle de özdeşleşmeye başladığını gösteriyor.

Kimlik geliştirmeye yönelik bu girişimler, Avrupa vatandaşlığı kavramının güçlenmesine ve aynı zamanda Avrupa Birliği'nin bir bütün olarak daha derin entegrasyonuna yol açmıştır. Avrupalı vatandaşlar artık ülkelerinin sınırlarıyla sınırlı olmak yerine Avrupa genelinde daha fazla hareket özgürlüğüne ve fırsatlara sahip. Aynı zamanda, Avrupa Birliği'nin ortak idealleri ve hedefleri etrafında birleşmiş yurttaşlardan oluşan bir Avrupa bağlamında duyarlılığın artırılmasını teşvik etmektedir.

Milano'daki Avrupa Birliği Konseyi'nde kabul edilen rapor aynı zamanda Avrupa kimliğinin oluşumuna yönelik somut bir adımı temsil ediyor. Bunun Konsey'in kültür politikası toplantısının sonuç bildirisinde açıkça ifade edilmiş olması, Avrupa Birliği'nin kimlik oluşumu sürecini sistematize ettiğini ve 'entegrasyon' yoluyla Avrupa kimliğini güçlendirmek için aktif olarak çalıştığını göstermektedir. Bununla birlikte, Avrupa kimliği konusu zaman zaman tartışmalara da yol açtı.

Tarihte, Hitler döneminde de olduğu gibi Avrupa kimliği zedelenirken ulusal kimliklerini güçlendiren özellikler sergilenen dönemler de oldu. Her ülkenin kendi tarihi, deneyimleri ve kimlikleri olduğu göz önüne alındığında, Avrupa kimliği fikri tüm Avrupa ülkeleri için eşit olarak geçerli olamadı. Çünkü ulusal kimlik kültüre dayalı olan hem ulusal hem de Avrupa kimliğini kapsayan çok katmanlı bir kimliğin gelişmesine engel teşkil eder. Siyasi temelli bir ulusal kimlik, bir Avrupa kimliğiyle bir arada yaşamayı desteklerken, kültürel temelli bir ulusal kimlik daha münhasır olma eğilimindedir ve bir Avrupa kimliğinin ortaya çıkmasına engel teşkil eder (Fuchs, 2011:136).

Avrupa kimliği Avrupa çapında çok boyutlu ve karmaşık bir fikir olsa da ulusal kimliklerin yanı sıra ortak değerler, tarih ve kültürel kaynaklar da bu düşünceye dahil edilmiştir.

Kültürel ve tarihsel mirasın korunması, coğrafyanın insanlar üzerindeki etkileri, doğa ve kültür ilişkileri konularında yaptığı çalışmalarla tanınan David Lowenthal, Avrupa kimliğinin önündeki modern engelleri ve Avrupa kimliğinin neden bu kadar embriyonik kaldığını bazı maddelerle açıklar (Lowenthal, 2000: 318-319):

1. Dil çeşitliliği: Avrupalıların çok sayıda farklı dil konuşması, pahalı iletişim sorunlarına yol açmaktadır. Avrupa Komisyonu ve Avrupa Konseyi kurumlarındaki çeviri maliyetleri neredeyse yasaklayıcı düzeydedir. Çeviri maliyeti konusunda Birleşmiş Milletlerinkini fazlasıyla aşan bu durum yaşanıyor olsa bile, üyeler ulusal dillerinin ayrıcalıklarına sarılmaktadır.
2. Boyut ve kaynak farklılıkları: Başta Almanya ve Fransa olmak üzere daha büyük devletler, yalnızca kaynaklar açısından değil, aynı zamanda güç açısından da tehdit edici bir dengesizlik yaratacak kadar kalabalık ve ekonomik olarak dinamiktir. Örneğin, Yunanlıların veya Polonyalıların Almanların bakış açılarından tamamen farklı olmadığı bir Avrupa'ya ulaşmak oldukça imkansız gibi görünmektedir.
3. Kalıcı kültürel anlaşmazlıklar: Avrupa vatandaşları politika ve felsefede olan bakış açısındaki farklılıklarını neredeyse bastıramamışlardır. Uzun süredir devam eden kıskanç rekabetlere dayalı olarak, diğerlerine karşı duyulan nefreti beslemeye devam etmektedir. Dil farklılıklarının yanı sıra, eski çatışmalar ve kızgınlıklar ile düşünce ve davranış biçimleri derin anlaşmazlık kaynağı olarak görülmektedir.
4. Avrupalılık olumsuz olarak şüpheli: Avrupalılar, demokratik ilerleme, ticari girişimcilik, Hristiyan ve hümanist gelenekler, sanata bağlılık ve öğrenmeye dair ortak bir miras yaratmayı sevseler de Avrupalılık ruhu olumsuz bir zemine dayanmaktadır. Lowenthal, Avrupalıların paylaştığı en güçlü duygunun, hayali bir dış tehdit korkusu olmasından bahseder. Dolayısıyla Avrupa kimliği ile üye olmayan bir ülke vatandaşının yalnızca “halk” olmasını birbirinden ayırır.
5. Yukarıdan aşağıya geleneksel yaklaşımlar: Geleneksel yaklaşımlar, Avrupa'da resmi düzeyde yürütülen ve çoğunlukla idari entegrasyonla ilişkilendirilen entegrasyon çabalarını temsil etmektedir. Ancak bugün Avrupa'nın farklı yerlerinde yaşayan insanlar arasındaki gündelik ve samimi etkileşimler bu geleneksel yaklaşımların ötesine geçmiş durumda. Özellikle spor etkinlikleri ve kitle iletişim araçları geniş izleyici kitleleri tarafından izlenmekte ve bu bağlamda insanlar arasında bir tür bağlantı oluşturmaktadır. Ancak bu bağlar organik bir topluluk duygusu yaratmaktan ziyade sınırlı ve geçici ilişkilerle sonuçlanıyor gibi görünmektedir. Fakat kamu kurumlarına olan güven eksikliği, gerçekten geniş bir Avrupa popüler

kimliği oluşturma çabalarını karmaşık hale getiriyor. Kamu kurumlarına duyulan güvensizlik nedeniyle vatandaşlar, Avrupa kimliği oluşturma çabaları konusunda tereddüt yaşayabilmektedir. Bu, Avrupa'da daha derin ve kalıcı bir topluluk duygusu oluşturmanın önünde bir engel olarak görülebilir.

Avrupa kimliği homojen olmasa da Roma İmparatorluğu gibi Avrupa kıtası üzerinde gelişen farklı medeniyetlerin Hristiyanlık ile ortak bir bağ kurması, değişen ekonomik, toplumsal ve siyasi yapılanmalar, bilimsel düşünme yöntemleri, aynı çizgideki kayıp ve acılar Avrupa kıtasındaki ülkeleri bir “kimlikte” buluşturmayı başarmıştır.

Avrupa kıtası, tarih boyunca "mission civilisatrice" adı verilen medenileştirme misyonuyla dünya çapında denetleyici bir rol üstlenerek insan hakları odaklı bir görevi benimsedi; ancak bu süreç inde Avrupa'nın kendi tarihinde de parçalanmalar yaşandı. 15. yüzyıldan itibaren İngiltere ve Fransa, Germenler ile Slavlar arasında süregelen çatışmalara sahne oldu. Polonya ve Almanya arasında yüzyıllara dayanan bir düşmanlık bulunurken, İspanyolların Arapları gönderme girişimi ise tam anlamıyla başarılı olmadı. Kültürel açıdan da ayrışmalar gözlemlendi; Katalunyalılar açık fikirli bir topluluk olarak bilinirken, İspanyollar daha kapalı bir yapı sergiledi. İtalya ise Avrupa'nın kültürel temellerini atan bir ülke olarak öne çıktı; bankacılık, gazetecilik, ticari borsalar gibi birçok kurum burada gelişti. 1648'de ise Almanya'nın ve Almanca konuşulan bölgelerin oluştuğu dikkat çeker; bu, din savaşlarının ardından imzalanan Vestfalya Barışı ile modern Avrupa diplomasisinin temellerini atmıştır (Ortaylı, 2007: 187-189).

Modern Avrupa diplomasi süreci yalnızca siyasi ve iktisadi birlikteliğin değil, kültürel bütünlüğün ve dönüşümün de temel taşını oluşturdu. Mesela Avrupa kimliğinden bahsettiğimizde bu kimlik aynı zamanda ulusal, bölgesel ve yerel kimliklerle de i içedir. Bu bakımdan her kimlik ayrı durum ve eylemleri içerir ancak bu onların çatışma içinde olduğu anlamına gelmez. Tam tersine bütünleştirici ve tamamlayıcı bir durumu yansıtmaktadır (Diez Medrano ve Gutiérrez, 2001: 772). Bu durumda Avrupa'daki insanların tek bir kimliğe değil, kendi ulusal veya bölgesel kimliklerinin yanında ‘Avrupalı olma duygusuna’ da sahip olmaları mümkün müdür? sorusu gündeme gelmektedir.

AB'nin kuruluşundan bu yana entegrasyon süreci sadece ekonomik ve politik yönleri içermemiş, aynı zamanda kültürel alanda etkileşimi de teşvik etmiştir. Ortak projeler, kültürel değişim programları, gençlik etkinlikleri ve sanatsal iş birlikleri gibi

girişimler, farklı ülkelerden insanların bir araya gelmesine, birbirini anlamasına ve ortak bir Avrupa kimliği oluşturmaya yardımcı oldu.

Bu durumda Avrupalılar ulusal kimliklerini korumaya devam ederken, aynı zamanda Avrupalı kimliklerini de geliştirip geliştiremeyecekleri veya buna ne kadar ihtiyaç duydukları hususu belirir.

Kültür, sınırları sürekli olarak yeniden belirlemek zorunda kalan bir ulusun öz bilincini yansıtır; bu hem siyasi hem de ruhsal anlamda, sürekli olarak kendisine sormak zorunda kaldığı bir sorudur: "Gerçekten kimlik nedir?" (Elias, 2000: 7). Dieter Fuchs'a (Fuchs, 2011:145) göre AB'nin halkları heterojen etnik ve tarihsel geçmişlerle birleşen farklı bir yönetim olduğu göz önüne alındığında, ortak bir Avrupa kimliği yalnızca siyasi bir kimlik olabilir. Bu bağlamda müzakereci demokrasi teorileri Avrupa kimliği tartışmasına girmiştir. Müzakereci demokrasi teorileri, ortak bir siyasi kimliğin ortaya çıkmasının temeli olarak ortak bir tarih veya kültürden ziyade siyasi sürece odaklanır.

AB'yi ikiye bölen kimlik sınırları çok sayıda, birbiriyle örtüşen ve aynı zamanda karma karışık niteliktedir. Genel bir Avrupa kimliği oluşturma çabaları, entegrasyon sürecinin başlangıcından bu yana bir parçası olup; 1992 Maastricht Antlaşması ile AB vatandaşlığının tanıtılmasıyla doruğa ulaşsa da AB içinde farklı ulusal ve bölgesel kimlikler hala canlıdır.

Sorun, çoklu kimliklerin birbirleriyle nasıl ilişkilendiğidir. İlk olarak, kimlikler iç içe geçmiş veya katmanlı olabilir, Örneğin Renli olarak bir kimliğin, Alman kimliğinin içinde bulunur, bu da sırasıyla Avrupalılığın içindedir. Bu şekilde, kimlikler hiyerarşik bir yapıda bulunur ve daha geniş bir kimlik, daha özgün veya yerel kimliklerin içine entegre olur. İkinci olarak, kimlikler çapraz olabilir. Buna göre, bir kimlik grubunun bazı üyeleri, diğer bir kimlik grubunun üyeleri olabilir, yani bir kişi farklı kimlik gruplarına ait olabilir. Örneğin, bazı kadınlar güçlü bir cinsiyet kimliği hissedebilir, ancak onların yalnızca bir alt grubu aynı zamanda Avrupalı kimliği taşıyabilir, diğer grup ise güçlü bir cinsiyet kimliği hissetmeyen kadınları da içerebilir. Bu durumda, bir kişi birden fazla kimlik grubunun üyesi olabilir ve bu kimliklerin birbiriyle çatışmadığı veya dışlanmadığı görülür. İnsanların sahip olabileceği Avrupalı kimlikleri ile diğer kimlikler arasındaki ilişkiyi kavramanın üçüncü bir yolu ise mermer kek modelinde olduğu gibi, bir bireyin kimlik bileşenleri hem iç içe geçmişlik hem de çapraz kimliklerin farklı seviyelerde keskin bir şekilde ayrılamayacağı anlamına gelir (Risse,

2004: 153). Bu model, insanların kimliklerinin çok boyutlu, dinamik ve esnek olduğunu vurgular.

Avrupa kimliği yapısı belirsiz ve sürekli bir değişim halindedir. Bugüne kadar gerçekleşen genişlemeler, 'Avrupa kulübüne' kimlerin dahil olduğu tanımını da genişletmiştir. AB'nin gelecekteki genişlemeleri hakkındaki tartışmalar, 'Avrupa'nın sınırları' ile ilgili tartışmalarla çakışmakla birlikte; belirsiz Avrupa kimliği boyutunun bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu tartışmalar aynı zamanda 'Avrupa' ve 'AB' terimlerinin birbirinin yerine kullanılmasını içermektedir ancak bu terimler oldukça farklı kimlik sınırlarını içerir.

Örnek vermek gerekirse, Doğu Avrupa ve Balkanlar'daki birçok AB olmayan ülke ile Lihtenştayn gibi Avrupa Ekonomik Alanı (AEA) ülkeleri, kendilerini 'Avrupalı' olarak tanımlayabilirlerken, birçok Britanya vatandaşı için 'Avrupa' terimi İngiliz Kanalı'nın diğer tarafındaki 'kıta' anlamına gelebilir. AB üyesi olsun veya olmasın, İskandinav ülkelerinin vatandaşları, büyük olasılıkla birbirleriyle daha fazla benzerlik hissedecekken; AB'nin ancak Güney Avrupa (veya Akdeniz) üyeleri vatandaşlarının Avrupa kimliğinin varlığı konusunda aynı fikirde olabilirler. (Del Sarto, 2010: 154-155).

Bu sebeple, AB, uluslararası, ulusal, bölgesel ve alt bölgesel düzeyde bir dizi kimlik sınırını destekler ki bu sınırlar, AB ve üye devletlerini tanımlayan coğrafi ve işlevsel sınırlar sisteminden belirgin bir şekilde farklıdır. AB içinde ve genel olarak Avrupa'da, sınırların esnek geometrisi, AB'nin 'yakın çevresi' ile olan ilişkilerinde giderek daha belirgin hale gelmektedir.

1.3. Kültür ve Politika Arasındaki Etkileşim

Kültür bir toplumun değerlerini, geleneklerini, sanatını, dilini birleştirerek; bunların bütünüünün politika üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülür. Dolayısıyla, değerler ve standartların toplum ve elbette karar vericiler üzerinde etkisi vardır. Kültürel değerlerden, geleneklerden ve inançlardan etkilenen politika ise toplumun yönetim ve karar alma süreçlerini de etkiler. Örneğin, yargı sistemi toplumsal idealler ve kültürel standartlar tarafından yönetilir.

Politika, toplum kültürünün yarattığı kültürel kimlik etrafında döner. Kültürel kimliği destekleyen ve koruyan siyasi örgütler, bir tablo oluşturmak için kültürel sembolleri ve değerleri kullanır. Hükümetlerin uluslararasılaşma çabaları ve dijitalleşen

bir dünya ile kültürel yönlerin diplomasi üzerinde olumlu veya olumsuz bir etkisi olabilir. Kültürel temas, iş birliğini teşvik eden köprüler kurabilir. Aynı zamanda kültür, bir propaganda aracı olarak hizmet ederek politika süreçlerini etkileyebilir ve değiştirebilir. Özellikle uluslararasılaşma, küreselleşme ve modernleşme gibi süreçler, değişen kültürel değerler yoluyla politika değişikliklerine yol açabilir. İki kavram birbirini şekillendirirken, uyum ve çatışmalar zaman zaman bir dinamizm yaratır.

Kültür dünyasında etkin olmak, birçok alanda ve dilde etkili olmak anlamına gelir: düşünce tarihinde, edebiyatta, müzikte, sanatta... Bu, bilgelik ve farklı dünyalar arasındaki bağlantıları görmeye yarayan bir bağlantı noktasıdır. Dil ile politika arasında, kültür ile toplum arasında bir ilişki bulunmaktadır. Kültürel gelişmeleri anlamak, hangi fikirlerin egemen olduğunu ve sonuçlarının neler olabileceğini görmek için kültürel ve felsefi düşünce, politika alanında vazgeçilmezdir. (Steiner, 2015: 11).

Kültürel ve felsefi düşünce, politik ve toplumsal düşünce arasındaki ayrılmaz bağı yansıtır. Kültürel gelişmeler toplumların değerlerini ve kimliklerini şekillendirirken, felsefi düşünce de bu değerleri sorgulama ve dönüştürme olanağı sunmaktadır. Siyasi alanda bu iki faktör politika oluşturmaya, kararları ve sosyal dönüşümü etkiler. İdeolojiler, değerler ve kültürel normlar politika yapımını şekillendirirken aynı zamanda kültürel ve felsefi çeşitliliği de etkileyebilmektedir. Bu bağlamda kültürel ve felsefi düşünme, politika yapıcılarının toplumun değerlerini anlamalarına ve bu değerleri politika kararlarına entegre etmelerine yardımcı olmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu süreç aynı zamanda toplumların bir arada yaşama, bir arada kalma veya dağılma biçimlerini de etkileyebilir. Bu nedenle kültürel, felsefi ve politik fikirler arasındaki ilişki, politika oluşturma ve toplumsal dönüşümün temel bir unsuru olarak kabul edilmektedir.

Özellikle birbirinden bağımsız olmayan ve bir dönüşüm içinde olan kültür, kurumsal ve politik alana dahil olmuştur. Siyaset bilimciler, kurumsal ve politika alanında iki ana model olan bilimsel tartışmayı şekillendirmiştir. Devlet merkezli model, ulus devletlerin güçlerini artırmaya yönelik çabalarını vurgular. Bu modele inanan bazı uzmanlara göre, Avrupa entegrasyon süreci, Avrupa ulus devletlerini güçlendiren birçok yönüyle etkilemiştir. Yani, ulus devletler hala Avrupa siyasetinin temel oyuncularını olarak görülmektedir. Diğer bir model olan çok yönetim modeli ise neofonksiyonalistler tarafından desteklenmektedir. Bu modele göre ise ulus-devletler karar alma süreçlerinde giderek daha fazla sınır ötesi ve bölgesel boyutun etkisini kaybetmektedirler. Avrupa

Birliği ise Avrupa'da ana karar verici konumuna gelerek ulus devletleri zayıflatmaktadır. (Kauppi, 2004: 317-318).

Kültür politikaları genellikle siyasi bir rasyonalizasyon amacıyla kullanılır ve devletin resmi ajandasını temsil eden idari çerçevelerde gerçekleştirilen araştırmalara odaklanır. Bu tür araştırmalar, özellikle sanat destekleri, medya ve kültürel kimlik gibi alanlara odaklanır. Öte yandan, eleştirel olarak ele alınan araştırmalar daha bağımsız bir bakış açısını yansıtır ve kültür ve politika meselelerini geniş ekonomik, ideolojik ve siyasi sorunların göstergesi olarak görür. Eleştirel araştırmanın amacı, baskın güçlerin çıkarlarına hizmet eden şeyleri açığa çıkarmaktır. Kültür politikası da gerçeğin nasıl inşa edildiği ve toplumdaki güç dengesi ile nasıl araştırıldığına dikkat çeker.

Kültür politikası genellikle ulus devlet perspektifinden incelenir, ancak giderek yerel, bölgesel ve uluslararası düşüncelerle de desteklenmeye başlanmıştır. Özellikle bu, Avrupa Birliği üyeleri arasındaki kültür politikası araştırmaları için geçerlidir. Avrupa Birliği üyelerinin tamamı bir refah devleti modeline sahiptir, bu da kültür politikalarının önemli bir parçasıdır. Ancak, neo-liberal ideoloji ve küresel kapitalizmin etkisiyle refah devleti modeli zayıflamıştır ve bu nedenle kültür politikasının değeri konusunda genel belirsizlikler vardır. Bu nedenle, AB, kültür politikasının değerini belirlemek için sınırlarını belirleyerek çaba harcar ve bunu göstermek amacıyla stratejilerini kullanır. (McGuigan, 2004: 64-65).

AB kültür politikalarına yönelik belirlediği stratejilerin göstergelerini bir Fransız kültürü ile karşılaştırdığımızda; Fransızlar her şeyin odağında bulunur. Fransızların edebiyatı, sanatı ve klasik eserleri gibi unsurlar, bu kültürün yaşamasını sağlayan temel öğelerdir. Bu faktörler aynı zamanda Fransızlar arasında ortak bir kimlik duygusu oluşturur. Diğer yandan, Avrupa kültüründen bahsederken, Avrupalılar da bu kültürün merkezindedir; ancak Fransız kültürü ve Fransızları ele aldığımızda aklımıza gelen somut göstergeler, Avrupa kültürünü veya Avrupalıları tartışırken şekillenmez (Heller, 1992: 12).

Bu iki bakış açısı arasındaki fark, kültür politikalarının nasıl değerdendirileceği konusunda genel bir belirsizliği yansıtıyor. AB kültür politikaları değerdendirilirken ve göstergeleri belirlenirken bu eşitsizlikler dikkate alınmalıdır.

1.4. Avrupa Birliği'nin Ortak Politika Alanı: Kültür

Kültür teorisyeni olan Denis de Rougemont' a göre (European Commission, 2007) kültür, insanlığı taklit etme eğiliminde olan tüm arzuları ve çabaları kapsar. Kültürün paradoksal bir anlaymayı gerektirdiğini söyleyen Rougemont, çeşitliliğin birliğin temeli olması gerektiğine, farklılıkları kabul etmenin bölünmeler yaratmak için değil, kültürü daha da zenginleştirmek için esas olduğunu vurgular.

AB'nin öncelikleri ve ortak eylemleri sanayi, tarım, ticaret, gümrük, kalkınma ve iş birliği, eğitim, öğretim ve gençlik, istihdam, enerji, çevre, gıda güvenliği, dış politika, sağlık, insan hakları ve demokrasi, insani yardım, adalet, bölgesel çalışmalar, tek pazar ve ulaşım gibi konuları içermektedir. Kültür çalışmaları da bu başlıklardan bir tanesidir.

Kültür kalkınma, iş birliği, eğitim, bölgesel çalışmalar gibi birçok alanda bileşen konumundadır ve AB'nin kültürel çeşitliliğinin ve mirasının korunarak herkes için ulaşılabilir hale getirmek ve yaygınlaştırmak temel hedeflerden biridir. AB, dijitalleşen ve globalleşen dünyada birleştirici bir güç olarak kültür ile politikalarının hem uluslararası kuruluşlar hem de devletlerle iş birliğini teşvik eder.

Kültür ve yaratıcılık başlığı altında AB'nin odak alanlarında kültür, miras ve spor alt başlıkları; anlaşmalara ve Avrupa Komisyonu'nun ilgili departmanlarına dayalı olarak kültür alanında yapılan çalışmalar mevcuttur.

Avrupa Birliği'nin kurucu belgelerinin hiçbirinde kültürün ne olduğuna dair keskin ve kısıtlayıcı bir tanım önerilmemekte; onu ulusal, bölgesel ve bireysel hassasiyetlere dayalı olarak tanımlanmasını uygun görmektedir (European Commissiona, t.y).

Ortak bir politika alanı olarak kültür alanında yetkinlikler Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın 6. Maddesi'ne dayanmaktadır. Birlik, üye devletlerin çalışmalarını desteklemek, koordine etmek veya tamamlamak için aksiyon alma yetkisine sahip olacak ve aşağıdaki başlıkların sürdürülebilirliğini sağlayacaktır (European Union, 2020):

- İnsan sağlığının korunması ve iyileştirilmesi;
- Endüstri;
- Kültür;
- Turizm;
- Eğitim, mesleki eğitim, gençlik ve spor;
- Sivil koruma;
- İdari iş birliği.

Avrupa Komisyonu 2019-2024 yılları arasındaki stratejik önceliklerini belirlerken AB'nin kültür politikası ve kültürel iş birliğini göz önünde bulundurarak siyasi hedeflerini amaçlamıştır. Avrupa kültürel mirasının desteklenmesi, kapsayıcılığına ve refahına katkıda bulunan daha geniş sosyo-ekonomik değeri, kilit bir role sahip olan toplumsal cinsiyet eşitliği ile kültürel çeşitliliği bu stratejik önceliklerin temalarını oluşturur.

Avrupa Komisyonu'nun siyasi öncelikleri yeşil dünya ile sürdürülebilirlik, dijital çağa uyum, refah için çalışan bir ekonomi, Avrupa yaşamına teşvik etmek, demokrasinin güçlendirilmesi ve küresel liderliğin daha da sağlamlaştırılması 2024 yılına kadar olan hedefleridir (EC, 2023a).

Kültür siyasi önceliklerin, uluslararası iş birliği, toplumlar arası iletişimin başında gelmektedir. 2023-2026 Kültür Çalışma Planı belirlenirken de sektörel, sosyal, çevresel ve dış ilişkiler boyutuyla değerlendirilerek karar verilmiştir. Öyle ki, kültür, farklı politika alanlarını birbirine bağlama gücüne sahiptir.

Avrupa Komisyonu 27 AB üye devletiyle kültür politikası iş birliğini yaparken, iş birlikleri Eğitim, Gençlik, Kültür ve Spor Konseyi ile Kültürel İşler Komitesi'nde gerçekleşir. Çalışma Planlarının hazırlanmaya başladığı 2015 yılından beri kültürel miras, kültürlerarası diyalog, sürdürülebilir kalkınma, mimari, dijitalleşme, cinsiyet dengesi, sanat, göçmen ve mülteci krizi, sosyal içerme gibi konular hakkında raporlar hazırlanmıştır.

2021'den itibaren değişen ve dönüşen dünya ile uyumluluğu göz önünde bulundurularak sanatçıların durumu, yüksek kaliteli mimari ve yaşam ortamı, görsel-işitsel ortak yapımlar, çok dillilik ve çeviri, iklim değişikliğine karşı kültürel mirasın dayanıklılığını güçlendirme ve sürdürülebilir kalkınmanın gücü olarak kültür konuları ana temayı oluşturmuştur. Bahsi geçen temaların işlek olabilmesi için Birlik içinde, Birlik dışında ve kar amacı gütmeyen uluslararası kuruluşlarla iş birliğinin yapılması ve diyalogun güçlendirilmesi ise stratejilerinde olmazsa olmazdır (European Commission, 2016).

AB'nin kültür politikaları çerçevesinde birlik dışındaki yapıyor olduğu iş birlikleri uluslararasılaşma süreçlerine önemli katkılar sağlamaktadır. AB, kültürel diplomasi yoluyla küresel ölçekte etkin bir şekilde temsil edilmektedir. Üye ülkelerinin kültürel mirasını ve sanatını tanıtmanın yanı sıra sanatçılar ve kültürel aktörler arasındaki iş

birliğini teşvik etmek için kültürel etkinliklere, sergilere, festivallere ve sanat projelerine sponsorluk yapmaktadır. Bu tür sponsorluklar, AB'nin kültürel çeşitliliğini vurgulayarak dünya çapında olumlu bir imaj oluşturmaya yardımcı olmakta ve uluslararası ilişkilerde yumuşak gücün nasıl kullanılabileceğinin bir örneğidir.

İkincisi, AB kültür politikaları kültürel çeşitliliği korumaya ve teşvik etmeye çalışmaktadır. Kültürel çeşitlilik, çeşitli kültürlerin barış içinde bir arada yaşamasını ve etkileşimini gerektirir. Bu çeşitliliği korumak için AB, uluslararasılaşma süreçlerine önemli bir bileşen ekleyen çok sayıda politika üretiyor. Birçok kültürün bir arada yaşadığı bir dünya, daha çeşitli ve sosyal içermenin benimsenmesine katkıda bulunur.

Üçüncüsü, AB'nin eğitim ve kültür programları küreselleşmeyle bağlantılıdır. Örneğin Erasmus+, Avrupa yükseköğretim kurumları arasında öğrenci, akademisyen ve idari personel hareketliliklerini teşvik eder. Bu tür girişimler, farklı kültürler hakkında bilgi edinmek için birçok ülkeden insanları bir araya getirir; kültürel alışverişin önündeki engelleri kaldırır.

Avrupa Komisyonu, kültürün Avrupa toplumuna, ekonomisine ve uluslararası ilişkilere getirdiği olumlu katkıya odaklanır. Gündem ayrıca, üye devletler, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası ortaklarla iş birliği yöntemlerini güçlendiren çalışma yöntemlerini belirler. Bununla birlikte AB, kültürel sektörlere yardımcı olmak ve onları ekonomik büyümeye katkıda bulunmaya teşvik etmek için çeşitli programlar yürütmektedir. AB'nin sanat, film, müzik, moda ve diğer kültürel disiplinlerde uluslararası önem kazanmasına yardımcı olmaktadır. Bu, AB'nin ekonomik ve kültürel gücünü artırma potansiyeline sahiptir.

Avrupa'nın yeni kültür gündemi, kültür ve eğitim aracılığıyla daha bütünleşik ve adil bir Birlik inşa etmek ve cazip bir Avrupa Birliği vizyonu sunmak için Avrupa liderlerinin davetine yanıt verir. Yeni gündem, kültürün tam potansiyelini ortaya çıkarmayı amaçlayarak inovasyon, yaratıcılık ve sürdürülebilir iş ve büyümeyi destekleyerek daha kapsayıcı ve adil bir Birlik inşa etmeye yardımcı olmayı hedefler. Gündem, kültürün kimlik ve birlik vektörü, sosyo-ekonomik kalkınmanın bir itici gücü ve barışçıl ilişkilere doğrudan katkı sağlayan bir faktör olarak daha etkili bir şekilde teşvik edilmesine olanak tanır. Bu, eğitim ve gençlik projelerinin sonucu olarak ortaya çıkan insanlar arası iletişimi de içeren barışçıl ilişkileri desteklemeyi amaçlar ve özellikle Batı Balkanlar ve AB'nin genişleme sürecindeki ülkelerine özel bir odak sağlar (European Commission, 2018a)

Ayrıca, Komisyon, sürdürülebilir kalkınmanın kültürel boyutunu vurgulamayı ve Birleşmiş Milletler'in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemini uygulamada desteklemeyi amaçlamaktadır.

Örneğin, Komisyonun AB Kreatif Avrupa Programı, 2021-2027 dönemi için 2,44 milyar Avro bütçeye sahip bir programdır. Bu, 2014-2020 dönemine göre %50'lik bir bütçe artışını temsil etmekte ve kültürel çeşitliliği desteklemeyi amaçlayan, kültürel ve yaratıcı sektörlerin ihtiyaçlarına ve karşılaştığı zorluklara yanıt veren çeşitli eylemlere yatırım yapılmaktadır. Programın getirdiği yenilikler, bu sektörlerin iyileşmesine katkıda bulunarak Avrupa'nın dijitalleşme, çevrecilik, dayanıklılık ve kapsayıcılık gibi hedeflerini güçlendirecektir (IPA, t.y.).

Avrupa Komisyonu, kültürel ve yaratıcı sektörlerin yeni zorluklarla karşı karşıya kaldığını ve Kreatif Avrupa Programı aracılığıyla bu sektörleri desteklemenin gerekliliğini kabul eder. Bu zorluklar, azalan gelirler, dijitalleşme ve göç, iklim değişikliği ve milliyetçiliğin yükselmesi gibi küresel sorunları içerir.

Kreatif Avrupa Programı, kültürel ve yaratıcı sektörlerle verdiği desteği aşağıdaki Avrupa Komisyonu'nun 6 politika önceliği ile uyumlu hale getirmiştir: (European Commission, t.y.b):

1. Yeşil bir Avrupa,
2. Dijital çağa uyumlu bir Avrupa,
3. İnsanlar için çalışan ekonomi,
4. Dünyada daha güçlü bir Avrupa,
5. Avrupa yaşam tarzının teşviki,
6. Avrupa demokrasisine yeni bir adım.

AB'nin ortak politika alanı kültür, uluslararasılaşma ile derinden bağlantılıdır. AB stratejileri, sosyal takdir yetkisi, sosyal farklılık güvencesi, öğretici ve sosyal programlar, finansal etkiler ve sosyal katılım yoluyla dünya çapındaki ilişkilerde zengin ve farklı bir bakış açısının gelişmesine katkıda bulunur. Bu nedenle, AB'nin kültür alanındaki ortak politika alanları uluslararasılaşmanın kaçınılmaz bir alanını içerir.

AB'nin yumuşak gücü olan kültür politikaları sosyal yaklaşımları, sosyal katılımı, insan ilişkilerini, farklı uluslardan insanların bir araya gelmesini ve sosyal mirasın korunmasını güçlendireceği varsayımı ile bir sonraki bölümde ayrıntılı ele alınmaktadır.

1.4.1. Avrupa Birliği'nin Kültür Politikaları

Avrupa Birliği'nin kültür politikaları, Avrupa'nın zengin kültürel çeşitliliğini koruma, teşvik etme ve kültürel iş birliğini geliştirme amacıyla oluşturulan önemli bir alanı kapsamaktadır. Kültür politikaları, ortak bir Avrupa kimliği geliştirmede AB için kritik öneme sahiptir. Ancak ulusal devlet yapıları, ulusal kültür ve milliyetçilik gibi zorluklarla karşılaşırlar. Dolayısıyla AB, kültür politikası geliştirirken dikkatli olmalı ve mevcut küresel koşulları göz önünde bulundurmalıdır.

Avrupa Birliği'nin kültür politikaları, Avrupa Birliği içinde henüz yeni bir alan olarak kabul edilebilir çünkü Birlik kurulduğundan beri dikkat ve çaba büyük ölçüde ekonomik ve ardından siyasi entegrasyon süreçlerine yoğunlaşmıştır. Ne Paris Antlaşması (1951) ne de Roma Antlaşması (1957), herhangi bir kültürel boyut içermemiştir. 1960'ların sonlarına gelindiğinde, kültürel birleşmenin, Topluluk politika yapıcıları tarafından belirlenen siyasi hedeflerin daha iyi bir şekilde gerçekleştirilmesi için gerekli olduğu sorgulanmaya başlanmıştır. Topluluk, vatandaşlarının gözünde meşruiyet eksikliği yaşıyordu ve Avrupa siyasi birliğine ait bir aidiyet duygusu bulunmuyordu. Avrupa entegrasyonunun tamamlanabilmesi ve ortak bir inancın, Avrupa kimliğinin ve Avrupa kültürel birliğinin oluşturulabilmesinin tek yolu ilgili alanlarda meşruiyet elde etmek olacaktı (Atlan, 2010: 62).

1970'lerdeki çabalar, Avrupa entegrasyonu içinde kültürel birleşmeye dair bir  er eve sunmuş olsa da karar alma düzeyinde sağlam önlemler almakta başarılı olamadı. Fikirleri eyleme dönüştürmede başarısız olunmasının temel nedeni, Topluluk düzeyinde açık bir meşruiyet eksikliği olduğunu göstermektedir.  ye devletler, Topluluk'a kültürel alanda müdahale yetkisi vermek ve  ye devletler arasında daha güçlü bir entegrasyon sağlamak için sembolik veya kültürel önlemlerin alınmasına tam olarak hazır değildi.

Avrupa Birliği'nin kültür politikasının temelini oluşturan kültürel aşamalar 1973 yılına dayanmaktadır. 14 Aralık 1973'te dokuz Avrupa Ekonomik Topluluğu  ye devleti Kopenhag'da Avrupa Kimlik Bildirgesi'ni imzaladı. Bu bildiri, AB  ye devletlerini birbirleriyle ve diğer uluslarla ilişki içinde kendilerini daha iyi tanımlamaya teşvik ederek birliği geliştirmeye çalıştı. Ülkelerin paylaştığı "ortak miras", "birlik derecesi" ve "ortak eylem" gibi birliğin inşasını destekleyen ifadeler ve amaçlar, Avrupa Kimliği Bildirgesi'nde vurgulanmaktadır (Tolunay, 2007: 42-43).

Bildirge, Avrupalıların zihninde birleştirici ideallerin kurulması ve Birleşik bir Avrupa'ya doğru ilk görünür adım olarak benimseniyor. Bu bildiri, ülkeleri birbirine bağlayan kimliği kapsıyor ve Avrupa'nın paylaştığı ilkeleri yazılı olarak ilan ediyordu. Paris Zirvesi bir yıl sonra, 9-10 Aralık 1974'te yapıldı. Paris Zirvesi'nde, üye ülke vatandaşları Birlik vatandaşı olarak benzersiz haklardan yararlanabilmesi için araştırma yapılması kararlaştırıldı.

Ayrıca Konsey ve üye ülkeler, mal ve hizmetlerin sınır ötesi serbest dolaşımı, iç sınırların kaldırılması, üniversite diplomalarının tanınması gibi konularda da çalışma kararı aldı. Pietro Adonnino başkanlığındaki komite, Avrupa Birliği'nin bayrak ve marş gibi sembollerini, Avrupa spor takımının kurulmasını ve Avrupa para biriminin basılmasını incelemek üzere görevlendirildi.

Fontainebleau Avrupa Konseyi'nin ardından Pietro Adonnino, alınan kararlar doğrultusunda iki rapor hazırladı. İlk rapor 29-30 Mart 1985 tarihlerinde Brüksel'de düzenlenen Avrupa Konseyi'ne sunuldu. Bu raporda Topluluk vatandaşlarının serbest dolaşımı, mal ve hizmetlerin (ulaştırma hizmetleri dahil) serbest dolaşımı, sınır trafiğine ilişkin idari süreçler, iş ve ikamet gibi önemli konular vurgulandı. Rapora göre, değişiklik ve yeniliklerin amacı vatandaşları rahatsız eden sorunları çözmek ve böylece Topluluğa olan güveni artırmaktı.

İkinci rapor 28-29 Haziran 1985'te Milano'da düzenlenen Avrupa Konseyi'ne sunuldu. Komite bu raporda vatandaşlara yönelik özel haklar, kültür ve iletişim, bilgi, gençlik, eğitim, değişim ve spor, gönüllülük çalışmaları, sağlık, sosyal güvenlik ve Topluluk kimliğinin güçlendirilmesi gibi konularda önerilerde bulundu.

1980'ler boyunca, kültüre atfedilen önem ve kültür politikalarının uygulanmasına dair yönergeleri belirleme çabaları arttı. Ancak, bu girişimlerden bazıları somut sembolik başarılar haline gelmiş olsa da çoğunluğu üye devletler için bağlayıcı olmayan tartışmalar, öneriler veya teklifler olarak yalnızca düşünce düzeyinde kaldı. Bunlar politika eylem planlarına dönüşebilecekleri uygun bir zemin bulamadılar ve bu nedenle istenen meşruiyeti kazanamadılar.

Bu durum, 1993 yılında Maastricht Antlaşması'nın kabul edilmesiyle başlayan 1990'ların başında değişti. İlk kez, kültür politikası bu antlaşma ile yasal bir statü kazandı ve resmi bir AB politikası haline geldi. Bu antlaşmada, sadece kültürle ilgili bir madde olan 128. Madde (Baydarol, t.y.: 45-46) ile kültür politikasının hedefi

tanımlandı. Bu madde, Topluluk'un kültür alanına müdahalesini tanımlıyordu. Bu, Avrupa entegrasyonunun kurumsal olgunlaşmasına ve daha da önemlisi Avrupa Parlamentosu'nun, yasama organı haline gelmesine yol açtı (Sarıkakis, 2007: 17). Yine de çeşitliliğin ve yerinden yönetimin (subsidiarity) korunması amacıyla, Komisyon karar alma ve uygulama yeteneği konusunda sıkı bir şekilde kısıtlanmış; ulusal devletlerin ve bölgelerin bağımsızlığı ve egemenliği ön plana çıkmıştır.

Birlik'in kültür politikasına yaklaşımını 'çeşitlilik içinde birlik' stratejisi oluşturmaktadır. Bu konuda 'Avrupa Birliği, Avrupa çeşitliliği ile nasıl kurulabilir?' en çok tartışılan soru olmuştur. Kimliğin zaman içinde değişebileceği veya farklı perspektiflerden görülebileceği fikrini reddedenler, ulusal kimliklerin Avrupa kimliği ile uyumlu olup olmadığı konusunda büyük şüpheler taşımıştır.

AB sosyal uyum ve refah için kültürün ve kültürel çeşitliliğin gücünden yararlanmanın doğru bir politika adımı olduğunu düşünerek; yeni bir gündem olarak kabul ettiği kültürün boyutlarını üç stratejik hedef ile sosyal, ekonomik ve dış boyut olarak ayırarak Mayıs 2018'de hedeflerini belirlemiştir (EC, 2018b):

- Avrupa vatandaşlarına çok çeşitli ve kültürel faaliyetler sunarak ve aktif olarak bu faaliyetlere katılma fırsatlarını sağlayarak tüm Avrupalıların kültürel yeteneklerini geliştirmenin,
- Kültürel ve yaratıcı sektörlerdeki profesyonellerin hareketliliğini teşvik edip, hareketliliklerinin önündeki engelleri kaldırarak,
- Ortak tarih ve değerleri hakkında farkındalık yaratıp, ortak bir Avrupa kimliği duygusunu pekiştirmek için Avrupa'nın kültürel mirasını ortak bir kaynak olarak koruyup teşvik ederek kültür politikalarının uygulanmasında efektif olunacağını düşünmüştür.

AB, küresel düzeni teşvik etmek için barışa, hukukun üstünlüğüne, ifade özgürlüğüne, karşılıklı anlayışa ve temel haklara saygıya dayalı bir amaç belirler. Bu amaçla AB içindeki kültürel çeşitliliğinin, uluslararası kültürel ilişkiler yoluyla teşvik edilmesi ve AB'nin bu konuda küresel bir aktör konumunda olması Birliğin diğer amaçlarından bir tanesidir. “Uluslararası kültürel ilişkileri” geliştirmek için AB üçüncü dünya ülkelerine sağladığı destekle; AB üye devletlerinin çeşitli kültürlerinin tanınmasını ise “kültürel diplomasi” aracılığıyla temin etmektedir (EC, 2016).

Kültürün insanları bölmekten ziyade birleştirici bir güce sahip olduğuna inanan AB, küreselleşmeyle birlikte her zamankinden daha vazgeçilmez bir konuma geldiğinin önemini vurgular. Yeni iletişim araçlarıyla birlikte kültürel faaliyetler yayılmakta ve bu faaliyetlere erişim kolaylaşmaktadır.

AB kültür politikaları, tarım, sanayi ve gümrük birliği gibi diğer politika sektörlerinden farklıdır. Kültür politikalarının yürütülmesi AB içinde zaman alan hassas konular olarak görülmektedir. Diğer politika alanlarından en ayırt edici özelliği, AB üye devletlerinin kendi yerel kimliklerine ve kültürlerine saygı duymalarıdır. Başka bir deyişle, mevcut kültür politikaları ulusal kültürlerle baskı yapmak yerine saygı duymaktadır (Orçun, 2009: 33).

Küreselleşme, dünyanın dört bir yanından çeşitli kültürlerle maruz kalmayı beraberinde getirerek bu, merakımızı ve diğer kültürlerle alışveriş yaparak onlardan faydalanma düşüncesini etkiledi; toplumlarımızın çeşitliliğine katkıda bulundu. Ancak bu durum, aynı zamanda Avrupa'nın kimliği ve toplumdaki kültürlerarası uyumluluğu hakkında soruları da gündeme getirdi.

Avrupa'nın kültürel zenginliği ve çeşitliliği, önemli tarihi geçmişi ile bağlantılı olarak küreselleşen dünyada önemli bir konumdadır. Avrupa kültürü ve faaliyetleri AB içinde kapsayıcı bir toplumun desteklenmesine yardımcı olarak sosyal dışlanmanın önlenmesine katkıda bulunmaya çalışmaktadır. Bununla birlikte bu faaliyetler ekonomiyi de oldukça dinamik tutmaktadır. Bu sayede kültür ve Avrupa arasındaki ilişki artarken AB kültür gündemi içinde yeni alanlar ortaya çıkmaktadır.

Avrupa Birliği, kültürel politika girişimleri yoluyla sosyal uyum sorununa kültürel açıdan yaklaşır ve kültürel programlar aracılığıyla "Avrupalılık" kavramının altını doldurmayı amaçlar. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları kapsamında Avrupa ülkeleri arasında öğrenci, akademisyen ve idari personel değişimini mümkün kılan 'Erasmus' gibi eğitsel değişim programları da eğitim yoluyla kültürel tanınmayı ve etkileşimi sürdürmeyi, Avrupalıların komşularıyla deneyimlerini artırarak Avrupa kimliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Kültür politikaları, söylemlerde ifade edilen değerleri ve anlamları yansıtmak yerine, egemen ideoloji tarafından üretilen dünyayı gösterir ve vurgular. Pratik olarak tüm yönetim tekniklerinde ve kurumlarda, bu temsil kendini yeniden üreten, egemen ve söylemsel bir güç olarak ortaya çıkar.

1.4.1.1. Kültür Politikaları  er evesinde Eēitimin Yeri

Uluslararası kültürel ilişkiler için AB stratejisine doēru hazırlanan ortak bildirinin yayınlanması  ye devletler ve bölge ülkelerin arasındaki iletişimin güçlendirilmesine yönelik atılacak adımların hedeflerini belirlemektedir. Uluslararası kültürel ilişkilerin güçlendirilebilmesi için hazırlanan bildiride, sürdürülebilir sosyal ve ekonomik kalkınma için kültürün desteklenmesi gerektiēini, topluluklar arası barışıl ilişkiler için kültürü ve kültürlerarası diyaloēu teşvik etmenin önemini ve kültürel miras konusunda iş birliēini güçlendirmenin önemi vurgulanır.

İletişimin güçlendirilmesi için ulusal eēitim sistemlerine dahil olmak ve ortak eēitim sorunlarına çözüm bulmak amacıyla Avrupa Birliēi'nin eēitim stratejisi geliştirilmektedir.  ncelikler arasında göçmenlere ve sıēınmacılara topluma entegre olmalarında yardımcı olma, ortak deēerlerin korunmasına katkıda bulunma, erken çocukluk eēitimine vurgu yapma, okuldan erken ayrılmayı azaltma, y ksek ēretimin kalitesini artırma ve bireylerin y ksek ēretime katılımını teşvik etme,  niversiteler ve  niversiteler arasındaki iş birliēini geliştirme, iş dünyası ve yetişkin eēitimini teşvik etmek gibi konularda politikaların geliştirilmesi ve uygulanması yer almaktadır. Avrupa Birliēi, bu gibi ortak eēitim hedeflerine odaklanarak kapsamlı bir eēitim stratejisi oluşturur ve uygular (EC, t.y.c).

Kültürel diplomasiye stratejik bakış açılarından bir tanesi kültürler arası  ērenci, araştırmacı ve mezun deēiřimidir. AB'nin hareketlilik ve  niversiteler arası iş birliēi programları, ortak ülkelerde AB'yi destekleyen kalıcı akademik ve kültürel baēlar kurmak için paha biçilemez araçlardır. Eēitim, araştırmacıların ve gençlerin kültürel, ulusal veya dini geçmişlerinden baēımsız olarak fikir alişverişinde bulunmalarını saēlayan ortak bir alandır.

Eski Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker Avrupa Komisyonu'nun Göteborg 'deki Liderler Toplantısı'nda (European Commission, 2017) şunları söylemiştir:

“Hem birey için hem de Birliēimiz için eēitim ve kültür, geleceēin anahtarıdır. Bu, koşulları fırsata dönüştürme yolu, aynı zamanda aynaları pencerelele dönüştürme ve 'Avrupalı' olmanın tüm  eřitliliēiyle ne anlama geldiēine kök verme yoludur. Bu hafta Göteborg'da Avrupa liderleri buluřtuēunda, fırsatı deēerlendirmeli ve eēitim ile kültürün iş yaratma, ekonomik büyüme, sosyal adalet ve nihayetinde birlik için itici g  ler olduēundan emin olmalıyız” (European Commission, 2017).

Eğitim, yaratıcı ve üretken bir işgücünün temelini oluşturur; bu işgücü, araştırma ve geliştirme ile inovasyonu teşvik ederek teknolojik ve dijital gelişmelere yön verir. Eğitim ve alanda yetkinlik kazandırma, insanları iş piyasasında ihtiyaçlarına yönelik becerilerle donatır ve değişen koşullar ile yapısal değişikliğe yanıt verir. Eğitim ve yetkinliklerle, beceri geliştirme, işler arasındaki geçişi kolaylaştırmaya yardımcı olur; insanlara iş fırsatı sunar, yüksek nitelikli ve esnek bir işgücü ile küresel ekonomide proaktif bir rol oynayan dayanıklı ekonominin temelini oluşturur.

İşsizliğe, yoksulluğa ve toplumsal dışlanmaya karşı en iyi korumayı sağlayan eğitim, kaliteli ve kapsayıcı olduğu sürece, çocukluktan itibaren alınarak toplumsal uyum, sosyal mobilité ve adil bir toplum için temel oluşturur. Aynı zamanda, eğitim ve kültür, Avrupa'nın yaşamak, öğrenmek ve çalışmak için çekici bir yer hale gelmesine yardımcı olur. Eğitim, özgürlük ve ortak değerlerle tanımlanan, temel haklar ve aktif vatandaşlık için temel oluşturur; popülizmi, yabancı düşmanlığını ve radikalleşmeyi önlemeye yardımcı olur.

Avrupa'nın kültürel çeşitliliği, yaratıcılığı ve inovasyonu destekleyen bir güç olarak Avrupa yaşam tarzının belirgin özelliğini oluşturan ortak bir zemindir. Eğitim ve kültür, insanları sınırların ötesinde birbirlerini daha iyi tanımaları ve 'Avrupalı olmanın' ne anlama geldiğini deneyimlemeleri ve farkında olmaları için hayati bir rol oynar. Örneğin, araştırma ve yenilik finansman programı olarak bilinen Horizon 2023, eğitimin büyümeye, sosyal istikrara ve kalkınmaya katkısını üst düzeye çıkarmayı hedeflemektedir.

Gençlik değişimleri, Avrupa Gönüllü Hizmeti, gençler ve gençlik çalışanları için eğitim ve bunlar arasında ağ oluşturma, gençlerin AB ile komşu ülkeler arasında hareketliliğini içerir. Değişimler yalnızca öğrenci değil; idari personel, araştırmacı ve mezunları da kapsar.

Dijitalleşmenin artmasıyla öğrenmenin ve öğretmenin sınırlarının da doğru orantıda arttığı düşünülmektedir. Kültür toplumlarını güçlendirmek, çatışmaları azaltmak ve uluslararası ilişkileri geliştirmek için büyük bir potansiyeldir. Bundan dolayı kültürün altındaki eğitim alt başlığı, AB'nin stratejilerinden bir tanesidir.

Diyalog ve değişim aracı olarak eğitim, araştırma ve bilimi kullanan ve bunu kültürel diplomasi ile tüm dünyaya yaymaya çalışan AB; sürdürülebilir büyümeye,

karşılıklı anlayışa ve daha iyi uluslararası ortaklıklar kurmaya katkıda bulunmaktadır (EC, 2023b).

2020 Eylül ayında açıklanan, 2025 hedefleri doğrultusunda Avrupa Eğitim Alanı (AEA) vizyonu oluşturulmuştur. Bu vizyon kapsamında Avrupa eğitim sistemini yalnızca tüm dünyaya tanıtmakla kalınmayacak, aynı zamanda kaynaklara erişim ile eğitimin kalitesi artırılabilecek; öğrenciler farklı eğitim sistemlerine dahil olarak yaşam boyu öğrenme kültürünün oluşmasına yardımcı olacaklardır EC, 2020).

Özellikle COVID-19 salgını, öğrenme ve öğretme metotlarını etkilerken kaliteli eğitime erişim için araçların da bu yönde güncel kalması önemlidir. Bireylerin istihdam edilebilirliği ve topluma kazanımı için önündeki engeller kaldırılmalıdır. Avrupa Komisyonu, Avrupa Eğitim Alanı (AEA) inşa edilirken eğitime ve öğretime ulaşmadaki eşit fırsatların, dijitalleşmenin ve sürdürülebilirliğin önemini vurgulamaktadır.

Erken çocukluk eğitiminden, mesleki eğitim ve öğretime kadar her alanı güçlendirmeye çalışan Avrupa Komisyonu, özellikle yükseköğretimde Avrupa boyutunun kültür politikaları ile mükemmellik ve kapsayıcılık erişimini eğitimde sağlamaya çalışmaktadır. Buradaki amaç Avrupa'nın genç ve kıdemli vatandaşlara ihtiyacının giderilmesi (EC, 2023c) ve AB kültürünün yaygınlaştırılmasıdır.

Ekonomik büyüme ve yüksek kaliteli istihdam olanaklarının yanı sıra kişisel, sosyal ve kültürel gelişimi sağlayan yenilikçi ve kapsayıcı eğitim ve öğretimin AB genelinde gerçeğe dönüşmesi için iş birliği yapılmakta ve bütçelerle desteklenmektedir.

Kültürlerarası diyalogun güçlendirilmesine yönelik AEA'nın oluşturulması ve merkezden kırsal bölgelere doğru yaygınlaştırma faaliyetleri ile fırsat eşitliğini yaratarak kültürel eşitsizliklerin önüne geçilmesi planlanmaktadır (European Union, 2021a).

Avrupa'nın küresel rolünün ve liderliğinin güçlendirilebilmesi için üniversitelerin daha etkin, erişilebilir ve uluslararası arenada aktif bir rol oynaması önemlidir. Avrupa üniversiteleri girişimi ile Erasmus+ kapsamında öğrencilerin, personellerin ve araştırmacıların uzun vadeli ve sürdürülebilir olacak şekilde iş birliğinin genişletilmesi eğitim ve kültürün birbirinden bağımsız olmadığına göstergesidir. Kültürlerarası diyalogun, kültürel gelişimin, bilgi alışverişinin teknoloji ile yaygınlaşması kültürler arasındaki sınırı kaldırmaktadır.

2021-2027 dönemi boyunca 1,1 milyar Avroluk bütçeyle desteklenen Erasmus+ programı, 2024 ortasına kadar 60 Avrupa Üniversitesi'nde bulunan 500'den fazla üniversiteye daha geniş katılım ve dolaşım fırsatları sunmayı amaçlamaktadır. Temel hedef eğitim, araştırma ve yenilik alanlarında ortak uzun vadeli yapısal, sürdürülebilir ve sistemik iş birliğini teşvik etmek ve Avrupa'nın her köşesinden gelen öğrencilerin, personelin ve araştırmacıların kesintisiz hareketliliğini desteklemek; böylece yeni bilgilerin üretildiği üniversiteler arası Avrupa kampüsleri oluşturmaktır. Elbette üniversiteler arası değişimin tanınırlığı için 2024 yılının ortalarına kadar yükseköğretim kurumları arasında bu tanınırlığın yasal statüsünün belirlenmesi Avrupa Komisyonu'nun diğer hedeflerinden biridir (EC, 2023c).

30 yıl boyunca devam eden Erasmus+ programı, 9 milyon kişinin başka bir ülkede okuma, eğitim alma, öğretme veya gönüllü çalışma olanağına yardımcı oldu. Araştırmalar, Erasmus programına katılan bireylerin iş piyasasında mükemmel fırsatlara sahip olduklarını göstermektedir. Küreselleşme döneminde, bu tür deneyimler daha da değerli hale gelmiştir.

Eğitime yatırım yapmak, tüm üye devletlerin ve Avrupa'nın genel çıkarlarına yatırım yapması anlamına gelir; ekonomik büyümenin ve refahın bir itici gücü olarak hem üye devletler arasındaki ilişkileri hem de ekonomik ve sosyal büyümeyi destekler.

2021-2027 programı yeşil ve dijital eğitim, gençlerin yaşama katılımı ve sosyal içermeyi kapsamakta ve teşvik etmektedir. Program aynı zamanda 2019-2027 gençlik stratejisini, Avrupa Sosyal Haklar Sütununu ve sporda Avrupa boyutunu geliştirmeyi amaçlar. Birliğin eğitim ve kültür alanındaki yetkinlikleri diğer alanlardaki gibi uyumlaştırmaya izin vermiyor olsa da iş birliğine dayalı AB düzeyinde eylem mümkün ve arzu edilen bir şeydir.

Avrupa düzeyi, özellikle sınır ötesi faaliyetler söz konusu olduğunda önemli bir tamamlayıcı rol oynamaktadır. Tüm üye devletlerin eğitim ve kültür potansiyelini tam olarak kullanmak için ortak çıkarları vardır. Ortak bir çıkar, Avrupa'nın karşılaştığı zorluklarla daha iyi başa çıkmasını sağlar.

AB'nin 2025 için bir vizyonu, öğrenmenin, öğretmenin ve araştırmanın sınırlarla sınırlanmadığı bir Avrupa olacağı yönündedir. Üye devletlerde bulunmanın – öğrenmek, öğretmek veya çalışmak için – birlik içerisinde standart ve ana dilin yanı sıra iki diğer dilin daha konuşulmasının norm haline geldiği bir kıta anlayışı oluşturulmaya

çalışılmaktadır: insanların Avrupalı kimliklerini, Avrupa'nın kültürel mirasını ve çeşitliliğini güçlü bir şekilde hissettikleri bir kıta... Bu vizyonu gerçekleştirmek, ortak bir çabayı gerektirir: eğitim ve kültür birliği.

1.4.1.2. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının Kültürel İncelenmesi

Avrupa Birliği'nin eğitim politikaları çerçevesinde yükseköğretim alanındaki daha derin ve daha etkili ulusötesi iş birliği, Birlik değerlerini, kimliğini ve demokrasiyi desteklemenin, Avrupa toplumunun ve ekonomisinin dayanıklılığını artırmanın ve sürdürülebilir bir gelecek inşa etmenin anahtarıdır. Güçlü, birbirine bağlı yükseköğretim kurumları, bilgiyi paylaşarak ve birlikte yenilikçi çözümler üreterek yeşil ve dijital geçişler; yaşlanan nüfus ve diğer önemli sosyo-ekonomik zorlukların üstesinden gelmek için önemli bir araçtır. Ayrıca, bu sayede Avrupa'nın teknoloji odaklı rekabet gücünü artırma kapasitesini de güvence altına alabilirler.

Yükseköğretim kurumlarının arasındaki etkileşimin yakın olması, öğrencileri ve yaşam boyu öğrenenleri, araştırmacıları ve personeli küresel bir geleceğe hazırlamak için kilit bir stratejidir. Politikalar ile kurumsal düzeyde daha derin, daha etkili ve uzun süreli ulusötesi iş birliği geliştirmelerine olanak tanıyan köprüler kurmaktır. Avrupalı yükseköğretim kurumları, dijital ve yeşil dönüşümle birlikte öğrenme ortamlarının daha hızlı bir şekilde evrilmesine ve uyum sağlamasına olanak tanıyor. Eğitim politikaları ile araştırmacılar, idari personeller ve öğrenciler, disiplinlerarası iş birliği ve sınır ötesi hareketlilikler ile yeni düşünme biçimlerini ve farklı yöntemleri dijital geçişin körüklediği bu yeni gerçeklik ile deneyimlemektedirler.

Avrupa Eğitim Alanı ve Avrupa Araştırma Alanı, Avrupa'daki çeşitli ve birbirini tamamlayan kurumlar arasında daha derin ulusötesi iş birliğinin yanı sıra yüksek kaliteli ve kapsayıcı eğitim ile araştırmaya eşit erişimi teşvik ederek bilgi üretimini ve yayılmasını geliştirmektedir. Bu, dezavantaj ve coğrafi eşitsizliklerin üstesinden gelmeye yardımcı olur. Ayrıca, araştırmaya katılımı teşvik ederek beceri, yetkinlik ve bilgi geliştiricisi olarak yüksek öğrenimin tüm potansiyelini ortaya çıkarmada yardımcı olur.

Komisyonun 2025 yılına kadar bir Avrupa eğitim alanı oluşturmaya ilişkin tebliği (European Commission, 2020) sürdürülebilir ve iddialı ulusötesi iş birliği, ortak derecelerin sorunsuz bir şekilde verilmesi ve Avrupa üniversiteleri gibi ittifaklar için yasal bir statünün fizibilitesinin incelenmesi çağrısında bulunuyor.

Avrupa Eğitim Alanı ve ötesinde eğitim ve öğretimde Avrupa iş birliği için stratejik bir çerçeveye ilişkin Konsey Kararı (2021-2030) (European Union, 2021a), araştırmacılar ve öğrenciler arasında daha derin iş birliğini desteklemek için Avrupa yükseköğretim girişimlerinin ve Avrupa öğrenci kartının tam olarak yaygınlaştırılması dahil; araştırmacılar, bilgi ve kaynakların bir araya toplanmasını ve daha büyük hareketlilik fırsatlarının yaratılmasını destekler.

Etkili Avrupa yükseköğretim iş birliği için köprüler kurma (European Union, 2021b) konusunda Konsey, Üye Devletleri daha uyumlu yükseköğretim sistemlerinin önündeki engelleri kaldırmaya ve ortak Avrupa derecelerinin fizibilitesini araştırmaya davet etti.

Araştırma, yenilik ve benzer uzun vadeli kurumsallaşmış iş birliği modelleri için Erasmus+ tarafından finanse edilen ve Horizon 2020 tarafından tamamlanan “41 Avrupa Üniversitesi”, mevcut bireysel ve kurumsal stratejilerin ötesine geçen daha derin ulusötesi iş birliği modellerini test ederken faydalı deneyimler sağlamayı amaçlamakta. Yönetişim ve iş birliğine dayalı ekosistemler, Avrupa yükseköğretimi ve araştırma politikaları arasındaki koordinasyonu daha da kolaylaştırır ve daha geniş yükseköğrenim topluluğunu sistemik reformlar üstlenmeye teşvik eder. Amaç, Avrupa Üniversiteleri Girişimi tarafından finanse edilenlerin ötesinde tüm Avrupa üniversiteleri arasında ulusötesi iş birliğini kolaylaştırmaktır.

“Avrupa üniversiteleri” öğrenme, öğretme, araştırma ve yeniliği birleştiren, ekonomiye ve topluma bilgi aktaran üniversiteler arası stratejiler aracılığıyla ulusötesi iş birliğinin kalitesinin iyileştirilmesine, siyasi ve sosyal değişime katkıda bulunur.

Yükseköğretim ittifakları, bir yasal statü gibi, uygun olduğunda ortak finansal, dijital, fiziksel kaynakları ve hizmetleri paylaşımlarına, sanal üniversiteler arası kampüsleri işletmelerine olanak tanıyan ve ortak dijital/karma bir eğitim için birlikte çalışabilir platformların kurumsallaşmış iş birliği araçlarını destekleyerek bunları yaygınlaştırmaya çalışır. Yeşil ve dijital geçişlerin etkin bir şekilde ele alınması konusunda ulusötesi iş birliğini derinleştirmek için ulusal, bölgesel ve kurumsal düzeyler, disiplinlerarası modüllerin geliştirilmesini ve Bologna Sürecinin araçlarına uygun olarak birlikte oluşturulan Avrupa kriterlerine dayalı ortak dereceler tasarlanmasını kolaylaştırmalıdır. Esnek ve kapsayıcı hareketliliği kolaylaştırmanın yanı sıra Avrupa Öğrenci Kartı programının kullanımını genişletmek; öğrenciler, akademisyenler, araştırmacılar ve çalışanlar için fırsatları üst düzeye çıkarmaktır.

Ulusötesi iş birliğinde uzun vadeli sürekli finansman sürdürülebilirlik açısından önemlidir.

Farklı disiplinlerden, kültürlerden ve ülkelerden araştırmacıları, şirketleri, bölgeleri, sivil toplum kuruluşlarını ve yerel toplulukları eğitim politikalarına dahil etmek, yükseköğretim kurumlarını ortak disiplinler arası ve ulusötesi eğitim faaliyetleri geliştirmede destekleyerek küresel ve ortak zorluklara yaratıcı ve yenilikçi çözümler sağlamak kapsayıcı bir yaklaşım olacaktır. Bireylerin kişisel ve mesleki yaşamlarına eğitimde yaşam boyu öğrenme fırsatlarını sağlayarak sürdürülebilirlik sağlanmalıdır (European Council, 2022).

Bu bağlamda, eğitim politikalarını şekillendirenlerin ve eğitim uygulayıcılarının, farklı disiplinlerden, kültürlerden ve ülkelerden gelen araştırmacıları, sivil toplum kuruluşlarını ve yerel toplulukları dahil etmeleri kritik bir adımdır. İş birliği ve dahil edilebilirlik, yükseköğretim kurumlarının disiplinlerarası ve uluslararası eğitim faaliyetlerini geliştirme konusunda desteklenmelidir. Bu, küresel ve ortak zorluklara yaratıcı ve yenilikçi çözümler sunma kapasitesini artırır.

Sonuç olarak, eğitimde yaşam boyu öğrenme fırsatlarını sağlamak, bireylerin kişisel ve mesleki gelişimlerini devam ettirmelerine yardımcı olmanın yanı sıra sürdürülebilirlik için de kritik bir öneme sahiptir. Böylece, insanların değişen dünya koşullarına uyum sağlamalarını ve katkıda bulunmalarını desteklerken, aynı zamanda toplumların daha dirençli, yenilikçi ve sürdürülebilir bir şekilde gelişmelerinde payı olur. Bu nedenle, eğitimde yaşam boyu öğrenmeyi teşvik etmek ve desteklemek önemlidir.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BÜTÜNLEŞME SÜRECİNDE KÜLTÜR POLİTİKALARI

Avrupa bütünleşme sürecinde, üye devletler ortak bir Avrupa kimliğini yaratmak ve yaygınlaştırmak için kültür politikalarını iş birliğinin bir aracı olarak görmüştür. Dolayısıyla entegrasyon sürecinde kültür politikaları önemli bir konum haline gelerek birçok bileşeni oluşturmuştur.

Avrupa Birliği, kültürel çeşitliliğe öncelik vererek tek bir Avrupa kültürünün gelişimini desteklerken, aynı zamanda üye ülkeleri benzersiz kültürlerini korumaya çağırmaya devam etmektedir. Kültür yoluyla üye devletlerin arasındaki bağları güçlendirmeyi ve sınır ötesi kültürel alışverişi teşvik etmeyi amaçlayan Avrupa Birliği, kültürel değişimlerle karşılıklı anlayışı ve iş birliğini geliştirebileceği düşüncesindeydi.

Finanse edilen kültürel programlar ile bu mirası yaygınlaştırmayı teşvik ederken hareketlilikleri de artırmayı amaçlamıştır. Örneğin, kültür başlığı altında değerlendirecek olursak eğitim aracılığıyla gençler ve yetişkin bireyler Erasmus+ gibi programlar sayesinde başka ülkelerin kültürlerini deneyimleme şansına sahip oluyorlar.

Kültür politikaları aracılığıyla kültür bilincini eğitim sistemlerine entegre etmeye devam eden AB, gelecek nesillere fırsat eşitliğini sunarak ilkeleriyle uyumlu bireyler olmalarını amaçlıyor. Tüm bu bileşenler, kültür politikalarının AB içindeki entegrasyon sürecini nasıl etkilediğini göstermektedir.

Avrupa'nın bütünleşme süreci tarihsel boyutuyla değerlendirildiğinde, kültür politikaları entegrasyonunun üç aşamalı gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Avrupa Birliği'ni kuran Maastricht Antlaşması'na (1992) kadar kültür çalışmalarından pek bahsedemesek de eğitim başlığı altında istihdam ve ekonomik temelli olarak bir sürecin olduğu görülmektedir. Topluluk bu sürece kadar politikalarını yalnızca üye devletler üzerinden yürütmüş olsa da Maastricht Antlaşması ile kültür ve bir alt başlığı olan eğitim politikaları ve faaliyetleri yasal bir kimlik kazanmış; Kreatif Avrupa, mesleki eğitim ve gençlik gibi programlar yaygınlaştırılarak Avrupalılık bilincini tüm dünyaya yayma politikaları benimsenmiştir. Amsterdam Antlaşması (1997) ve sonrasında yapılan zirveler boyutuyla ise politikaların alanı genişletilerek Avrupa eğitim ve kültür sisteminin, düşüncenin ve dilinin tüm dünyaya yayılması adına kültür, medya, sanat, eğitim araçlarının geliştirilmesi konusu gündeme getirilmiştir.

AB, bir siyasa aracı olarak kültür ve eğitimde sistematik yöntemleri benimsemiştir. Sektörde ideal olana ulaşmak için uluslararasılaşma politikaları ve bu politikaların yaygınlaştırılması çalışmaları ile bütünlük kazanan tarihsel süreç, önemli bir dönüşümü ve tamamlayıcılığı beraberinde getirmektedir.

2.1. Maastricht Antlaşması Öncesi Kültür Politikaları

Avrupa Birliği'nin siyasi ve ekonomik iş birliği için çok sayıda yapı ve kuruluşa sahip olmasına rağmen, Avrupalıları tek bir kültür altında birleştirecek bir kimlikten yoksundu. O dönemde Avrupa'nın mevcut yapısı kültürel çeşitliliğe işaret ediyordu, ancak bu çeşitlilik birlik yaratmada zorlanıyordu. Bu kavramın oluşmasından önce, Avrupa kültürel bileşenleri (örneğin dil ve tarih), ulus devletleri birbirinden ayıran ve birleştirici olmayan nitelikler olarak görülüyordu. Paylaşılan bir kültürün Avrupa Birliği'ni güçlendirmek için hayati bir araç olduğunu düşünmek, Avrupalılara Avrupa kimliklerini hatırlatmak ve bu konuda farkındalık yaratmak için etkili bir stratejiydi.

AB liderleri, ortak bir Avrupa kültürünü teşvik etmek ve Avrupalıları bu birliğin parçası gibi hissettirmek için birçok sembol inşa ettiler ve bu bilinci güçlendirebilecek faktörleri vurguladılar. Avrupa Birliği kurumları ve hükümet yetkilileri, değişim programları, kardeş şehir bağlantıları ve Euro gibi sembol ve geleneklerin oluşturulması için tek bir pazara çalıştılar.

Bu semboller, Avrupa'da yaşayan insanların yalnızca kendi uluslarına ait olduklarını hissetmelerine değil, aynı zamanda bir Avrupa kimliğine sahip olduklarının farkındalığını vurgulamaya çalıştılar. Bu AB tarafından yapılan çeşitliliği birleştirme ve tek bir Avrupa hakkında ortak bir bilinç yaratmaya yönelik önemli taşlardan biri olarak görülebilir.

Maastricht Antlaşması'nın imzalanma sürecine kadar, Avrupa Topluluklarını kuran antlaşmalar üzerinden ilerleyen bir kültür politikasından bahsedilememektedir. Bu süreçte kültür ile genel nüfusun gözünde Avrupa'yı yeniden şekillendirme çalışmaları mevcuttur. Shore'a göre bunu dört önemli alan yaratarak başaracaklardı: birincisi, Avrupa'yı temsil eden yeni sembollerin geliştirilmesi; ikincisi, bilgi politikası alanı; üçüncüsü, eğitimin Avrupalılaştırma girişimleri bağlamında yeniden ele alınması; son olarak, AB'nin kültür oluşturma girişimlerinde kadının belirli bir hedef haline getirilmesidir (Shore, 2000: 41-42).

Birliğin kültür politikası, 1970'li yıllarda özellikle Avrupa teknokratlarının 1975 Tindemans Raporu, Janne Planı ve Adonnino Tavsiyeleri gibi belgelerle ifade edilen Avrupa halklarının dönüşümüne yönelik farkındalıkla başladı. Bu dönemde, Roma Antlaşması'nda sadece kültür alanında 'ayrımcılık yapılmaması' ilkesinin benimsenmesi, Birliğin sosyal inşasına olan ihtiyacın önemli bir belirtisi olarak öne çıktı (Akbaba, 2007: 22).

1983 Solemn (Stuttgart) Deklarasyonu'nda, kültürel iş birlikleri olarak Avrupa'nın tarihi ve kültürü hakkında Avrupa bilincini teşvik etmek amacıyla atılan ilk adımlar mevcuttur. Avrupa tarihi ve kültürü anlayışının geliştirilmesi ve artırılması vurgulanarak; kuruluşlar arasındaki özellikle eğitim sektöründeki yakın iş birliklerine dair eylemlerin tavsiyeleri olmasıdır (European Council, 1983). Solemn Deklarasyonu'nda dikkat çeken nokta kültürel stratejiden ziyade bir teşvik mekanizmasının ve söyleminin tercih edilmesidir.

Adımlar, kültür politikasının hedeflerine ulaşmak için özellikle eğitimde koordineli çabaların öneminin altını çizmektedir. Ortak bir Avrupa tarihi ve kültürü anlayışını teşvik etmeye yönelik stratejik yaklaşım, üye devletlerin çeşitli kültürel dokusuna saygı gösterirken ortak bir kimlik geliştirmeye yönelik daha geniş bir vizyonla uyumludur. Özünde, bu gelişim, ayrımcılık yapmamaya karşı ilk vurgudan, Birlik içinde sosyal uyum ve kimlik oluşturma amacıyla eğitim ve iş birliğine odaklanan daha proaktif bir stratejiye kadar, Avrupa Birliği'nin gelişen kültür politikalarının bir resmini çizmektedir.

25-26 Haziran 1984 tarihlerinde Fontainebleau'da düzenlenen Avrupa Konseyi sonrasında, Avrupa vatandaşlarının kimlik ve görünümünü güçlendirmek için çeşitli kararlar alındı. Konseyin altıncı maddesinde "Halkların Avrupası" başlığı yer almaktadır. Bu başlık doğrudan kültür politikasına değinmese de paylaşılan bir kültür ve değerleri vurgulayarak benzer sembollerin kullanımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Konsey ve üye devletler, malların serbest dolaşımı, iç sınırların ortadan kaldırılması ve üniversite derecelerinin denkliğinin sağlanması gibi konularda birlikte ilerlemeyi kabul ettiler. Ayrıca bir Avrupa spor takımının geliştirilmesi ve Avrupa ortak para biriminin basılması gibi konularına da yer verildi. Bu girişimler, Avrupa'nın birliğini ve ortak kültürel değerlerini vurgulamaya yönelik önemli adımlar olmaya devam ediyordu (European Council, 1984).

Vatandaşların özel hakları, bilgi, kültür ve iletişim, gençlik, eğitim, değişim ve spor, üçüncü dünya ülkelerinin kalkınmasında gönüllü çalışma faaliyetleri, sağlık, sosyal

güvenlik ve ilaç, toplumun görünümünü ve kimliğini güçlendirme gibi konulardan 28-29 Haziran 1985 tarihinde Milano’da yapılan ikinci toplantıda bahsedildi. Önerilen raporlar konsey tarafından onaylandı. Bu, kültür politikalarının bir konsey toplantısının nihai belgesine ilk kez resmi olarak dahil edilmesi idi (European Council, 1985).

Maastricht öncesinde AB’nin ana politika alanlarından biri olarak henüz kabul edilmeyen kültür, sonrasında eğitim çalışmalarının Avrupalılaştırma politikaları ile bir parçası haline geldi. Dolayısıyla Maastricht Antlaşması öncesi eğitim çalışmaları doğrudan olmasa da dolaylı yollarla mesleki eğitim maddelerine eklendiğinden kültür başlığı altında değerlendirilebilmektedir.

Eğitim politikaları kapsamında eğitim programları, yani öğrenci değişim programları, ortak bir kültürel mirası paylaşma bilincinin yaygınlaştırılmasında bir araç olarak kullanıldığından, AB bağlamında bu politika alanları arasında kesinlikle yakın bir ilişki vardır. Bu örnek, AB’nin eğitim programlarına Avrupa içindeki ortak mirasın sembollerinin isimleri kullanıldığı için verilebilir. Örneğin, Erasmus programının adı hümanizm akımının yaratıcılarından ve en büyük temsilcilerinden biri olarak bilinen Rotterdamlı Erasmus’tan gelir (EC, t.y.d). Minerva, Sokrates, Grundtvig gibi verilebilecek birçok örnek daha vardır.

Avrupa vatandaşları arasında herhangi bir kutuplaşmaya yol açmadan aidiyet duygusunu yaymaya çalışmanın ve kültürler arası ön yargıları kırmanın en kolay yolu eğitim programları aracılığıyla değişimin gerçekleşmesiydi. Bu programların temelini oluşturan ve AB’nin entegrasyon sürecine katkıda bulunan adımlar mevcuttur.

Paris Antlaşmasının kurduğu Avrupa Kömür Çelik Topluluğu ile yaratılan tek pazar demir ve çelik sektöründe de başarılı olduktan sonra farklı alanlarda entegrasyon sürecini gündemine taşımıştır. Antlaşmanın 56. Maddesine bakıldığında, işgücü piyasasında üretkenliğin ve yeni iş imkanlarının sağlanmasına yönelik programların destekleneceği ilkeleri mevcuttur. İşlerini değiştirmek zorunda kalan veya işsiz kesim için ise mesleki eğitimlerin varlığı ve bu eğitimlerin bütçelendirilmesine yönelik ilk adımların atıldığı gözlemlenmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1993: 43-45).

Roma Antlaşması’nda mesleki eğitime yönelik bazı kararlar farklı maddelerde toplanmıştır. Bu maddeler sırasıyla aşağıdaki gibi verilmektedir (Kihtir, 2004: 61):

- Madde 41: Ortak Tarım Politikasına yönelik mesleki eğitimler için atılan adımlardır.

- Madde 57: Eğitimlere yönelik diploma ve resmi belgelerin üye ülkeler bazında tanınırlığının olması, bu sayede ilgili ülke vatandaşları diğer ülkelere serbest geçiş yaparak iş olanaklarına sahip olmasını teşvik eder.
- Madde 118: Üye ülkelerle yapılacak çalışmalar esasında temel ve ileri düzeyde mesleki eğitimlerine yönelik atılan adımlardır.
- Madde 128: Mesleki eğitim politikalarının belirlenerek uygulamaya geçilmesi adımı.

1970'lerden sonra eğitim konusu yalnızca istihdam ve ekonomik kalkınmaya yönelik politikalar temelinde değil, Avrupalılık bilincini her alana yayma ve içselleştirme bağlamında farkındalık kazanmıştır. Buna istinaden eğitim politikalarının gerekliliği tartışılmış olup üç temel ilke üzerinde durulmuştur. Eğitimin yalnızca ekonomiye bağlı bir çizgide ilerlememesi gerektiği, belirlenen hedefler ve niteliklerle doğru bir paralelde olması, üye ülke devletlerinin sahip olduğu farklılıkların göz ardı edilmemesi gerektiğine yönelik görüşleri temel alarak bir uzlaşmaya gidilmiştir.

Topluluğun eğitim politikalarının çerçevesi ve takibi için oluşturulan Eğitim Komitesi ile bir eylem planı düzenlenmiştir. Birinci Topluluk Eğitim Eylem Programı'na göre gerçekleştirilecek maddeler şunlardır (Kihtir, 2004: 64):

- AB üye, aday ve üye olmayan ülkelerin vatandaşları için eğitimin sağlanması,
- İlgili ülkelerin eğitim sistemleri arasında ortak çalışmalar,
- Belgelendirme ve istatistiki süreçte birbirlerine destek,
- Yükseköğretimde iş birliğinin kurulması,
- Yabancı dil eğitiminin sağlanması,
- Eğitime erişimde eşitliğin ve serbest girişin olması gerektiğine yönelik ilkeler belirlenmiştir.

2.2. Maastricht Antlaşması ve Kültür

7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan Maastricht Antlaşması, Avrupa entegrasyon sürecinde oldukça etkili oldu. Antlaşmanın imzalanmasından bu yana son 30 yılda önemli bir büyüme yaşayan birlik, faaliyet alanı ve birlik olma gücünden gelen yetenekleri yayma açısından oldukça genişledi. Bugün Avrupa Birliği, Eurostat verilerine göre 448,4 milyon nüfusa sahiptir (Eurostat, 2023) ve bu nüfusun haklarını korumakla yükümlüdür.

AB, 1980'lerin ortalarında Avrupa projesini ileriye taşımak için bir hırs ve arzu duygusuna sahipti. AB'nin kurulması bunun kritik bir bileşeniydi. Ekonomik ve siyasi birlik olarak yola çıkılan süreçte; Avrupa standartları ile sosyal ve kültürel alanlar da Maastricht Antlaşması ile hukuki bir zemin elde etti. Antlaşma ile ayrıca eğitim, mesleki eğitim, kültür ve gençlik alanında da kararlar mevcuttur.

Maastricht Antlaşması ile eğitimde yasal düzenlemelere yer verilmiş ve üye ülkeler arasında eğitim faaliyetlerinin çerçevesi belirlenmiştir. Avrupa Sosyal Fonu ile ilgili faaliyet alanları tekrardan yenilenerek, "Öğretim, Mesleki Eğitim ve Gençlik" başlığı altında, 126. ve 127. maddeler eklenmiştir. İlgili maddeler sürekli eğitimin desteklenmesine yönelik atılan adımları kapsamaktadır (EU,1992).

126. Madde esasında Birliğin amaçlarına bakıldığında eğitimi, üye devletlerin dillerinin yaygınlaştırılması ile Avrupa eğitim sisteminin genişletilerek entegrasyon sürecine dahil edilmesi söz konusudur. Dil konusunda sınırların aşılmasına destekleyici bir boyut kazandırmak için öğrencilerin ve öğretim üyelerinin ülkelerarası hareketliliklerini teşvik etmek ve diplomaların/öğretim sürelerinin tanınması yoluyla eğitim kurumları arasında iş birliklerinin iyi duruma getirilmesi amaçlanmıştır (Baydarol, t.y.: 43-44). Yalnızca bireylerin değişimi değil, üye devletlerin sahip oldukları eğitim sisteminin de değişimi ve dönüşümü esasında bilgi paylaşımı desteklenmektedir. Özellikle günün şartlarına göre bir yöntemin belirlenmesi, teknoloji ile uyumluluğun artırılması ve uzaktan eğitimin teşvik edilmesi ile Avrupa eğitim sisteminin serbest dolaşımını öngörülen boyutta etkilemiştir.

127. Madde esasında amaç ise mesleki eğitim politikalarının belirlenmesiyle uygulamaya geçilmesidir. İş dünyasının entegrasyonu ve istihdam alanının açılması için mesleklerin eğitim politikalarıyla desteklenmesi Birliğin diğer amaçlarından biridir. Mesleki eğitimin verileceği aynı sektörden işletmeler ile iş birliğinin yapılması ilgili alanları yeniden canlandırmıştır. Sonrasında 127. maddeye ek olarak kültür başlığında 128. madde eklenmiştir. İlgili madde esasında üye ülkeler birbirlerinin kültürlerinin yeşermesine katkıda bulunacak, ulusal ve bölgesel çeşitliliklerine saygı gösterecek ve aynı zamanda ortak kültürel mirası ön plana çıkaracaktır. (EU,1992).

Kültürün Avrupa Birliği Antlaşması'nın belirli bir maddesine dahil edilmesi ve Birliğin desteklediği kültür alanında yapılacak eylemlerin resmi olarak belirlenmesi, konunun yasal olarak kabul edilebilirliğini sağlamıştır. Antlaşmaya belirli bir maddenin getirilmesi, Birliğin bu alan için bir bütçe ayırmasını zorunlu kıldığı gibi, Birliğin kültür

alanındaki yasal yeterliliğini de artırmaktadır. Bu kısıtlamalar, kültürel yeniliklerin daha etkin bir şekilde ilerlemesini sağlayarak bu sektörde atılımların gerçekleştirilmesini kolaylaştırmaktadır.

Üye devletlerin kültürlerinin ve tarihinin eğitim vasıtasıyla yaygınlaştırılarak görünürlüğünün kazanılmasıyla eğitim politikaları açısından ülkeler hem maddi hem de manevi değerlerin kazanılmasını elde etmiştir.

Avrupa Konseyi, her üç madde temelinde de üçüncü devletlerle yapılacak faaliyetlerin desteklenmesi ve geliştirilmesi için iş birlikleri kapsamında uzmanlarla olacak faaliyetlerini desteklemektedir. Bu süreçte maddelere kültür başlığının eklenmesi, eğitim politikalarında iktisadi yapılanmanın yanı sıra sosyo-kültürel boyutun vurgusu da yerini almıştır. Dolayısıyla Avrupa Tek Pazar'ın yanında, eğitimde "Avrupalılık bilinci" de yasal bir statü niteliği taşımaktadır.

Maastricht Antlaşması sonrasında Avrupalılık bilincinin yasal bir statü niteliğini taşımasının en iyi pratik uygulamaları Erasmus Programı, Avrupa Kültür Başkenti Programı, Avrupa Kültür Fonu, Avrupa Miras Etiket, Avrupa Film Endüstrisi Destek Programları ve Avrupa Tarih Forumu'nda görülmektedir.

2.3. Amsterdam Antlaşması ve Sonrası

1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile genişleme sürecinde, suçla mücadelede, göç yönetiminde, vatandaşlık haklarında, sosyal programlarda, istihdamda ve ortak dış ve güvenlik politikasında daha etkili bir rol oynanması amaçlanmıştır. Amsterdam Antlaşması, AB'nin kalkınma sürecinde bir dönüm noktası; Birliğin genişleme ve daha etkili bir birlik olma hedeflerine uygun olarak çok önemli adımların atılmasına izin verdi.

Maastricht Antlaşması'ndan sonraki süreçte eğitimde yaşanan gelişmeler zirveler boyutuyla tekrardan düzenlenmiştir. Amsterdam Zirvesiyle imzalanan antlaşma esasında 149., 150. ve 151. maddeler kültür ve eğitime yönelik atılan adımları içermektedir (EU, 1997).

Maastricht Antlaşması'nın 126. maddesinin içeriği, 149. madde ile değiştirilerek; dil çeşitliliğinin yanı sıra kültürün yaygınlaştırılması ve öğretimin kalitesinin artırılmasına yönelik yenilenmiştir. Maastricht Antlaşması'nın 127. maddesinin içeriği ise 150.

maddeyle birlikte ekleme yapılarak; mesleki eğitimde değişim hareketliliğinin teşvik edilmesini sağlamaktır (Bolayır, 2000: 49-50).

Kültür ve eğitimin entegrasyonu, kültürel gelişimin ve eğitimsel anlamda ilerlemenin AB çerçevesinde birbirine bağlılığını korumak ve daha iyi tanımak için getirdiği bir çabaya işaret etmektedir. Maddeler, AB'nin üye devletlerinin zengin kültürel dokusunu koruma ve teşvik etme konusundaki bilinçli çabasını vurgulayarak, kültürel ve dil çeşitliliğini yayma konusunda yenilenmiş bir taahhüt olarak göstermektedir. Özellikle mesleki eğitimde, eğitim kalitesinin artırılması ve değişim hareketliliğinin teşvik edilmesine odaklanılması; eğitim deneyiminin artırılması ve AB içinde iş birliğinin teşvik edilmesine yönelik ikili bir vurgunun altını çizmektedir.

AB, 2000'li yıllardan sonra Lizbon Zirvesi'nde, sistemin küresel ve bilgi odaklı ekonomiden oluştuğunu kabul ederek buna yönelik strateji belirlemiştir. Bilgiye dayalı bir ekonominin, eğitim sistemlerinde modernizasyonu ile eğitim ve öğretimde açık koordinasyon yönteminin (open method of coordination-OMC) uygulanması gerektiğine yönelik görüşleri bildirdi.

Buna yönelik 3 stratejik hedef altında 13 amaç belirlenmiştir (ERIC, 2002: 8-12):

1. AB'deki eğitim ve öğretim sistemlerinin kalitesini ve etkinliğini geliştirmek;
Öğretmenler ve eğiticiler için eğitim ve öğretimin iyileştirilmesi,
Bilgi toplumu için becerilerin geliştirilmesi,
Herkes için bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimin sağlanması,
Bilimsel ve teknolojik çalışmalara katılımın artırılması,
Kaynakların en iyi şekilde kullanılması.
2. Eğitim ve öğretim sistemlerinin herkese erişimini kolaylaştırmak;
Açık bir öğrenme ortamı yaratmak,
Öğrenmeyi cazip hale getirmek,
Etkin vatandaşlığı, fırsat eşitliğini ve sosyal uyumu desteklemek.
3. Eğitim ve öğretim sistemlerini tüm dünyaya açmak;
İş, araştırma ve genel olarak toplumla bağları güçlendirmek,
Girişim ruhunu geliştirmek,
Yabancı dil öğrenimini geliştirmek,
Hareketliliği ve değişimi artırmak,
Avrupa iş birliğinin güçlendirilmesi.

2000'li yıllardan sonra küresel ve bilgi odaklı ekonominin kabul edilmesi, AB'nin uluslararası alanda değişen dinamikler konusundaki farkındalığını ifade ederek, küresel ve bilgi odaklı bir ekonominin getirdiği zorlukları ele alan politikaların oluşturulmasını teşvik etmektedir. Bu ileriye dönük yaklaşım, eş zamanlı olarak vatandaşları karakterize bir geleceğe hazırlamadaki rolünü vurgulamaktadır. Üye ülkelerin, hızla değişen bir dünya karşısında gelişen ihtiyaçlarına yanıt veren, AB içinde dinamik ve uyarlanabilir bir kültür politikası sürecinin resmini çiziyor.

Eğitim ve öğretime yönelik atılan adımların küresel ve dijital sistemin varlığına uyumlu olması gerektiği bilinci mevcuttur. Öncelikle eğitim araçlarının nitelikleri teknolojiyle uyumlu hale getirildikten sonra bilginin ve belgelerin paylaşımı, yalnızca üye devletler ile sınırlı kalmayacaktır. Özellikle Avrupa eğitim sisteminin benimsenmesinde değişim hareketlilikleri için ayrılan bütçeler, aday ve üye olmayan ülkelerin iş birlikleri için teşvik edici adım olmuştur.

Eğitimi kalkınma politikalarının ortak hedefine alan AB, sonrasında 2020 stratejilerini “Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme İçin Avrupa Stratejisi” başlığıyla amaç ve girişimleri için çalışmalar başlatmıştır. İlgili başlıkta daha spesifik hedefler belirlenerek eğitim oranının artırılması, uluslararası iş birliklerinin ve hareketliliklerin teşviki vurgulanmıştır (Akbaş ve Apar, 2010).

Dijital araçların eğitim tekniklerinde kullanılması, daha ağırlıklı ve uluslararası düzeyde bilinçli bir topluma yönelik kültürel bir hareketi ifade eder. Aday ve üye olmayan ülkelerle eğitim faaliyetlerinde ortaklığın teşvik edilmesi, kültürel çeşitliliğe ve küresel ölçekte fikir alışverişine olan bağlılığı gösterir. AB'nin kapsayıcı büyümeye verdiği önem, eğitim sistemi içindeki çeşitli kültürel bakış açılarını tanımlamanın ve bunlara saygı göstermenin yanı sıra kültürel kapsayıcılığın gerekliliğinin kabul edildiğinin göstergesidir. Küreselin ve dijitalin yönlendirdiği eğitimsel iyileştirmelerin çeşitliliğe, iş birliğine ve kapsayıcı büyümeye değer veren kültürel bir ortama katkıda bulunduğu kapsamlı bir strateji sunmaktadır.

Bu bilgilerle bağlantılı olarak Maastricht Antlaşması'nın 127. maddesi olan ‘kültür’ başlığı ise 151. madde ile değiştirilerek özellikle Birliğin sahip olduğu kültürlerinin çeşitliliğine saygı göstermek ve onu teşvik etmek amacıyla, bu Antlaşmanın diğer hükümleri kapsamındaki eyleminde kültürel yönleri dikkate alacağını vurgulanmıştır (EU, 1997).

Amsterdam Antlaşması sonrası üye ülkeler arasında daha iyi iş birliğinin yanı sıra eğitim alanında öğrenci ve öğretmen hareketliliği için teşvik programları geliştirilmiştir. Erasmus+ programları öğrencileri, öğretmenleri/akademisyenleri ve uzmanları uluslararası deneyim kazanmaya teşvik etmiştir. Kültürel çeşitliliği korumak ve geliştirmek için bir dizi politika ve girişim oluşturulmuştur. Kültürel mirası korumak, dil çeşitliliğini ve kültürel değişimi teşvik etmek için önlemler alınmıştır. AB, kültürel diplomasiyi vurgulayarak kültürün uluslararası ilişkilerdeki rolünü güçlendirmiştir. Bir dış politika aracı olarak kültürel değişim ve iş birliği, AB'nin kültürel temas yeteneğini geliştirmiştir.

AB kültür ve sanat programlarının finansmanını genişleterek kültür ve sanatın hem AB ülkeleri içinde hem de dışında daha etkin bir şekilde tanıtılmasını mümkün kılmıştır. Kültür varlıklarının korunması ve yeniden canlandırılması için çeşitli projeler fon almış; tarihi ve kültürel alanların uzun süreli korunmasına ve gelecek nesillere aktarılmasına öncelik verilmiştir.

Amsterdam Antlaşması'nın kültürel ve eğitimsel etkileri, esas olarak AB'nin daha geniş politika yönelimleri ve girişimlerinin bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Bu süre zarfında, kültür ve eğitim alanlarında daha fazla iş birliğini ve teması teşvik ederek AB'nin kültürel çeşitliliğini koruma ve teşvik etme çabalarını artırmak için girişimlerde bulunulmaya devam edilmektedir.

Kültür, marjinalleşmeye karşı koruma sağlayarak çeşitliliği besleyen daha kapsayıcı bir topluma fayda sağlar. Bu süreçte Komisyon, kültürel faaliyetleri aktif olarak teşvik eder, sivil katılım yoluyla kültüre erişimi genişletir, bireysel güçlenme ve demokratik bilinç duygusunu teşvik eder. Özellikle, eğitim ve kültürel katılıma kapsayıcı bir yaklaşımla, ayrıcalık göstermeden nüfusun ihtiyaçlarını hedefler. Komisyonun uzun süredir devam eden sosyal uyum taahhüdü (EC, t.y.g), kültür, eğitim ve sosyal uyum alanlarında karşılıklı fayda sağlayan bir etkileşime işaret etmekte; buna istinaden Komisyon, Avrupa'daki kapsayıcı ve uyumlu toplulukları teşvik etmek için aktif olarak politikalar oluşturur.

2.4. Kültür Politikaları Kapsamında Eğitim Çalışmaları

Avrupa Birliği, ortak kültürel değerleri ve bağlı olduğu toplulukları teşvik etmek için çeşitli kültürel girişimler uygulamaktadır. Bu bağlamda eğitim çalışmaları, AB'nin

birlik içindeki çeşitliliği teşvik etme, kültürel söylemi geliştirme ve bireylerin kültürel mirası daha iyi anlamalarına yardımcı olma hedefini ilerletmeyi amaçlamaktadır.

AB'nin eğitim politikası, bilgi ve beceri aktarımının yanı sıra kültürel çeşitlilik, sosyal uyum ve vatandaşlık bilinci gibi özellikleri de kapsamaktadır. Bu anlamda, AB'nin kültür politikaları kapsamında yapılan eğitim girişimleri, birlik içinde ortak bir kültürel kimliği teşvik ederek Avrupa'nın birlikteliğini daha da geliştirmeyi amaçlar. Avrupa'nın geleceği açısından kilit öneme sahip eğitim programlarının kültürel bileşenlerine vurgu yaparak, AB'nin birlik içinde kültürel zenginliğini geliştirme girişimleri incelenmeye değer bir çalışma alanıdır.

AB'nin eğitim çalışmalarında temel sorumlulukları daha iyi anlamak, başarılı yönleri korumak ve güçlendirmek amacıyla eğitim faaliyetleri ve projeleri bütçeler ile desteklenmektedir. Bu çerçevede finanse edilecek bir dizi etkinlik ve inisiyatifle sunulan plan, ekonomik, sosyal ve uluslararası potansiyelini ortaya koyarken Avrupa'nın kültürel ve yaratıcı endüstrilerini güçlendirmeyi de amaçlıyor.

Artan bütçe, kültürel ve yaratıcı sektörlerdeki stratejik yatırımları destekleyerek uzun vadeli kalkınma ve rekabet avantajı elde etmelerine yardımcı olacak. Bu mali yardım, sektörel sinerjileri güçlendirmek, kültürel çeşitliliği korumak ve teşvik etmek, sanat, kültür ve eğitim programlarını desteklemek, genç yetenekleri ve girişimciliği vurgulamak gibi öncelikli hedeflere yöneliktir.

Ayrıca, finanse edilecek faaliyetler ve projeler yoluyla sağlanacak yardım, Avrupa Birliği'nin kültürel ve yaratıcı endüstrilerini daha etkin bir şekilde bir araya getirmeyi ve bu sektörler arasında iş birliğini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu faaliyetler aynı zamanda Avrupa'nın kültürel hazinesini daha geniş bir kitle ile paylaşmak, kültürel diplomasiyi geliştirmek ve uzun vadeli kültürel mirasın korunmasını teşvik etmek bağlamında değerlendirilecektir. Avrupa Birliği'nin finansal taahhüdü, iş birliği ve uzun vadeli ilerleme yoluyla Avrupa'nın kültürel çeşitliliğinin korunması ve güçlendirilmesinde önemli bir adım olarak görülmektedir.

Avrupa Komisyonu'nun 2021-2017 Kreatif Avrupa Programı'nın oluşturulmasında (EC, 2018c) özellikle Erasmus+, Avrupa Sosyal Fonu ve Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu da dahil olmak üzere Ortak Hükümler Yönetmeliği kapsamındaki fonlar, Horizon Avrupa Programı ile tutarlı ve tamamlayıcı olacaktır. Antlaşmanın hükümlerine ve Yeni Avrupa Kültür Gündem'inde ortaya koyduğu kültürel geçişlere dayalı yeni politika

yaklaşımına dayanan program, birçok politika alanlarıyla sinerji geliştirmeyi amaçlamıştır.

Eğitim, Kreatif Avrupa Programının kritik bir bileşenidir. Eğitim faaliyetleri çerçevesinde Erasmus+ destekli iş birlikleri, eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında faaliyet gösteren kuruluşlar arasında önemli bir sinerji oluşturmaktadır. Bu kuruluşlar, bireylere sosyal ve ekonomik kaygıların üstesinden gelmek için gereken bilgi, beceri ve yetkinlikleri sağlayarak, özellikle dijital ekonomide inovasyon, yaratıcılık ve girişimcilik potansiyellerini gerçekleştirmelerinde yardımcı olacaktır. Eğitimde yaratıcılığın tüm alanlarını geliştirmeyi amaçlayan faaliyetler ve bireysel temel yetenekler oluşturma girişimleri, her iki program arasında önemli bir bağlantı sağlayacaktır.

Eğitim çalışmaları ile bağlantılı olarak, Avrupa Komisyonu'nun Yeni Bir Avrupa Kültür Gündem'inde (European Commissionb, 2018), Birliğin kültürel ve yaratıcı endüstrilere yönelik hedeflerini tanımlar. Bu hedefler arasında sosyal uyumu ve toplumsal refahı teşvik etmek için kültür ve kültürel çeşitlilikten yararlanmak, kültürel ve yaratıcı endüstrilerin sınır ötesi yönlerini iyileştirmek ve büyümelerine yardımcı olmak, eğitim ve inovasyonda kültüre dayalı yaratıcılığı teşvik etmek, istihdam yaratmayı ve ekonomik büyümeyi teşvik etmek ve uluslararası kültürel ilişkileri güçlendirmek yer almaktadır. Gündemin Kreatif Avrupa ve diğer Birlik projeleri tarafından desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Yaratıcı Avrupa programları kültür dizileri, medya dizileri ve sektörler arası yol olmak üzere üç kola ayrılmaktadır. Kültür dizileri mimarlık, kültürel miras, tasarım, edebiyat ve yayıncılık, müzik ve performans sanatları gibi sektörleri desteklemektedir. Avrupa ve ötesindeki kuruluşlar ve sanatçılar arasındaki iş birliğini teşvik ederek Avrupa kültürünün tanıtımını desteklemektedir. Medya dizileri ise günümüzün dijital ortamını dikkate alarak Avrupa'nın film ve görsel-işitsel sektörünü desteklemek ve tanıtmak için Avrupa eserlerinin geliştirmeleri, dağıtmaları ve tanıtımları için desteklenir.

2021 yılında Avrupa Komisyonu görsel-işitsel sektöre verdiği desteğin 30. yılını kutlamak için bir iletişim kampanyası başlatarak; 2021'den 2027'ye kadar sürecek yeni Kreatif Avrupa medya programını da duyurdu. Finansman eylemleri; filmler, TV dizileri, belgeseller, video oyunları ve sürükleyici içerik dahil olmak üzere görsel-işitsel

alışmalara, sinemalara, festivallere ve pazarlara destek sağlayarak teşviki artırmaktır (EC, 2021).

2027'ye kadar sürecek yeni program, görsel-işitsel değer zincirinde daha fazla esneklik ve iş birliği sağlayan yeniden tasarlanmış bir çerçeveye sahiptir. Her biri tek bir genel hedefe odaklanan dört ana küme etrafında düzenlenmiştir (EC, 2021):

- İçerik Kümesi: Yüksek kaliteli Avrupa görsel-işitsel içeriğinin oluşturulmasında iş birliğini ve yeniliği teşvik eder. Bağımsız üreticilerin yurtdışındaki hakları korumasına ve kullanmasına izin vermeyi, dolayısıyla AB medya markalarını gclendirmeyi amaçlamaktadır.
- İş Kümesi: Avrupa görsel-işitsel endüstrisindeki iş inovasyonunu, rekabet gücünü, ölçeklenebilirliği ve yeteneği artırmayı ve böylece rakiplerinin aksine dünya çapındaki konumunu gclendirmeyi amaçlamaktadır.
- Kitle Kümesi: Görsel-işitsel eserlerin potansiyel kitlelere erişilebilirliğini ve maruz kalmasını artırmaya odaklanır, dağıtım yöntemlerini ve platformlarını vurgular.
- İlke Kümesi: Programa ilkeyle ilgili konuşmalar, değişim platformları, çalışmalar ve raporlar sağlar. Ayrıca sosyal yardım çabalarını geliştirmeyi ve çevresel sürdürülebilirlik, çeşitlilik, cinsiyet, kapsayıcılık ve yenilik gibi konuları ele almayı amaçlamaktadır.

Sektörler arası kolun amacı ise, farklı kültürel ve yaratıcı sektörler arasındaki iş birliğini gclendirerek, karşılaştıkları ortak zorlukların üstesinden gelmelerine ve yenilikçi çözümler bulmalarına yardımcı olmaktır. Kreatif Avrupa 2021-2027 programının yeniliklerinden biri de medya okuryazarlığını, çoğulculuğu ve medya özgürlüğünü teşvik etmek amacıyla haber medyası sektörüne verdiği desteğin yanı sıra sektörün karşılaştığı yapısal ve teknolojik değişimlere uyum sağlamasına yardımcı olacak faaliyetlerdir (EC, 2021a).

Girişimler, Birliğin imzacı olduğu ve 18 Mart 2007'de yürürlüğü giren 2005 UNESCO Kültürel İfadelerin eşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi'nin idealleriyle tutarlıdır. Madde 10, kültürel çeşitliliğin korunması ve teşviki konusunda eğitim ve kamu bilincine odaklanmaktadır. Eğitim faaliyetlerine ve daha büyük kamuoyu bilinçlendirme kampanyalarına odaklanarak, tarafları çeşitli kültürel ifadelerin korunmasının ve desteklenmesinin öneminin anlaşılmasını aktif olarak teşvik eder.

Ayrıca, tarafların bu maddede belirtilen hedeflere ulaşmak için uluslararası ve bölgesel kuruluşlarla çalışmaları beklenmektedir. Öncelikle yaratıcı endüstrilere yönelik eğitim, öğretim ve değişim programlarının oluşturulması yoluyla inovasyona ilham vermek ve üretim kapasitesini artırmak için çaba gösterileceği belirtilmiştir (UNESCO, 2007).

AB kaliteli eğitimi, öğretimi ve sosyal uyumu desteklediği çalışmalarda çok dilliliği teşvik eder, dillerin öğretilmesine yardımcı olur, öğrencilerin, stajyerlerin, öğretmenlerin, akademisyenlerin, uzmanların ve gençlerin hareketliliğini teşvik ederek bilgi ve deneyim alışverişini kolaylaştırır. Avrupa Birliği (AB), eğitim, öğretim, gençlik ve spora yönelik girişimleriyle Avrupa bileşenini ve uluslararası iş birliğini teşvik eder. Özellikle Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma Birliği programları, hareketliliğin artırılmasında ve Avrupa kimliğinin geliştirilmesinde önemlidir. Gençlik ve spor politikasının önemini ve bilgiye dayalı bir ekonomide eğitim ve öğretimin kritik rolünü kabul eden AB, yüksek nitelikli, esnek ve uyarlanabilir bir nüfus yetiştirmeyi hedeflemektedir. Yetkin ve esnek bir işgücü yetiştirerek, bu programlarla birlikte iyileşme, gelişme ve istihdam hedeflerine katkıda bulunur.

Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Antlaşma'nın Eğitim, Mesleki Eğitim, Gençlik ve Spor başlığındaki 165. ve 166. maddelerinde belirtildiği gibi, AB üye devletlerinin çabalarını destekler ve tamamlar (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, 2011). Üye devletlerin eğitim içeriği ve sistem organizasyonu yetkisi tam olarak kabul edilirken, Avrupa Eğitim Alanı ortak bir vizyon üzerine kurulmuştur (EC, t.y.e). Amaç, 2025 yılına kadar tutarlı bir Avrupa öğrenme ortamında yüksek kaliteli eğitim ve öğretime evrensel erişim sağlamak; öğrencilerin ve öğretmenlerin farklı üye ülkelerdeki eğitim sistemlerinde zahmetsizce hareket etmeleri ve yaşam boyu öğrenmenin norm haline geldiği bir kültür oluşturmalarıdır.

Avrupa Birliği Gençlik Stratejisi, 2019-2027 hedeflerinde gençlerin Avrupa genelinde karşılaştıkları mevcut ve gelişmekte olan zorlukları ele almayı ve gençlik alanında iş birliğinde bulunmayı hedeflemektedir (European Council, 2018). AB, tüm paydaşları içeren, gençlik politikasında iş birliği için kapsamlı hedefler, ilkeler, öncelikler, temel alanlar ve eylemler çerçevesi oluştururlar. Yerel ve bölgesel yönetimler, gençlik konseyleri, gençlerle çalışan kuruluşlar, gençlik çalışanları ve sivil toplum aktörleri ile Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma Programı gibi programlarla ilişkili yapılar, ilgili paydaşlar olarak kabul edilir. Gençlik politikası, tüm gençleri bu programlara aktif olarak dahil ederek ve güçlendirerek fırsatları yakalayabilecekleri ve

Avrupa idealleriyle bağlantı kurabilecekleri bir kıta hedefine ulaşmada kritik bir rol oynamaktadır. Bu hedefler Avrupa için bir vizyon sağlar.

Erasmus + programı, çeşitli disiplinlerdeki bireylere, kuruluşlara ve politika girişimlerine finansal yardım, araçlar ve kaynaklar sağlar. Bu öğrenciler, stajyerler ve eğitimciler için uluslararası çalışma, eğitim ve gelişim fırsatlarının yanı sıra gençler ve gençlik çalışanları için uluslararası olanakları içerir. Ayrıca kuruluşlara eğitim, öğretim ve gençlikte inovasyon için iş birlikleri oluşturmada yardımcı olurken; Avrupa Dayanışma Programı, gençlerin kendi ülkelerinde veya yurtdışında Avrupa'daki topluluklara ve insanlara fayda sağlayan projelerde gönüllü olmaları veya çalışmalarını için fırsatlar sağlar.

2021-2027 kapsamında, 2021/1877 numaralı karar ile Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma Programı için kapsayıcılık önlemleri çerçevesi oluşturulmuştur. İlgili karar çerçevenin hedeflerini tanımlar ve gerçekleştirecek faaliyet ve süreçleri belirtir (EC, 2021b).

AB, eğitim ve öğretim çerçevesinde belirtilen hedeflere ulaşmak için birçok düzeydeki eğitim alanını kapsayan politikalar yürürlüğe koymuştur. Bunlar erken çocukluk eğitimi ve bakım, ilköğretim ve ortaokullar, mesleki eğitim ve öğretim programları, yükseköğretim kurumları ve yetişkin eğitimi olmak üzere birçok stratejiyi içinde barındırır.

Eğitim ve öğretime yönelik bu kapsamlı yaklaşım, AB'nin yaşam boyu öğrenmeyi teşvik etme konusundaki sarsılmaz taahhüdünü göstermektedir. Avrupa Birliği ve Komisyonu, eğitim seçeneklerinin sürekliliğini benimseyerek, bireylerin değişen küresel yaşamda hayatta kalabilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip bir toplum öngörmektedir. Bu programlar aracılığıyla Avrupa Birliği, eğitim gereksinimlerini karşılamının yanı sıra gelecekte daha dinamik ve bilgiye dayalı bir topluma katkıda bulunabilecek nüfus inşa etmeyi amaçlamaktadır.

2.4.1. Yükseköğretim Kurumlarında Eğitim Faaliyetleri

Avrupa Birliği'nin (AB) yükseköğretim kurumlarındaki eğitim faaliyetlerini incelerken, AB'nin iş birliği ve bütünleşmiş bir akademik ortam oluşturmadaki rolünü kabul etmek kritik öneme sahiptir. Akademik hareketliliğe, araştırma iş birliğine ve kültürel çeşitliliğin geliştirilmesine yönelik çok boyutlu bir yaklaşım, AB'nin yükseköğretimde mükemmelliğe olan bağlılığının merkezinde yer almaktadır. AB,

öğrencilere ve eğitimcilere sınır ötesi öğrenme deneyimi konusunda eşsiz bir fırsat sunan Erasmus+ Programı gibi araçlarla inovasyon ve akademik zenginleşme için itici bir güç olarak kendini kanıtlamıştır. Bu kapsamlı çerçeve, AB'nin ulusal sınırlarını aşan dinamik ve uluslararası düzeyde rekabetçi bir yükseköğretim ortamı yaratma taahhüdünü gösterir.

Öğrenmenin önündeki engellerin kaldırılması ve herkesin kaliteli eğitime erişiminin iyileştirilmesi için AB, ortak vizyon ve iş birlikleri için bazı alanlara odaklanmaktadır. Avrupa Eğitim Alanı stratejisi ile AB, üye devletler genelinde eğitim ve öğretim kalitesinin ve eşitliğinin iyileştirilme konusundaki kararlılığını gösterir. Erişilebilirliği ve çeşitliliği teşvik ederek eğitimde eşitsizliklerin üstesinden gelmeyi ve bireylerin kişisel ve entelektüel gelişimi için eşit fırsatlara sahip olduğu bir öğrenme ortamı oluşturmayı hedefler. Yükseköğretimde Avrupa Kalite Güvencesi gibi girişimler, eğitimin yalnızca erişilebilir değil, aynı zamanda en yüksek kalitede olmasını sağlayarak standartların yüksek tutulmasına yardımcı olur.

AB öğretmenler, eğitmenler ve okul liderleri için mesleki gelişim ve yardıma öncelik vermektedir. İş birlikleri ile öğrencilere başarılı bir şekilde ilham verecek ve yardımcı olacak bilgi ve becerilere sahip bir eğitimciler topluluğu oluşturmayı amaçlamaktadır. AB, eğitimcilerin sürekli öğrenmesine yatırım yaparak, değişen eğitim ortamları karşısında yeniliği ve adaptasyonu teşvikiyle sistemin bel kemiğini güçlendirmeye çalışmaktadır. Yenilik çağında, eğitimde dijital araç ve tekniklerin kullanılmasını savunarak; dijital eğitimdeki girişimler ile öğrenme deneyimlerini geliştirmeyi, dijital okuryazarlığı artırmayı ve öğrencileri 21. Yüzyılın zorluklarına hazırlamayı amaçlar. Dijital Eğitim Eylem Planı (EC, t.y.e), teknolojinin potansiyelini kullanmak, eğitimin herkes için dinamik ve erişilebilir kalmasını sağlamak ve dijital uçurumla mücadele etmek için önlemler sunar.

AB, vatandaşlarının yaşamlarını iyileştirmek ve aynı zamanda işletmelere fayda sağlamak için dijital teknolojiyi kullanma stratejisine sahiptir. Bu strateji sadece dijital çağa uyum sağlamakla kalmaz, aynı zamanda AB'nin 2050 yılına kadar olumsuz bir iklim etkisi yaratmama konusundaki iddialı hedefiyle de bağlantılı kurar.

Bunu başarmak için AB, 2027'ye kadar olan süreci 'Dijital On Yıl' olarak adlandırdığı önemli bir dijital gelişim dönemi hedefi olarak belirledi. Bu, AB'nin yalnızca diğer ülkeler tarafından belirlenen dijital eğilimleri ve standartları takip etmek yerine kendi düzenlemelerini ve tavsiyelerini geliştirmeyi planladığı anlamına geliyor.

Veri, teknoloji ve altyapı alanlarına odaklanarak, dijital dünyada daha özerk (veya egemen) olmayı, farklı ülkelerin yöntemlerine güvenmek yerine Avrupa için uygun kararlar almayı ve standartlar oluşturmayı umuyor (EC, t.y.e).

Eğitim sistemlerini modernize etmeyi ve Avrupa'daki standartları geliştirmeyi amaçlayan, dijital teknoloji ve becerileri entegre ederek bu amaca yardımcı olan sistemler bütünü ile oluşturulan stratejilerin birbiriyle bağlantılı olduğunu kabul etmeliyiz.

Avrupa Eğitim Alanı, AB'nin sorumlu ve ekolojik açıdan duyarlı vatandaşlar geliştirme hedefini yansıtarak çevresel sürdürülebilirliğe öncelik vermektedir. Yeşil eğitim projeleri, müfredata ekolojik anlayışı dahil ederek öğrencilere çevresel farkındalığı kazandırmaya çalışır. Avrupa Eğitim Alanının etkisi, küresel toplulukla güçlü bir etkileşim içinde olan kıta sınırlarının ötesine uzanmaktadır. AB, uluslararası ortaklıklar geliştirerek, en iyi uygulamaları paylaşarak ve küresel diyaloglara katılarak daha aktif ve iş birliğine dayalı bir eğitim ortamının oluşturulmasına yardımcı olur. Bu tür küresel katılım yoluyla sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına ve dünya çapında eğitim standartlarının yükseltilmesine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

AB, Avrupa Üniversiteleri Girişimini 2024 ortasına kadar 1,1 milyar avroluk gösterge niteliğinde bir bütçeyle 60 üniversiteye ve 500'den fazla kuruma genişleterek eğitim, araştırma ve inovasyon alanlarındaki iş birliğini artırmayı hedefliyor. İş birliği düzenlemelerini resmileştirmek ve güçlendirmek için Aralık 2024'e kadar yükseköğretim kurumları arasındaki ortaklıkların yasal statüsünün güvence altına alınması için çaba gösterilmesi gerektiğini savunuyor. 2024 ortasına kadar ortak bir Avrupa derecesi için seçenekleri araştırmayı, öğrencilerin yabancı deneyimlerini kabul etmeyi ve ortak programlar için idari süreçleri hızlandırmayı içeren bir plan uygulama sürecindedir. Avrupa Öğrenci Kartı Girişimi'ni, öğrencilere bir Avrupa Öğrenci Kimliği düzenleyerek ve 2024 ortasına kadar Avrupa kurumlarındaki tüm öğrencilere yayarak genişletmeyi, dolayısıyla idari süreçleri düzene sokmayı ve hareketliliği artırmayı amaçlamaktadır (EC, t.y.f).

AB'nin yükseköğretim kurumlarına yönelik atmış olduğu adımlarda dikkat çeken zirvelerden biri Bologna Zirvesi'dir. Fakat Bologna reformlarına kadar yükseköğretim kurumlarına yönelik yapılan çalışmalar belli bir süreci kapsamaktadır. Avrupa bütünleşme sürecinde eğitim sektörünün uyumlaştırma politikaları ve yükseköğretim

kurumlarında üye ülkelerce tanınacak bir sistem için Avrupa Yükseköğretim Alanı (European Higher Education Area: EHEA) girişimi başlatılmıştır.

Bologna Süreci'ne kadar yapılan 7 Deklarasyon ve Avrupa Üniversiteler Birliği'nin oluşturulması fikri ile 10 tane eylem planının gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir (Aktan, 2010: 169):

- Üniversitelerdeki akademik aşamaların basit ve karşılaştırılabilir olması,
- Lisans ve yüksek lisans seviyelerinin kabul edilmesi,
- Avrupa Kredi Transfer Sistemi (European Credit Transfer System: ECTS)'nde uygulamaya geçilmesi,
- Akademik hareketliliklerinin desteklenmesi ve teşviki,
- Kalite güvencesi için bir sistemin oluşturulması,
- Yükseköğretim kurumlarında Avrupa boyutunun her alana (eğitim, araştırma, geliştirme) dahil edilmesi,
- Hayat boyu öğrenmenin teşviki,
- Süreçte hem yükseköğretim kurumlarının hem de öğrencilerin aktif katılımının olması,
- Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın elverişli hale getirilmesindeki destekler,
- Doktora eğitimi ve Avrupa Yüksek Öğretim Alanı ile Avrupa Araştırma Alanı arasında etki ve bağın oluşturulması.

Dünyada küresel sağlık krizi, iklim değişikliği, yaşlanan nüfus, ekonomik kriz, yeşil ve dijital dönüşüm gibi birçok faktör mevcutken, yükseköğretim kurumları Avrupa'nın gelecek nesiller için refah çalışmalarında kilit bir rol oynar. Çünkü yükseköğretim kurumlarının varlığı sürdürülebilir ekonomi ve dirençli bir yaşam için istihdam edilebilirlikte temel oluşturduğu kabul edilmektedir. Eğitim ve araştırma merkezlerinden, teknoloji ve sanat okullarına kadar kendine mahsus bir konuma sahip olan yükseköğretim kurumları, ideal Avrupa Eğitim Alanı (European Education Area: EEA) ve Avrupa Araştırma Alanı'na (European Research Area: ERA) ulaşmada önemli bir rol oynar.

AB, Avrupa eğitim sistemi modelini Avrupa'nın değer ve kültürüyle uyumlu hale getirerek ortak bir vizyonun geliştirilmesinde ve yaygınlaştırma faaliyetlerinde oldukça

hassastır. Son 10 yılda, eğitime erişilebilirliğin kolaylaştırılması için uluslararası iş birliği ve cinsiyet eşitliği konularının ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle çeşitlilik, kapsayıcılık ve cinsiyet eşitliği çalışmalarında hedef kitlesi yalnızca öğrenciler değil, akademik ve idari personelleri de kapsamaktadır. Dezavantajlı katılımcıların eğitime entegrasyonunda yapılan ek hibe tahsisleri de bu hedefleri doğrular niteliğindedir.

Avrupa Komisyonu, 2024'e kadar yükseköğretim kurumları için 4 ana hedef belirlemiştir (EC, 2022):

- Araştırma ve yükseköğretimde Avrupa boyutunu güçlendirmek,
- Avrupa yaşam tarzının desteklenmesi ve yaygınlaştırılması için üniversiteleri desteklemek,
- Yeşil ve dijital dönüşümün farkındalığı için üniversiteleri güçlü hale getirmek,
- Eğitimin serbest dolaşımında kilit bir rol oynayan üniversiteleri, liderlik ve uluslararası iş birlikleri için desteklemek.

2023 eğitim ve öğretim izleme raporuna göre, AB düzeyinde 2030 hedefi, yükseköğrenim gören 25-34 yaşındakilerin oranı 2030 yılına kadar en az %45 olması gerektiği yönündedir (EC, 2023d). Bu hedef aynı zamanda sürdürülebilir ekonomi ve istihdamı da doğrudan etkileyecektir.

Avrupa Eğitim Alanına ve ötesine yönelik eğitimde Avrupa iş birliği stratejik çerçevesine ilişkin Konsey Kararı'na (European Council, 2021) göre yükseköğretim kurumları önceliklendirilmiştir. Bu önceliklendirmeye göre 2030 yılına kadar aşağıdaki maddelerin uygulanmasıyla 'eğitimde ideal yükseköğretim' ortamına ulaşılabileceği düşüncesi vardır:

1. Yükseköğretim kurumları arasında daha yakın ve derin iş birliğini teşvik etmek, özellikle ulusötesi iş birliğini teşvik ederek Avrupa Üniversiteler Girişimi'ndeki üniversiteler ile bağlantılar kurmak;
2. Erasmus+ Programı kapsamında Avrupa Üniversiteleri Girişimi'nin Horizon Europe ve diğer finansman araçlarıyla sinerji içinde kullanımı;
3. Yükseköğretimde dönüşüm için bir gündem oluşturmak, dijital ve yeşile eğitime hazır olma ve uluslararası rekabet gücünün yanı sıra temel akademik değerler, yüksek istihdam ve etik ilkelere sahip olma;

4. Farklı bölgeler, ülkeler veya sektörler arasında dengeli bir şekilde hareketlilik akışlarını ve yetenekli bireylerin, bilim insanlarının veya profesyonellerin farklı yerlerdeki bilgi ve deneyimlerle etkileşimde bulunmalarını;
5. Yükseköğretim kurumlarının eğitim, araştırma, inovasyon ve topluma hizmette merkezi aktörler olarak rolünü teşvik etmek, sinerjiyi arttırmak ve yükseköğrenim ile toplum arasındaki etkileşimi daha da kolaylaştırmak;
6. Hareketlilik amacıyla yurtdışındaki müfredatların ve öğrenim sürelerinin otomatik olarak karşılıklı tanınmasının güçlendirilmesi ve kalite güvence mekanizmalarının kamu güveni için güçlü bir temel oluşturmasını sağlarken yükseköğretim kurumlarının özerkliğini daha fazla öğrenmek ve korumak;
7. Avrupa Öğrenci Kartı girişiminin daha fazla kullanılmasını teşvik etmek;
8. Yükseköğretimin işgücü piyasasına ve topluma uygunluğunu teşvik etmek; örneğin kurumlar ve işverenler arasında daha fazla iş temelli öğrenmeyi ve gelişmiş iş birliğini teşvik eden bir müfredatın olmasıdır.

Avrupa Komisyonu, sürdürülebilir çevre ve ekonomi için bahsi geçen hedeflerin yeşil ve dijital dönüşüme ayak uydurması gerektiğine yönelik önerilerde bulunmaktadır. Hayat boyu öğrenme ve istihdam edilebilirlik kapsamında, gelecek nesiller için eğitim alanlarını teknolojiyle uyumlu hale getirmek sağlam bir zeminin oluşmasını sağlar. Eğitim sektörünün ihtiyaç duyduğu dijital beceri ve yeterliliklerin keşfinde, öğrencilerin Avrupa Eğitim Teknolojisi'nden (European Education Technology: EdTech) yararlanabilmeleri önemlidir.

Özellikle COVID-19 sırasında eğitimin dijital bir sürece girmesi ve sonrasında eğitimde hibrit öğrenme, teknolojinin önemini göstermiştir. Teknolojinin varlığı eğitimin serbest dolaşımını tam anlamıyla negatif yönde etkilememiş, aksine yükseköğretim kurumlarında temel hareketliliklerin sanal dönüşümü ile eğitime erişimi kolaylaştırmıştır. Pandeminin de etkisiyle değişim hareketliliklerinin dahi uzaktan eğitime geçişi kağıtsız, dijital ve yeşil dönüşümün farkındalığını ortaya koymaktadır.

2.5. Türkiye’de Kültür Politikalarının Gelişimi

Günümüze kadar uzanan etkilerle Türkiye'nin kültürel yapısı, Türk kültür politikası, mirasın korunması, hedeflenen projeler ve ülkenin küresel entegrasyon amaçları arasındaki etkileşim bizlere bir gelişim sürecini sunar.

Türkiye'nin yüzyıllarca süren farklı tarihsel anlatılarla şekillenen kültürel mirası, kimliğinin bir dayanağıdır. Birçok etnik ve kültürel grubu içinde barındırdığı bu çeşitliliği sürdürmek, kültürel çeşitliliğin dahil edilmesini ve korunmasını teşvik etmek politikaların temeli olarak hizmet eder.

Türkiye'nin kültür politikaları, kültürel miras alanlarının ve tarihi eserlerin korunmasına öncelik vermektedir. Ülkede, bir dizi UNESCO Dünya Mirası Alanına ev sahipliği yapılmakta ve bu zenginlikleri hem yerel hem de uluslararası izleyicilerin dikkatine sunmak için ortak çabalar sarf edilmektedir. Bu sadece kültürel takdiri teşvik etmekle kalmaz, aynı zamanda gelişen turizm endüstrisine de yardımcı olur.

Türkiye'nin edebiyat, görsel sanatlar, müzik ve sinemayı içeren sanat ve medya ortamı, ülkenin yaratıcı ruhunu yansıtmaktadır. Özellikle İstanbul, modern sanat ve kültürel etkinlikler için bir merkez olarak gelişmiş olup, dünyanın dört bir yanından sanatçılar ve kültür meraklılarını buluşturmaya devam etmektedir.

Yılmaz'a göre Başbakanlık, Bakanlar Kurulu veya Ulusal Parlamentoda “ulusal kültür politikası” adıyla resmi olarak en üst düzeyde benimsenen yazılı bir politika en ideal olanıdır diye belirtir (Yılmaz, 2009: 2). Bu bağlamda anayasa, yasalar, yönetmelikler, yönergeler, kalkınma planları, hükümet programları, siyasi parti programları, kültür konseyleri ve Avrupa Birliği'nin Ulusal Programı gibi belgelerde belirtilen ilkeler, hedefler ve stratejiler, ülkenin ulusal kültürünü ortaya koydukları için ulusal kültür politikası olarak görülmelidir.

Türkiye’de kültür politikalarının gelişimi üç ayrı dönemde incelenebilir (Kültür Meclisi, 2022):

1. Erken Dönem Kültür Politikaları (1923-1950): Kültür politikalarının inşa süreci tek parti kontrolü özelliği ile ayrıcalığını korumakta ve bu süreçte Kurtuluş Savaşı'nın ardından ulusal bir kültürel kimlik oluşturulmaktaydı. Tarihsel ve dilsel bağlamdan halkevleri ve köy enstitülerine kadar çeşitli kuruluşlar, eğitim stratejileriyle yeni bir kimliği ve vatandaşlığı şekillendirmeye çalıştı.

2. Çok Partili Dönem’de Kültür Politikaları (1950-1980): Çok partili siyasetin yükselişine denk gelen ikinci aşama, kültürel hakların 1961 Anayasası ile tanınırlığını kabul etmekteydi. Fakat bu süreç Kültür Bakanlığı’nın kurulduğu 1971 tarihiyle eş zamanlı olarak gerçekleşti. Kültürel unvanların Beş Yıllık Kalkınma Planına dahil edilmesi, kültürel katılım ve sanayileşme belirtileri ortaya çıktıkça ileriye doğru bir adım atılmaya başlandı.
3. Küreselleşme Dönemi’nde Kültür Politikaları (1980 ve sonrası): Küreselleşmeden esinlenen son aşama, neoliberal ekonomik süreçler içinde geliştirilmeye çalışıldı. 1998 yılında, AB kültür politikaları üzerine bir sempozyum, devlet tekeline son verilmesi için devlet dışı oyunculara kapı araladı. Avrupa Konseyi, ilk kapsamlı ulusal ve uluslararası kültür stratejisini oluşturan Ulusal Kültür Raporunu 2013 yılında kabul etti.

Türkiye'nin AB üyelik süreci ile ilgili yapısal reformlar kültür politikası çalışmalarını yoğunlaştırdı. Kültürel çalışmalar, kültürü, yaşam ve sanat anlayışı ile pazar odaklı bir perspektife dönüştürerek sürecin daha görünür olmasını sağladı.

Türkiye-AB ilişkilerindeki katılım süreci ve kültürel bileşenin tartışmalardaki rolü ve ağırlığı, Türkiye’de kültür politikalarının gelişimini değerlendirmek için takip edilmesi gereken başlıklardır.

1963'te imzalanan Ankara Antlaşması, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile bağlarının temelini oluşturdu. Türkiye, Avrupa Birliği ile Ortaklık Anlaşması imzalamış ve bir yandan da Gümrük Birliği'ne üyeliği yoluyla Avrupa Birliği ile ticari bağlarını sürdürmektedir. Türkiye'nin 1987'den bu yana tam üyelik hedefine rağmen, bugüne kadar Birlik’te tam üyelik elde etmesini farklı faktörler engellemiştir.

Türkiye’nin AB’ye üyeliği sürecinde kültür politikasının amaçları ulusal kültürün korunması ve geliştirilmesi; kültürel yapının güçlendirilmesi ve geliştirilmesi ve kültürel faaliyetlerin yaygınlaştırılması kapsamında çalışmalar yürütülmüştür. Eğitimin kültür politikası üzerindeki etkisinin önemine vurgu yaparak Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler aracılığıyla kültüre erişimin artırılması, AB uygulamaları doğrultusunda kültürel istatistiklerin geliştirilmesinin başlatılması ve desteklenmesi, sanat ve kültürün geliştirilmesi konuları etrafında hedefler oluşturulmuştur (Fazlıoğlu Akın, 2017: 419-420).

AB üyelik süreci, Avrupa kültürel normlarına dair topluma ilham vermiş ve çeşitli kültürel faaliyetlerde iş birliğini teşvik etmiştir. Bu entegrasyon kültürler arası değişimi ve karşılıklı zenginleşmeyi mümkün kılmıştır. Türkiye, kültürel mirasını çeşitli etkinlikler, festivaller ve uluslararası ittifaklar yoluyla, ülkeler arasında karşılıklı anlayış ve iş birliği kurarak yurtdışına tanıtmaktadır. Türkiye'nin kültür politikaları, mirasın korunması, modernizasyonu ve küresel entegrasyon girişimlerinin dinamik bir etkileşimidir.

UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi (2007) sivil toplum kuruluşları ve kültürel ağlar merkezli yeni bir politika çerçevesi sunmuştur. AB, UNESCO Sözleşmesini kültürün yasal temeli olarak tanımlamaktadır. İlgili sözleşme çerçevesinde kültürel çeşitlilik ifade özgürlüğü ve kapsayıcılığı da içinde barındırmaktadır. Türkiye'de 2014 yılına kadar kentlerdeki kültür varlıklarının korunmasına ilişkin kaygılar, yetersiz sivil toplum katılımına yönelik eleştirilerle gündeme getirildi. 2014 yılından sonra Türkiye, kültürel endüstrilere ve miras alanı yönetimine odaklanarak büyüme planını genişletti.

Kültürel çeşitlilik, Türkiye'nin AB'ye üyelik tartışmalarının başlamasından bu yana 2000'li yıllarda öne çıkan bir konu olmuştur. AB politikasıyla, özellikle UNESCO Sözleşmeleriyle bağlantısı vurgulanarak, kültür programlarına katılımın önemi sürecin ilerlemesinde yardımcı oldu. 2016 yılında Kreatif Avrupa'ya katılımı bir ayrımla sonuçlansa da Avrupa Kültür Başkenti çabası, özellikle İstanbul şehri, çeşitli girişimleri içeriyordu. Gezi protestolarından sonra ise Türkiye-AB arasında ifade özgürlüğü ile ilgili endişeler oluşmaya başladı. Sanat, kültür ve sinemada sansür önlemleri ile ilgili anlaşmazlıklardan bahsedildi (Fazlıoğlu Akın, 2017: 421-425).

Türkiye'nin süreci kültür programlarına aktif katılım dönemleri, ifade özgürlüğü endişeleri ve devletin geleneksel değerlerin korunması ile kültürel çeşitlilik konularındaki anlaşmazlıkları karmaşık bir yörüngeyi gösteriyor. Bu dönemdeki ciddi konulardan biri hem kültürel hem de siyasi ortamda kendini gösteren Türk toplumunun artan kutuplaşmasıydı. Türkiye'nin kültür politikalarının tarihsel evriminde dönemsel değişiklikler olsa da bugün hala AB'ye yönelik çalışmalarını devam ettirmektedir.

2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planında (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019) bazı kararlar alınmıştır. Bu plan, kalkınmayı teşvik etmek ve evrensel kültürel mirasa katkıda bulunmak için Türk kültürünü ilerletmenin önemini

vurgulayarak AB'nin kültür politikasıyla uyumludur. Kültürel gönüllülüğün önemine vurgu yaparken sosyal entegrasyonu ve dayanışmayı teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

Türkiye, 2006 yılından bu yana kültürel çalışmalarını yürütmekte ve çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir. Bu katılım, özellikle İstanbul'un 2010 yılında Avrupa Kültür Başkenti olarak belirlenmesinden sonra ivme kazandı. Türkiye'nin bundan sonraki sürecinde AB ile olan ilişkisinde kültür politikalarındaki gelişmelerin değişime açık olduğunu belirtmesi önemlidir.

2.5.1. Kültür

Kültür başlığı altında Türkiye'nin öncelikli hedefi, gelecek nesiller için kültürel zenginliği ve çeşitliliği korumak, kültürel ve sanatsal faaliyetleri yaygınlaştırmak, ulusal kültür ve paylaşılan değerler çerçevesinde sosyal bütünlüğü ve dayanışmayı güçlendirmek ve kültürün kalkınma üzerindeki çok boyutlu etkisini artırmaktır.

Avrupa Birliği'nin kültürel faaliyetleri, Avrupa geleneğini ve tarihini koruyarak, çeşitlilik ve karşılıklı anlayış inşa etmeye çalışan birçok girişimi içerir. Kültürel iş birliği, koruma ve kültürlerarası değişimi temel idealleri bakış açısıyla bu faaliyetler, ulusal sınırları aşan ortak bir kimliğin oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. AB, farklı programlar aracılığıyla sanatsal ifadeyi, kültürel tartışmayı aktif olarak teşvik etmektedir. Bu çabalar, AB'nin sınır ötesi iş birliğini ve kültürel zenginleşmeyi teşvik ederken üye devletlerinin bireysel katkılarını tanıyan ortak bir kültürel alan yaratma taahhüdünü göstermektedir. Kültür Programı ve sonraki Kreatif Avrupa girişimi gibi belirli projelere baktığımızda, bu girişimlerin Avrupa çapında canlı bir kültürel ortam oluşturmada ne kadar önemli olduğunu görebiliriz.

Türkiye, 25 Mayıs 2006 tarihinde Eğitim ve Kültür Müzakere Pozisyon Belgesini Avrupa Komisyonu'na sunmuştur. Özellikle, bu bölümün herhangi bir açılış koşulu bulunmamaktadır. Ancak Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin bu faslın ilerlemesini tek taraflı olarak bloke etmiştir.

Kültürel girişimler açısından, Avrupa Birliği'nin Kültürel Programı (2007-2013), Avrupa'nın kültürel çeşitliliğini ve ortak mirasını korumaya ve teşvik etmeye yönelik proje ve faaliyetlerin desteklenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu girişim, kültürel kuruluşlar ve uzmanlar arasında sınır ötesi iş birliğini teşvik ederek Avrupa kültürel kimliğini oluşturmaktadır. Bu girişim 2 Aralık 2014'te sona erdi ve yerini 2 Aralık 2014'ten 2020'ye kadar süren Kreatif Avrupa girişimi aldı. Türkiye, 2014-2020 yılları

arasında Kreatif Avrupa Programına katılmış, ancak AB ile karşılıklı anlaşma uyarınca 31 Aralık 2016 yılında ilgili programdan geri çekilmiştir (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2023a).

27 Ekim 2020'de Türkiye, AB Programları Kurulu ilkelerinin rehberliğinde Kreatif Avrupa Programına katılmaya tekrardan karar verdi. Kültür ve Turizm Bakanlığı, programın ulusal koordinatörüdür ve resmi katılım sürecinin bir parçası olarak Komisyondan alınan anlaşma taslağına dayanarak devam eden tartışmaları yönetir. 2021-2027 yeni dönem için Kreatif Avrupa Programı için Türkiye'ye 1,6 milyar Avroluk bir bütçe ayrıldı. (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2022a). Bu program, özellikle kültürel ve dilsel çeşitlilik, miras ve görsel-işitsel medya hizmetleri alanlarında, kültürel ve yaratıcı işletmelerin rekabet gücünün artırılmasında önemli bir rol oynamaya devam etmektedir.

Ulusal Eylem Planlarının eğitim ve kültür başlığında da görüleceği üzere, Türkiye'nin daha derin bir entegrasyon ve iş birliği yaratmak için kültür politikalarının AB normlarıyla uyumlu hale getirilmesinin önemini vurguluyor.

Avrupa Birliği Başkanlığı'nın Avrupa Birliği'ne Katılım İçin Ulusal Eylem Planına (2021-2023) göre 26. Madde olan 'Eğitim ve Kültür' yasal düzenlemesi altında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın, Türkiye'nin kültürel kalkınması için teşviki, kültürel çeşitliliği ve kültürel mirasın korunması, Avrupa Birliği'nin temel değerlerine uygun olarak kültür programlarını etkin bir şekilde uygulamasıyla sorumludur. Buna yönelik düzenlemenin amacı 2003 UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi'nde belirtilen ilkelere uygun olarak Türkiye'nin somut olmayan kültürel mirasını korumak, muhafaza etmek ve gelecek nesillere aktarmaktır (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2022b).

İlgili adım Türkiye'nin zengin kültürel mirasının sürekliliğini ve canlılığını sağlamak hem ulusal kimliği hem de uluslararası iş birliğini teşvik etmek için stratejik bir yaklaşımı ifade etmektedir.

Aynı şekilde, 26. Madde kapsamında 2021 yılında hayata geçirilmek üzere, 'Türk Sanatı ve Sanatçılarının Uluslararası Sanatsal Hareketliliğe Katılımının Desteklenmesi' tedbiri doğrultusunda kültürel zenginliğin ve çeşitliliğin korunması, geliştirilmesi ve gelecek nesillere aktarılması, kültürel ve yaratıcı faaliyetlerin yaygınlaştırılması ve kültürün gelişime çok yönlü etkisinin artırılması hedeflenmektedir (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2022b).

Planın ve gelecek aksiyonların kültürel faaliyet gösteren kurumları, sanatsal ve yaratıcı arayışları teşvik etme ve kültürel varlıkların korunmasını güvence altına alma çabalarını içermesi bekleniyor. Bunlara ek olarak, dil öğreniminde, kültürel etkileşimlerin ve Avrupa kültürel değerlerin daha iyi anlaşılmasını teşvik etmek için çaba gösterilebilir.

2.5.2. Eğitim

Türkiye, son yıllarda, özellikle Avrupa Birliği ile genişleyen diyalogunda, kültür politikalarını ve eğitim perspektiflerini yeniden ele almıştır. Modernleşme ve uluslararası entegrasyon sürecinde olan Türkiye, eğitim ve kültür politikası arasında oldukça dinamik etkileşimdedir.

Eğitimin hem Türkiye'nin kültürel geçmişini korumada hem de Avrupa entegrasyonu hedeflerinin getirdiği zorlukları ve olanakları benimsemedeki önemli rolü, bu araştırmanın merkezinde yer almaktadır.

2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planında (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019) 'eğitim' başlığında belirtildiği üzere eğitimdeki temel amaç, gelişmiş düşünme, algılama ve problem çözme becerilerine sahip üretken ve sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmektir. Amaç, iletişim, güçlü sanatsal ve estetik duyarlılıklar ve teknolojik kullanım eğilimini teşvik etmektir. Bu, tüm bireylerin kapsayıcı ve kaliteli eğitime erişiminin yanı sıra yaşam boyu öğrenme fırsatlarını destekleyerek onları geliştirebilmektir.

Politika ve tedbirler incelendiğinde ise fırsat eşitliği kapsamında tüm eğitim kademelerinde eğitime erişilebilirlik vurgusu mevcuttur. Kapsayıcılığı ön plana çıkararak teknolojiyle uyumlu bir şekilde Türk eğitim sisteminin dönüştürüleceği farkındalığı ön plandadır. Hayat boyu öğrenme programlarının çeşitliliği ve kalitesi artırılarak, başarıların belgelendirilmesi sağlanacaktır.

Türk eğitim sistemi, kültürel koruma, dil gelişimi, sanat ve edebiyat tanıtımındaki Türkiye eğitim reformları, Avrupa normlarıyla uyum sağlamak ve Avrupa'nın demokrasi, insan hakları ve çoğulculuk ilkeleriyle uyumlu bir toplum geliştirmek amacıyla Avrupa Birliği ile uyum içerisindedir. Bu, dilsel ve kültürlerarası eğitimin, Bologna Sürecine yükseköğretimin uygunluğunun ve mesleki ve hayat boyu öğrenmeye daha fazla önem verilmesini vurgulamıştır. Ayrıca, AB tarafından teşvik edilen kültürel temaslar, Türkiye'nin eğitim ortamını iyileştirmiştir.

Ancak siyasi, sosyal ve ideolojik farklılıklar periyodik olarak Türkiye'nin eğitim ve kültür politikalarına yansıyan zorluklara neden olmaktadır. Bu zorluklar, Türkiye'nin AB ile ilişkisinin değişen doğasının yanı sıra ülkenin kültürel ve eğitim ortamı üzerindeki etkisini de vurgulamaktadır. Türkiye'nin eğitim reformlarının ve kültürel çabalarının sadece ülkenin zengin tarihinin ve karakterinin bir yansıması olmadığını, aynı zamanda daha geniş Avrupa anlatısına bir tepki olduğunu ve ülkenin kıtalar ve medeniyetler arasında bir köprü rolü olduğunu gösteriyor.

Avrupa Komisyonu'nun Türkiye için hazırladığı 2023 raporuna göre (EC, 2023e), Türkiye eğitim ve kültür konusunda orta derecede hazırlıklıdır. 2023 yılında Türkiye tarafından bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Ülke olarak, UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesine İlişkin Sözleşmeyi uygulamak için bazı adımlar atılsa da Şubat 2023 depremi ciddi şekilde etkilenen bölgelerdeki eğitim sistemini bozdu. Dolayısıyla ilgili raporda Türkiye'nin 2024 itibarıyla uygulaması gereken strateji özellikle kız ve çocuklara odaklanarak kapsayıcı eğitimi daha da geliştirerek dezavantajlı grupların oranını azaltmak için çalışmalarını yakından sürdürmektedir.

Avrupa Eğitim Alanının oluşturulması, çeşitli bilgilendirme araçlarıyla tamamlanan Avrupa Toparlanma Planı (Gelecek Nesil Avrupa) ve Erasmus + Programı dahil olmak üzere çeşitli kaynaklardan destek almaktadır. Eğitim paydaşları, eğitim hedefleri, reformların teşvik edilmesi ve belgelendirilmesi gibi unsurları kapsayan üye devletleri içeren bir dayanışma çerçevesi geliştirilmektedir. Avrupa Eğitim Alanı'nı kurmaya yönelik bu girişim, Avrupa Beceri Gündemi, Mesleki Eğitim ve Öğretime İlişkin güncellenmiş politika ve Avrupa Araştırma Alanı gibi diğer önemli Avrupa stratejileriyle sinerji oluşturma sürecindedir. Bu yaklaşım, Avrupa çapında çeşitli eğitim ve beceri geliştirme girişimlerini entegre etmeyi ve uyumlu hale getirmeyi amaçlamaktadır.

Avrupa Eğitim Alanı, AB'nin 2025 yılına kadar tamamen faaliyete geçmesi planlanan yeni eğitim programıdır. Bu çaba üç önemli hedefe odaklanmıştır: eğitim hareketliliğini artırmak, gençlerin demokratik faaliyetlere katılımını artırmak ve kültürü sosyal değişim ve ekonomik refah için güçlü bir araç olarak kullanmak (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2023a). Bu hedefler, AB'nin genel toplumsal ve ekonomik refahı iyileştirmek için eğitim ve kültürel çerçeveleri bütünleştirmeye ve genişletmeye olan bağlılığını temsil etmektedir.

Avrupa Eğitim Alanı ve Eğitim ve Öğretimde Avrupa İş Birliği İçin Stratejik Çerçeve Üzerine Konsey Kararı'na (European Council, 2021) göre 5 strateji üzerine odaklanılmıştır:

1. Eğitim ve öğretimde herkes için kalite, eşitlik, kapsayıcılık ve başarıyı iyileştirmek,
2. Herkes için yaşam boyu öğrenme ve hareketliliği gerçekleştirmek,
3. Meslekte yetkinlikleri ve motivasyonu artırmak,
4. Avrupa yükseköğretimini güçlendirmek,
5. Eğitim ve öğretim yoluyla yeşil ve dijital dönüşümleri desteklemek.

Türkiye'nin On Birinci Kalkınma Planı, 2023 Yılı İlerleme Raporu ve Avrupa Eğitim Alanı stratejileri göz önüne alındığında eğitim ve öğretimde aynı hedef doğrultusunda adımlar atıldığı görülmektedir.

Türkiye'nin 208 yükseköğretim kurumunda hala önemli kalite farklılıkları olmasına rağmen, ülke Bologna sürecini uygulama yolunda iyi ilerlemektedir. Yükseköğretim Kalite Kurulunun (YÖKAK) tescili Mart 2023'te onaylamıştır. Türkiye aynı zamanda Avrupa eğitim iş birliğini teşvik eden ve gençleri ekolojik ve dijital dönüşüme hazırlayan Avrupa Eğitim Alanı (AEA) çalışma grubunun aktif bir üyesidir.

Bu kapsamlı strateji, Türkiye'nin küresel eğitim ortamındaki yerini vurgulayarak, modern eğitim hedeflerinin ele alınmasında ileri görüşlü bir yaklaşımını göstermektedir.

2.5.2.1. Yükseköğretim Kurumlarında Eğitim Faaliyetleri

Türkiye'nin yükseköğretim hedefleri, çeşitliliği, kaliteyi ve küresel rekabet gücünü teşvik etmeyi amaçlayan kapsamlı bir stratejiyi içermektedir. Ülke, yükseköğretim sistemini küresel standartları karşılayan kalite odaklı bir çerçeveye modernize etmeye çalışmaktadır. Dijital çağı benimsemeye çalışan Türk yükseköğretim kurumları, teknolojik gelişmelere uyumu sağlamak için açık erişim ve açık araştırma uygulamalarına odaklanmaktadır.

Uluslararasılaşmaya bağlılık, yetkin uluslararası öğrenci, akademisyen ve yabancı dil programlarının sayısının artırılmasının yanı sıra barınma ve kurumsal kapasitenin iyileştirilmesini gerektirdiğinin farkındadır. Türkiye'nin faaliyetleri, ülkenin yükseköğretim sistemindeki olduğu konumu dünya geneline yükseltmeyi amaçlayan bir vizyonu temsil etmektedir.

AB'nin yükseköğretim kurumları için çeşitli adımları ve yenilik süreci mevcuttur. 1998'de Sorbon Deklarasyonu'nun kabulü bu yaklaşımda önemli bir adımdır. Oluşturulan bu bildiri ile öğrenciler, öğretmenler ve akademisyenler için uluslararası hareketliliği teşvik etmeyi, ulusal ve uluslararası iş birliğini geliştirmeyi, akademik derecelerin karşılıklı olarak tanınmasını sağlamayı, dil ve bilgi teknolojisi yeteneklerini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, Sorbon Bildirgesi, yükseköğretimin lisans ve lisansüstü olarak iki ayrı derecede benimsenmesini önerdi (Eurydice, 2010).

Avrupa genelinde 30 yılı aşkın süredir devam eden yükseköğretim hareketliliğinin bir sonucu olarak üniversitelerin uyumlaştırılması ve yükseköğretim sistemlerinin uyumluluğunun güçlendirilmesi konusunda büyük adımlar atılmaktadır.

2020 yılı Roma Bildirgesi ile 2030 yılına kadar Avrupa Yükseköğretim Alanı'nı oluşturmak amaçlanmıştır. Yükseköğretim kurumları süreçte kilit bir aktör olarak nitelendirilmektedir. Bu kapsamda Bakanlar, Avrupa Yükseköğretim Alanı'nı geliştirici politikalar uygulayarak yönlendirici ilkeleri uygulayacaktır (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2020).

Eğitim ve kültür alanında Avrupa Birliği projelerine katılım, entegrasyon sürecinin önemli bir göstergesidir. 2002 Yılında kurulan AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi (Türkiye Ulusal Ajansı), Türkiye'de AB eğitim ve gençlik programlarının uygulanmasını koordine etmektedir. Birliğin eğitim ve gençlik programlarının bir parçası olan Yaşam Boyu Öğrenme ve Gençlik Programlarını başarıyla yürütmektedir.

Erasmus+ Programı, eğitim, gençlik ve spor alanındaki staj ve öğrenim hareketlilikleri sayesinde bireysel bilgi ve becerilerin geliştirilmesine aynı zamanda kurumsal kapasitenin güçlendirilmesine de yardımcı olur. Erasmus+ Programı, yükseköğretim kurumları özelinde “Eğitim ve Öğretim Stratejik Çerçevesi”, “Yükseköğretimin Modernleştirilmesi Hakkında Komisyon Tebliği”, “Gençlik Alanında Yenilenen Avrupa İşbirliği Çerçevesi”, “AB Gençlik Stratejisi (2010-2018)” gibi AB politika belgelerine dayanmaktadır (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2023b).

Güney Avrupa Birliği Ülkeleri'nin 4. Zirvesi'nde Avrupa Konseyi'nde (Erasmus, Avrupa öğrenci kartı, Avrupa üniversiteleri, orta ve yükseköğrenim derecelerinin karşılıklı tanınması, yaşam boyu öğrenme) kararlaştırıldığı üzere, Avrupa çapında genç nesillerin daha fazla hareketliliğine ve AB düzeyinde daha iddialı bir eğitim ve kültür politikasına ihtiyaçları olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, entegrasyonu güçlendirmek için

gelecek nesillere yatırım yapan AB programları aracılığıyla Avrupa vatandaşlığını güçlendirme faaliyetlerine önem verildiği vurgulanmaktadır (Governe.it, 2018).

Yükseköğretimdeki uluslararası hareketlilik girişimleri, özellikle dezavantajlı öğrenci ve personel katılımını teşvik etmenin yanı sıra çeşitliliği, eşitliği ve kapsayıcılığı teşvik edecek şekilde tasarlanmalı ve yürütülmelidir.

Erasmus+ Programı kapsamında, öğrenci ve personel hareketliliği, iş birlikleri için sağlam bir temel; Bologna süreci ise uluslararasılaşma ve hareketlilik için itici bir güç olmuştur. Araştırmalar, yurt dışında eğitim deneyiminin kariyer beklentilerine önemli ölçüde yardımcı olduğunu göstermektedir. Örneğin, yapılan araştırmalara göre Erasmus+ mezunlarının %80'i mezuniyetten sonra 3 ay içinde iş bulmaktadır. Bununla birlikte, sadece %5'lik bir öğrenci grubu Erasmus+ deneyimine sahip olabilmektedir. Öğrencilerin yurt dışında eğitim görmeme nedenleri arasında finansal endişeler en yaygın sebepler arasında yer almaktadır. Öğrenimin tanınmasıyla ilgili endişeler ise finansal endişeleri takip etmektedir (EC, 2020).

COVID-19 salgını ile birlikte yükseköğretim sektöründe dijitalleşme, yenilikçilik, kapsayıcılık, hareketlilik ve finansman konusundaki zorluklar da belirginleşti. Avrupa yükseköğretim alanı bu süreçte şunları hedeflemektedir (EC, 2020):

- Ortak müfredat geliştirme ve eğitim ile öğrencilerin farklı ülkelerdeki eğitim sistemleri arasında daha kolay hareket etmesi için yükseköğretim kurumları ile iş birliğinin geliştirilmesi,
- Sınırlar ötesi politika çerçevesi kapsamında yükseköğretim kurumlarının güçlerini, kaynaklarını ve uzmanlıklarını birleştirmelerine olanak tanıyan iş birliklerinin güçlendirilmesi,
- Özellikle COVID-19 sürecinden sonra yükseköğretim kurumlarının eğitim, araştırma, yenilik ve topluma hizmette merkezi rol oynaması,
- Yurt dışında eğitim alan öğrencilerin derslerinin ve eğitim sürelerinin otomatik tanınması,
- Yapay zeka, siber güvenlik ve yüksek performanslı bilgisayarlar gibi ileri teknoloji alanlarında uzman eğitimlerine odaklanmak.

Hedefler, iş birliğini teşvik ederek, küresel rekabet gücünü artırarak, küresel bilgi üretimine katkıda bulunarak ve eğitimi özellikle kilit teknolojik alanlarda uluslararası

taleplerle uyumlu hale getirerek Türkiye'nin yükseköğrenimi uluslararasılaşma hedefleriyle tutarlıdır.

Türkiye, 2014'ten 2020'ye kadar yükseköğretim kurumlarına hibe olarak yaklaşık 300 milyon Avro sağlandı. Bu süre zarfında 97.000'in üzerinde Türk öğrenci Avrupa'da öğrenim görme fırsatından yararlanırken, yaklaşık 16.000 personel Avrupa üniversitelerinde ders verme veya eğitim alma faaliyetine katılma fırsatı buldu. Türkiye, bireysel hareketlilik için kaynak ülke olarak altıncı, alıcı ülke olarak ise on beşinci sırada yer almaktadır Türkiye Ulusal Ajansı, 2014 yılından bu yana toplam 617 milyon Euro tutarındaki yaklaşık 8.000 Erasmus+ projesini kabul etmiştir (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2023a).

Türkiye, özellikle yükseköğretim kurumları özelinde 2021-2027 Yeni Dönem Erasmus+ Programı ile kapsayıcılık ve çeşitlilik, sürdürülebilirlik, çevre ve iklim, dijital dönüşüm, demokratik hayata katılım ve uluslararası boyut alanlarına odaklanarak daha yaratıcı projelere öncelik vermektedir. Bu, dinamik ve ileri görüşlü yükseköğrenim ortamını teşvik etme konusundaki kararlılığını devam ettirdiğini gösteriyor.

2.5.3. Gençlik ve Spor

Türkiye'nin, gençliğin bütünsel gelişimine olan bağlılığı, ülkenin kültür politikası bağlamında gençlik ve spora entegre yaklaşımında görülmektedir. Bu alanların etkileşimi, ulusal ruha ilham vermek, kültürel mirası korumak ve kapsayıcı ilerlemeyi teşvik etmek için güçlü bir mekanizmadır.

Gençliğin gelişiminin fiziksel refahın ötesine kültürel zenginleşmeyi de kapsayacak şekilde uzandığı düşüncesi, Türkiye'nin kültür politikasının içinde yer almaktadır. Sanat ve kültürel faaliyetlerin genç nesil ile spora dahil edilmesi, yaratıcılığı ve yaratıcı duyarlılığı da teşvik eden faktörlerden biri olmuştur. Bu bağlamda, uluslararası iş birliği, Türkiye'nin stratejisinin kritik bir bileşeni olmuştur.

Türkiye Gençlik ve Spor Bakanlığı sosyal, ekonomik ve politik alanlardaki ilerlemeyi teşvik etmek için gençlerin topluma katılımını güçlendirmeyi çalışmaktadır. Bu kapsamda, gençlik politikalarının oluşturulmasına katkıda bulunmayı, ulusal ve uluslararası program ve projelerin yürütülmesini, gençlik odaklı kuruluşlar arasında koordinasyonun geliştirilmesini ve gençlerin karar alma ve uygulama süreçlerine katılımının artırılmasına yönelik çalışmalarını sürdürür. Aynı şekilde, spor eğitiminin okul öncesinden başlayarak yaygınlaştırılması ve ilgili oldukları alanlara göre

çocukların branşlara yönlendirilmesinin amaçlandığı maddeler AB'ye Katılım İçin Ulusal Eylem Planı (2021-2023)'nda yer almaktadır (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2022b).

Türkiye, eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanlarında AB projelerine katılmaya devam etmektedir. Erasmus+ sözleşmesi ve Avrupa Dayanışma Programı kapsamındaki proje sayısı 2021'de 918'den, 2022'de 1.075'e yükseldi ve toplam bütçesi 225 milyon Euro oldu. İki program kapsamında bir hareketlilik faaliyetini tamamlayan toplam katılımcı sayısı 239.000'i aşmaktadır. Toplam bütçesi 5 milyon avronun üzerinde olan Avrupa Dayanışma Programı'na yapılan başvuruların sayısı 2021 ve 2022'de 184 olarak belirtilmiştir (EC, 2023e).

Türkiye'de spora yönelik temel amaç ise spora katılmak isteyen, uluslararası şampiyonluklar kazanan, önde gelen spor organizasyonlarına ev sahipliği yapan ve her spor dalında dünya çapında rekabet edebilen bir noktaya gelmektir.

Avrupa Birliği sporun bütünlüğü ve değerleri, sporun sosyo-ekonomik ve çevresel boyutları ve spor ile fiziksel aktivitenin teşviki gibi üç öncelikli alanda yoğun iş birliği için temel oluşturur. Bu, 2023 yılında yönetim, eğitim, kapsayıcılık, toplumsal cinsiyet eşitliği, tüm nesiller için spor, yeşil ve sürdürülebilir sporla ilgili eylemleri içerir.

Erasmus+ kapsamında, gençlik ve spor özelinde birlik programları “Gençlik Alanında Yenilenen Avrupa İşbirliği Çerçevesi”, “AB Gençlik Stratejisi (2010-2018)”, “Spor Üzerine Beyaz Kitap”, “Sporda Avrupa Boyutu” ve “Sporda AB İş Planı” gibi AB politika belgelerine dayanmaktadır (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2023b).

Erasmus+ Programı, 2023 yılında spora ve fiziksel aktiviteye katılımı teşvik etmeye devam etmiş ve küçük ölçekli organizasyonların artan katılımını sağlamak amacıyla temel sporlara vurgu yapmıştır. 2021-2027 yeni dönem Erasmus+ Programı ile sporcu personeller için bir hareketlilik eylemi oluşturmak için çerçeve sağlanmış; spora katılmanın kişisel ve toplumsal yararlarını sürekli olarak vurgulamıştır. AB'nin HealthyLifestyle4All girişimi ve Avrupa Spor Haftası gibi faaliyetleri doping, şiddet, sporda bütünlüğe yönelik sınır ötesi tehditlere, her türlü hoşgörüsüzlüğe, tacize ve ayrımcılığa karşı farkındalık yaratmıştır (EC, 2022a).

Türkiye, Erasmus+ ortağı olarak 2020 yılında "Avrupa Spor Haftasına" aktif olarak katılmış ve gençler arasında sporun önemi konusunda farkındalığın artmasına yardımcı olmuştur. 2022 yılı Avrupa Gençlik Yılı olarak belirlenmiş ve Türkiye bu dönemde bu temayla bağlantılı bir dizi etkinliğe ev sahipliği yapmıştır. Bu programlar, Türkiye

Ulusal Ajansı, Avrupa Birliği Başkanlığı ve Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından toplu olarak koordine edilmekte ve gençlerin spor yoluyla katılımını ve gelişimini teşvik etmek için ortak bir çaba gösterilmektedir.

Türkiye, 2019 yılında 6 milyar avroluk bütçeyle Avrupa Dayanışma Birliği'ne katıldı. Türkiye, Erasmus+ Sports 2019 Hibe Çağrısı kapsamında on ayrı projede birincil ortak olarak yer aldı. Avrupa Birliği'nin Gençlik ve Spor Stratejisi takip edilmiştir. Bu strateji, dopingle mücadele, iyi yönetim, sporda yenilik, spor ve sağlığın kesişimi ve sporun sosyal içerme ve eğitimdeki rollerine vurgu yapılmaktadır (Avrupa Birliği Başkanlığı, 2023a).

Gençlik ve spor faaliyetlerinin her alanında kapsayıcılık ve çeşitlilik vurgulanmaktadır. Farklı etnik kökenlerden gençler temsil edilmekte ve topluluk katılım girişimlerine dahil edilmektedir. Farklılık karşısında birliğe yapılan bu vurgu, yalnızca sosyal ilişkileri teşvik etmekle kalmaz, aynı zamanda ülkenin kültürel mozaigine de katkıda bulunur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM PROGRAMI: ERASMUS

Avrupa Birliği (AB), Avrupa eğitim alanında ve eğitim kurumları arasında iş birliğini, değişimi ve hareketliliği iyileştirmeye yönelik politika ve stratejilerin oluşturulmasında kilit bir rol oynamaktadır. Erasmus+ programları ile Avrupa'da desteklenen eğitim, öğretim, gençlik ve spor alanları da politika ve stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olur.

Erasmus+ Programı, AB'nin eğitim kalitesini, küreselleşmeyi ve kültürel anlayışı geliştirmeye yönelik çerçevesinin oluşturulmasında önemli araçlarından biridir. AB'nin eğitim gündemindeki amacı, odaklanmış programlar aracılığıyla eğitim fırsatlarını ve hareketliliği iyileştirmektir. Özellikle Erasmus+ öğrencilere, eğitimcilere ve kurumlara, akademik ve mesleki gelişim arayışlarında yardımcı olmaya odaklanan bir program olarak öne çıkıyor.

AB'nin Erasmus+ girişimi, sınır ötesi hareketliliği, iş birliğini ve kültürel alışverişi teşvik etmeyi, eğitim deneyimlerini geliştirmeyi ve Avrupa kimliği ve dayanışma duygusunu teşvik etmeyi amaçlar. AB 2021-2027 stratejisi, sosyal içerme, yeşil ve dijital dönüşümlere öncelik vermekte ve gençleri demokratik hayata katılmaya teşvik etmektedir.

Erasmus+, hareketlilik ve iş birliği fırsatları olarak yükseköğretim, mesleki eğitim ve öğretim, okul eğitimi (erken çocukluk dönemi dahil), yetişkin eğitimi, gençlik ve spor alanlarını geniş çerçevede kapsar.

Bu bölüm, AB'nin yükseköğretim kurumlarına yönelik politikalarını, çok çeşitli akademik bağlamlarda yeniliği, çeşitliliği ve mükemmelliği araştırma konusu olarak odak noktasına alır. AB, stratejik girişimler ve finansman mekanizmaları yoluyla akademik başarıya ve öğrenci başarısına elverişli bir atmosfer oluşturmaya ve hem ulusal hem de uluslararası düzeyde kurumsal iş birliğini geliştirmeye çalışır.

Erasmus+ KA131 programı kapsamında incelenecek bu bölümde, programın yükseköğretim kurumları arasındaki hareketliliği kolaylaştırmak için ne kadar kritik öneme sahip olduğundan bahsedilecektir. Erasmus+ KA131 programı, yükseköğretim kurumlarında öğrenci öğrenim ve staj; personel ders verme ve eğitim alma fırsatları gibi çeşitli hareketlilik türlerini içerir. Program aracılığıyla, katılımcıların bakış açılarını

genişletmelerine, yeni beceriler öğrenmelerine ve kültürlerarası sohbete katılmalarına olanak tanıyan çeşitli hareketlilik seçenekleri sunarak öğrencileri donanımlı hale getirmeye çalışılır. Böylece daha uyumlu ve entegre bir Avrupa yükseköğretim topluluğunun kurulmasına katkıda bulunur.

Erasmus+ programının bu incelemesinde, yükseköğretim kurumlarında mevcut olan temel hareketlilik türleri incelenecektir. Öğrenci öğrenim hareketliliğı, öğrencilerin yurtdışında eğitim görmelerini ve uluslararası deneyimler kazanmalarını sağlarken, staj hareketliliğı mesleki eğitimi deneyimleyecek profesyonel ortamlarda uygulamalı öğrenme fırsatları sağlar. Personel hareketliliğı ise eğitimciler arasında bilgi alışverişini ve kapasite geliştirmeyi kolaylaştırır.

Erasmus + KA131 kapsamındaki her hareketlilik türü, bireysel, entelektüel ve mesleki gelişim için bir katalizör görevi görürken, aynı zamanda Avrupa yükseköğretim ortamında iş birliğini ve yeniliğı de teşvik eder.

Yükseköğretimde hareketliliğın önemini ortaya çıkarmayı, uluslararası deneyimlerin dönüştürücü etkisini vurgulamayı ve AB'nin Erasmus+ programının ve çeşitli boyutlarının geniş bir analizi yoluyla daha kapsayıcı ve birbirine bağılı bir Avrupa eğitim topluluğı oluşturma taahhüdü incelenerek analiz edilecektir.

3.1. Avrupa Birliğı'nin Yükseköğretim Kurumları ile İlgili Politikaları

Avrupa Birliğı'nin yükseköğretim kurumları ile ilgili politikaları, Avrupa Birliğı'nin 1990'lardan başlayan mevcut Bologna sürecine kadar yükseköğretim politikasına katılımına genel bir bakış sunmaktadır. Avrupa Birliğı'nin yükseköğretim politikasına olan ilgisinin ve katılımının altında yatan; küreselleşme bağlamında sosyal ve ekonomik kalkınmadır. Avrupa halkının yükseköğretime olan talebinin artmasına neden olan sosyal ve ekonomik kalkınma ile birleşik bir piyasa ekonomisi inşa etmek amaçlanmıştır.

Roma Antlaşmasına kadar, eğitim sektörü politika analizi açısından sıklıkla gözden kaçırılmış ve daha az gelişmiş mevzuat biçimleri ulus devletler arasında koordinasyon içinde kalmıştır; ancak, yükseköğretimin 'bilgi ekonomisi' için önemi son yıllarda artan odak ile gelişim göstermektedir (Dodevska, 2023: 754).

Avrupa Birliği'ne üye ÷lkelerin şehirleri, köklü k÷lt÷r ve eğitim kurumlarının yanı sıra tarihi derinlikleri ile de karakterize edilmeye çalışılır. Bununla birlikte, k÷lt÷r politikasındaki güncel tartışmalarla ilgili olarak, Avrupa şehirlerinin sahip olduğu geleneksel güçler ile yeni gereksinimler arasında bir çekişme olduğu gerçektir. Geleneksel k÷lt÷r politikası genellikle terimin dar anlamıyla geleneksel k÷lt÷r kurumlarını hedef alırken, artık k÷ltürel ve yaratıcı endüstrilerin yanı sıra k÷ltür÷ daha geniş bir terime dahil ederek yaklaşımını genişletmek zorunda kalmıştır. Bu, k÷ltür÷ ticarileştirmenin ağırlığından korumak için müdahale etmeye çalışılan “savaş sonrası ortaya çıkan bir k÷lt÷r politikası bozukluğundan” “potansiyel bir ekonomik kaynak” olarak evrilmiştir (Anheier ve Hoelscher, 2015: 20-22).

Potansiyel bir ekonomik kaynak olarak k÷ltür÷n yaygınlaşmasındaki aracı kurumlardan biri AB için yükseköğretim kurumlarıdır. Avrupa Yükseköğretim Alanının inşası, Avrupa Komisyonu'nun yükseköğretimin ekonomik ve k÷ltürel rollerini küresel bağlamda yeniden tasarlamak için öncelikli gündemlerinden biridir (Gornitzka, 2010: 535). Bu nedenle şehirlerdeki k÷lt÷r politikası anlayışı eğitimde de yeni bir denge bulmaya çalışmaktadır. Avrupa Komisyonu'nun yükseköğretim kurumları ile ilgili yürüttüğu politikalarında, sistemsel eğitim k÷ltür÷n÷ korurken dünya çapındaki örnekleri merkezine çekerek iyi uygulama örneğine ev sahipliği yapmaktır.

K÷lt÷r aracılığıyla değişimin teşvik edilerek akademik programların geliştirilmesi, eğitim kurumları arasında karşılıklı fayda sağlayacak şekilde bir ekonomik kaynak yaratır. K÷ltürel çeşitliliği vurgulayan çalışmalar ve programlar, özellikle üniversiteler, dünyanın her yerinden öğrenci çekerek daha fazla k÷ltürel alışverişe ve iş birliğine dayalı araştırma girişimlerine ve bilgi paylaşımı aracılığıyla k÷ltürlerarası anlayışla ekonomik kalkınmaya katkıda bulunur.

Avrupa bütünleşme sürecinde yükseköğretim politikaları giderek daha dinamik hale geldiğinden; politikanın ilk odak noktası, Avrupa çapında öğrenci hareketliliğini kolaylaştıran sistemdir. Erasmus programı aracılığıyla önemli bir gelişme kaydeden yükseköğretim politikaları, üye ÷lkeler arasında öğrenci değişim faaliyetleri ile daha görünür oldu. Yükseköğretim politikalarının kısa bir geçmişi olmasına rağmen uluslararasılaşmadaki uygulama süreci hızlı gelişim göstermektedir (Thomsen, 2021: 148-149).

Avrupa Birliği'nin 2020 yılı için dinamik, rekabetçi ve bilgiye dayalı sürdür÷lebilir ekonomik planı (Akbaş ve Apar, 2010), eğitim politikasının ekonomik kalkınma ve

sosyal entegrasyon arasında dengelenmesi gerektiğini belirtir. Avrupa'da rekabetçi bilgiye dayalı bir ekonomi ve sosyal entegrasyon vaat eden bu eğilim, iyi vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan eğitim stratejilerinin ötesine geçmektedir. Avrupa Birliği Konseyi, eğitimin bireysel büyümeye, demokratik sosyal kalkınmaya ve ekonomik ve teknolojik devrimin gerektirdiği beşeri sermayenin yaratılmasına katkıda bulunmasını bekler.

İdeal sistem, büyüme ve vatandaşlığın önündeki engeller kaldırılarak; her kademe eğitimde öğrenme metotlarının ve yapılarının derinine inmek, stratejilerini belirlemek AB için öncelikli bir adımdı. Eğitim kurumları özelinde de AB ülkelerindeki yükseköğretim kurumlarının yapısı, eğitim süresi, diploma türleri, değerlendirme ölçütleri birbirinden farklı olduğundan, yükseköğretim kurumları arasında iş birliğinin artırılması için Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın kurulması yönünde ileriye dönük adımlar atılmıştır. Sorbon Deklarasyonu ile AB, iş birliğini ve hareketliliği teşvik etmeyi, dereceleri eşdeğer hale getirmeyi, dil ve bilgi teknolojisi yeteneklerini geliştirmeyi amaçlar (Tzortzis, 2004: 17).

Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın kurulması, küresel bağlamda, Avrupa kimliğini ve çıkarlarını teşvik etmek; öğrencilerin, mezunların, akademik ve idari personellerin hareketliliğini kolaylaştırmak ve Avrupa çapında çeşitliliği ve kaliteyi desteklemek için atılan adımları teşvik eder. AB'nin yükseköğretim çerçevesinde üye devletler düzeyinde sürekli olarak belirlenen bu politikaların eğitim, işgücü piyasaları ve genel yükseköğretim kalitesi üzerindeki etkilerini izlemek esastır.

Avrupa Yükseköğretim Alanı ile Avrupa'da ortak bir alan yaratılması ile hareketliliğin ve eğitim kalitesinin teşvik edilmesi amaçlanmaktadır. Avrupa'nın uluslararasılaşmasına duyulan ihtiyaç nedeniyle Avrupa Komisyonu, Erasmus ve Gençlik gibi farklı eğitim programları oluşturdu. Bunlar arasında Erasmus Programının üniversiteler üzerinde çok önemli bir etkisi vardı.

Üniversiteler özelinde eğitim, araştırma ve inovasyona yönelik politikalara sahip Avrupa Birliği, kendi içinde dönüştürdüğü ideal sistemi tüm dünyaya uyarlayarak uluslararasılaşma yolunda ilerlediği söylenebilir. Eğitimin etkisi sayesinde, Avrupa'daki uluslararası kuruluşlar programları yaygınlaştırmak için birçok strateji geliştirdi.

Bilgi toplumunun ve sürdürülebilir bilgiye dayalı ekonomik büyümenin teşvik edilmesiyle yükseköğretim sektöründe hem yeterlilik düzeylerinin iyileştirilmesini hem

de yaşam boyu öğrenmenin sağlanması desteklenmektedir. Bunlar, eğitim yönetimi ve yönetime yönelik reformlarla birlikte yükseköğretim ile iş dünyası arasında atılan girişimlerin artırılmasıyla desteklenmeye devam edilmektedir.

Bu politikalar, Avrupa üniversitelerinin genel rekabet gücünü artırmayı, yüksek kaliteli öğretim ve araştırma ortamlarını, öğrenci ve personel hareketliliğini teşvik etmeyi ve Avrupa çapında eğitim ve araştırma iş birliğini artırmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, her bir politika ve programın özellikleri üye devletlerin iş birliği ile geliştirilmekte ve yürütülmektedir.

3.2. Avrupa Birliği Eğitim Programlarının Amacı

AB'nin eğitimdeki girişimleri, yeni küresel ekonomide başarılı olmayı sağlamak amacıyla geliştirilen stratejiler aracılığıyla eğitim sektörüne katılımı büyük ölçüde artırdı. 1970'ler ve öncesinden bu yana AB, eğitim kalitesini iyileştirmeyi, öğrenci değişimlerini teşvik etmeyi, eğitim ve yönetişimi geliştirmeyi amaçlayan programlar ve politikalar uygulamıştır.

1970'lere kadar eğitimin Avrupa'nın büyümesinde çok önemli bir bileşen olarak görüldüğünü, ancak dönemdeki bakış açısı ve vizyonu gerçek uygulamasını yavaşlattığı söylenebilir. Eğitim sistemlerindeki uluslararası serbest dolaşımın olumlu sonuçları ile eğitim, Avrupa entegrasyon sürecinde kendine yer edinmeyi sağlamıştır. Amaç, üye devletlerin ekonomilerini güçlendirmek için bir bilgi ekonomisi oluşturmak olduğundan, toplum düzeyinde eğitim iş birliğinin ekonomik önemi daha belirgin hale gelmiştir. Bu bağlamda, Avrupa entegrasyonunun başlamasından bu yana, özellikle kültürel ve ekonomik politikalarda engeller aşılmıştır. Avrupa kimliğini inşa etmek için kültürel bir misyonda eğitime öncelik vermeye yönelik tavsiyeler, AB eğitim politikası evriminin başlangıcı olduğunu göstermektedir. (St. John, 2019: 29-43).

1973'te Komisyonun ilk Eğitim ve Gençlik Politikaları Departmanı Başkanı Hywel Ceri Jones, yükseköğretimin, gelecekteki Avrupalı işgücünün eğitimi için gerekli olduğunu ve Avrupalı düşünen bir vatandaş inşa etmenin de bir aracı olduğunu savunurdu. (Dakowska ve Serrano-Velarde, 2018: 10). Bu nedenle, Avrupa yükseköğretim politikasının oluşturulması; girişimciliğin fırsatları belirlemede, söylemsel stratejiler geliştirmede ve sürdürülebilir ittifaklar kurmada önemini ortaya koymaktadır (Normand, 2010: 408-415).

Gecikmiş bir pratik uygulama örneği olarak, eğitim ve kültür politikaları ne zaman uygulanmak istense bu, üye devletler tarafından genellikle şüpheyle karşılanmıştır. Ancak sürekli gelişmeye ve dönüşmeye açık olan AB, yeni politika ve uygulamaları benimsemiştir. Buna bağlı olarak, eğitim ve kültür politikaları aracılığıyla eğitim programlarına olan ilgi tek pazar yaratmanın iyi bir örneğidir.

Yeni politika ve prosedürler arasında uyumlaştırma, eğitim kalitesinin iyileştirilmesi ve Erasmus Programının bir parçası olarak Avrupa Komisyonu tarafından tasarlanan bir kredi puanlama sisteminin uygulanması yer aldı. Bu nedenle Bologna Süreci, o dönemde kritik bir soruyu önümüze çıkarıyordu: ‘AB'nin politika oluşturma ve hükümetlerarası reform süreçlerinin uyumlaştırılmasının nasıl işleyecek olmasıydı...’

Lizbon Zirvesi ile Avrupa Konseyi ‘açık koordinasyon yöntemini (open method of coordination-OMC)’ en iyi uygulamaları yaymanın ve AB hedeflerine daha fazla yaklaşma sağlamanın bir aracı olarak sundu. Üye devletlerin kendi politikalarını aşamalı olarak geliştirmelerine yardımcı olmak için tasarlanan bu araç ile üye devletlerin kendilerini geliştirmeleri beklenir. Örneğin, bir grup AB politika yapımcılarının OMC’yi kullanma niyetlerini ortaya koydukları ortak alanları içerir. Eğitim, çevre politikası, sağlık hizmetleri, göç ve iltica politikasını içeren bu grupta ortak politika hedefleri ve göstergeleri belirlenir, strateji belgeleri ve ulusal eylem planları düzenlenir (Radaelli, 2008: 241-242).

AB, eğitim programları ile üye ülkelerin ihtiyaçlarına ve bakış açılarına kolektif bir şekilde cevap olmaya çalışmış, buna istinaden ülke uygulamaları ve öğrenme araçları incelenerek; Avrupa Komisyonu’nun çalışmaları koordine etmesi, ulusal politika ve yaklaşımların yanı sıra uluslararası çıktılarının da karşılaştırması eğitim sürecini geliştiren ve dönüştüren bir nokta olmuştur.

Avrupa Birliği eğitim programları, üye ülkelerdeki bireylerin yaşam kalitelerini iyileştirmek ve sürdürülebilir kalkınma bağlamında istihdam edilebilirliği, refahı ve ekonomik büyümeyi sağlamak için ihtiyaç duydukları bilgi, beceri ve yeterlilikleri edinmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

İş fırsatları, bireylerin eğitim ve öğretime yatırım yapmaları için bir teşvik mekanizmasını oluşturur. Bunun yanı sıra, AB eğitim programları, tüm öğrencilere bilgi, beceri ve yeterlilikleri edinme fırsatlarında kritik öneme sahiptir. Bunları esas olarak, öğrenciler başka bir program ülkesine gidip öğrenim görme şansını

deneyimleyerek ve ayrıca öğrenimlerini bitirmiş kişilerin yurtdışına çıkıp staj fırsatı ile bir işletmede mesleki deneyim elde etmesini sağlar. Bu hareketlilik türü, bir bireyin mesleki deneyimini geliştirir, farklı bir kültürü ve sistemi öğrenme şansı verir.

Eğitim programları, mesleki eğitimin bireysel hareketliliğini artırmak amacıyla, üye devletlerin mesleki eğitim kalitesini iyileştirmeye ve personel ve öğrenci değişimlerini artırmaya (öncelikle üye devletler arasında) teşvik etti. Programın temel amacı, ortak bir çerçeve altında kapsamlı mesleki eğitim sistemi oluşturmak ve istihdamın ihtiyaçları doğrultusunda işgücü piyasası ile uyumlu niteliklere sahip olarak aktif vatandaşlığı artırmaktır. Eğitim programları ile elde edilmek istenen, öncelikle gençlerin ve öğrencilerin mesleki iş hayatında donanımlı bir şekilde ilerlemeleri için destek sağlayabiliyor olmak; aynı zamanda personellerin de mesleki profesyonellik alanlarında deneyimlerini artırmak ve iyi uygulama örneklerine dahil edebiliyor olmaktır.

Bir bireyin kariyer yolculuğunun hangi aşamada avantajlı olduğunu anlamak önemlidir ve istihdam edilebilirlik için etkilidir. Wiers-Jenssen (2013), hareketlilik deneyiminin işgücü piyasasında gençler için uluslararası iş fırsatlarını artırdığını söyler. İstihdam edilebilirliği, doğrudan mezuniyet sonrası iş edinmeyi kolaylaştıracak beceri/sermaye olarak görür. Öyleyse mezuniyet ile iş arasındaki süre ana gösterge olmalıdır der. Mezuniyet ile ilk istihdam arasındaki süre, mezunların mezun olduktan sonra ne yaptıklarına bakarak, edinilen becerilerin istihdamla ilgisi olduğunu savunur.

Küreselleşme ile, bir bireyin istihdam edilebilirlik çabalarına, sınır ötesindeki uluslararasılaşmış bilgi ve yetenekler eklenmektedir. Öğrenme, istihdam edilebilirlikte insan sermayesine yapılan bir yatırım olduğundan, uluslararası hareketliliğin, istihdam edilebilirliği iyileştirmesindeki faydaları göz ardı edilemez.

2020 yılında Nienaber ve arkadaşlarının altı ülkeden oluşan (Almanya, Macaristan, Lüksemburg, Norveç, Romanya ve İspanya) yaptığı araştırmasına (Nienaber, vd., 2020) istinaden uluslararası hareketliliğin istihdam edilebilirlik üzerinde ne ölçüde etkisi olup olmadığını ve buna bağlı olarak hareketliliklerin genç işsizliğini azaltıp azaltmadığına yönelik verilerine göre; hareketlilik deneyiminin en etkili kullanımına odaklanılmıştır. Hareketlilik deneyiminden sonra kişisel uyum sağlama kabiliyeti, kariyer kimliği ve sosyal ve beşeri sermayeyi istihdam edilebilirliğini artırmak için en iyi şekilde başarabilen öğrencilerin, mezuniyet sonrasında dört haftadan fazla süredir işsiz kalmadığı gözlemlenmiştir. Bu nedenle, hareketlilik yalnızca istihdam edilebilirliği

etkilemekle kalmaz, aynı zamanda işsizliği başarılı bir şekilde ele almanın bir aracı olarak da düşünülebilir. (Nienaber, vd., 2020: 21).

'Hareketliliğin' kendisi, bireyler için farklı anlama gelebilecek kapsayıcı bir terimdir. Bu kapsayıcılık ve sunulan hizmetin genişliği, yararlanıcılar için eğitim ve öğretim programları içeren faaliyetlerin zenginliğini ve getirebilecekleri faydaları görünmez kılabılır. Dolayısıyla hedef kitleye ve amaca yönelik atılan adımlar bu karmaşıklığı ortadan kaldırmış olur.

AB eğitim programlarının faaliyet alanlarında, amacı ve kapsamına göre birbirinden ayrıldıkları noktada: Ana Eylem 1: Bireylerin Öğrenme Hareketliliği, Ana Eylem 2: Kurum ve Kuruluşlar Arasında İş Birliği, Ana Eylem 3: Politika Geliştirme ve İş Birliğine Destek olmak üzere üç başlıkta alanların kategorize edildiği görülür. Bunun amacı proje içeriklerinin farklı amaçlara hizmet ettiği gibi hedeflediği farklı kitlelere de doğru bir şekilde ulaşabilmektir. Bu sayede programlar çeşitli alan ve farklı hedef kitlelerini içine dahil etmesiyle hem çeşitliliği hem de kapsayıcılığı desteklemiş olur.

Ana eylem programlarından ayrı olarak, AB'nin gelecekteki zorlukları ve beklentileri gibi Avrupa entegrasyon sorunları hakkında öğretme, öğrenme ve araştırmaları teşvik eden "Jean Monnet" programı da mevcuttur.

Araştırmanın içeriği Ana Eylem 1: Bireylerin Öğrenme Hareketliliği, Erasmus+ KA131 çerçevesinde sınırlandırıldığından dolayı bir sonraki bölüm eğitim ve öğretim alanı olan yükseköğretim öğrencileri ve personeline yönelik hareketlilik projeleri ile ilgili programlar üzerinden detaylandırılacaktır.

3.3. Socrates Programı: Erasmus+ KA131

Erasmus+ programı çeşitli eğitim, öğretim, gençlik ve spor faaliyetlerini ele alan temel eylemleri (KA) içerir. Bu eylemler, Erasmus+ çerçevesinde belirli amaç ve faaliyetleri desteklemeyi amaçlamaktadır.

Erasmus da dahil olmak üzere tüm Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları yedi yıllık tasarlanmaktadır. Erasmus Programı, 2000-2007 yılları arasında Sokrates programının ve 2007-2014 yılları arasında Yaşam Boyu Öğrenme Programının bir parçasıydı. 2014-2020 yılları arasında ise tüm eğitim ve gençlik girişimleri Erasmus+ başlığı altında tek bir şemsiye altındaydı (Bulut Sahin, Uyar ve Turhan, 2022: 134). 2021-2017 yeni dönem Erasmus süreci de bu şekilde devam ettirildi.

Yeni Dönem Erasmus olarak bilinen, Avrupa Komisyonu'na (EC, 2021c) göre Erasmus+ 2021-2027 programı, hareketliliği ve iş birliğini desteklemek için 26,2 milyar Euro'yu aşarak; dört temel önceliğe hizmet etmeyi amaçlamaktadır. Buna bağlı olarak bir hareketlilik projesi tasarlanırken aşağıdaki boyutların güçlendirilmesi gerektiğini savunur:

1. Yeşil ve ekolojik geçişi desteklemek,
2. Dijital dönüşümü ele almak ve dijital becerileri geliştirmek,
3. Sosyal içermeyi, çeşitliliği ve eşitliği teşvik etmek,
4. Demokratik yaşama, ortak değerlere ve sivil yaşama daha güçlü katılımı teşvik etmek (EC, t.y.h).

Ana Eylem 1 (KA1), bireylerin öğrenme hareketliliğini vurgulayarak; eğitim, öğretim ve gençler için öğrenme hareketliliğini teşvik edilmesine öğrenciler, personeller ve gönüllüler de dahildir. Programlar Yükseköğretim kurumları için Erasmus+, Mesleki Eğitim ve Öğretim için Erasmus+, Okul Eğitimi için Erasmus+, Yetişkin Eğitimi için Erasmus+ ve Gençlik Değişimleri için Erasmus+ gibi programları içerir. Programın içeriği hareketlilik projelerini, gençlik katılım faaliyetlerini, DiscoverEU ile dahil etme eylemlerini, spor alanında personel hareketliliğini, gençlikte sanal değişimlerini desteklemektedir.

Eğitimin faydaları arasında daha iyi öğrenme performansı, istihdam edilebilirlik ve kariyer beklentileri, bireylerin kendilerini bilgi temelli güçlendirmeleri, yabancı dil ve dijital yeterlilikler, kültürlerarası farkındalık, sivil topluma aktif katılım, farklı geçmiş ve kültürlerle sahip insanlarla etkileşim, AB değerleri hakkında daha iyi farkındalık ve fırsatları takip etme motivasyonunun artırılması yer alır.

Erasmus+ Programı, eğitim, öğretim ve gençlik kuruluşlarının çeşitli hareketliliği teşvik eden girişimlerde bulunmalarına yardımcı olmaktadır. Buna bağlı olarak bir hareketlilik projesi aşağıdaki aşamaları içermelidir:

1. Planlama (öğrenme hedeflerini, çalışma programını ve etkinlik zaman çizelgesini belirlemeyi içerir),
2. Hazırlık (pratik düzenlemeleri, katılımcı seçimini, ortaklar ve katılımcılarla anlaşma yapmayı ve katılımcıların kriterleri yerine getirmekle ilgili hazırlıklarını içerir),
3. Hareketlilik faaliyetlerinin uygulanması,

4. Takip (faaliyet sırasında katılımcıların öğrenme çıktılarının değerlendirilmesi, doğrulanması ve resmi olarak onaylanması ve uygun olduğunda proje çıktılarının dağıtımı (EC, t.y.i)).

Araştırmanın ana konusu, Erasmus+ programının alt dalı olan Erasmus+ KA131 programı olduğundan; yükseköğretim kurumları arasındaki iş birliğine istinaden hareketlilik fırsatları incelenecektir. Programla ilişkili ülkeler, Erasmus+ KA131 programı kapsamında ve yükseköğretim kurumları arasında yapılan anlaşmalara göre ilgili kurum öğrencileri, idari ve akademik personeller uluslararası olanaklardan yararlanma fırsatını elde ederler.

Erasmus+ KA131 hareketlilikleri, yalnızca iş birliğini teşvik etmekle kalmaz aynı zamanda uluslararası deneyimlerin artırılarak bireylerin akademik ve profesyonel yeteneklerinin geliştirilmesi amaçlanır.

Yükseköğretim kurumları arasındaki bu hareketlilik türü, öğrencilerin herhangi bir çalışma alanında ve kademedede (ön lisans, lisans, yüksek lisans ve doktora seviyeleri) fiziksel programa katılım sağlamasını destekler. Öğrenciler yurtdışında ortak bir yükseköğretim kurumunda eğitim görebilir veya yurtdışında bir işletme, araştırma enstitüsü, laboratuvar, kuruluş veya ilgili herhangi bir iş yerinde staj yapabilirler. Öğrenciler, ayrıca yurtdışındaki bir eğitim dönemini staj ile birleştirebilir ve öğrenme çıktılarını geliştirebilir. Uzun vadeli fiziksel hareketlilik tavsiye edilirken, öğrencilere erişilebilir olmasını sağlamak için daha esnek fiziksel hareketlilik süresi de tanınır. Aynı zamanda yükseköğretim kurumunda akademik ve idari personelin yurtdışındaki mesleki gelişim faaliyetlerinde yer almasının yanı sıra karma hareketlilik, müfredatlarını ortaklaşa geliştirmelerine olanak tanır (EC, 2023f: 44).

Başvuru sahibi kuruluşun Erasmus+ programına bağlı bir AB üye ülkesinde veya programla ilişkili üçüncü bir ülkede olması ve geçerli bir yükseköğrenim akreditasyonuna sahip olması gerekir. Yükseköğretim Erasmus Beyannamesi (Erasmus Charter for Higher Education-ECHE)'ne sahip bir yükseköğretim kurumu bireysel olarak başvuru gerçekleştirebilir.

Yükseköğretim kurumları, Ulusal Ajanslarına bir hareketlilik projesi için başvurmadan önce ECHE'ye sahip olması gerekir (EC, t.y.j). Kurumlar, Yükseköğretim Erasmus Beyannamesi'ni imzalayarak, dil eğitimi de dahil olmak üzere katılımcılara gerekli tüm desteği sağlamayı taahhüt eder. Katılımcılar, hareketlilik öncesinde ve/veya

hareketlilik esnasında yabancı dil yeterliliklerini geliştirmek için Erasmus+ Çevrimiçi Dil Desteğini (Online Language Support-OLS) kullanabilirler.

Katılımcı kurumlar ECHE ilkelerinin yanı sıra, yalnızca kurumlar arasındaki anlaşmalar çerçevesinde eğitim ve öğretim amacıyla hareketlilik gerçekleştirmeli, aday katılımcıları seçmeli ve hareketlilik hibelerini, Ulusal Ajans ile yaptığı hibe anlaşması hükümlerine uygun olarak adil, şeffaf, tutarlı ve belgelenmiş bir şekilde yapmalıdır. Ev sahipliği yapan yükseköğretim kurumları öğrenim için gelen öğrencilerden herhangi bir ücret alınmamasını, hareketlilikten sonra ise transkript sonuçlarını otomatik ve tam olarak tanınmasını sağlamalıdır (EC, 2023f: 45).

Erasmus+ KA131 kapsamında, başvuru sahipleri projelerini sadece katılımcıların gereksinimlerini karşılamak için değil, aynı zamanda uluslararasılaşma ve kapasite geliştirme için kendi stratejileriyle uyumlu hale getirdikleri projelerini tasarlamaktadır. Buna bağlı olarak Erasmus akreditasyonları, kuruluşların uzun vadeli hedeflere ve kurumsal etkiye odaklanmalarını sağlar.

Kapasite geliştirme ve uluslararasılaşma konusu teknolojinin gelişmesi, Lizbon Stratejisi ve Avrupa Yükseköğretim Alanı ile 2000’li yıllardan itibaren yükseköğretim kurumları için iki önemli başlık haline gelmiştir. Jones ve arkadaşları (Jones, Leask, Brandenburg, vd., 2021: 337-339) kurumların faaliyet alanlarını hem yerel hem de global olarak genişleterek, yalnızca yükseköğretim kurumları arasında değil ticaret kuruluşları arasında da iş birliklerinin iş gücü piyasasına dahil edilmesini ve girişimlerin kolaylaştırılması gerektiğini savunur. Buna istinaden, yükseköğretim kurumlarınca uluslararasılaşmaya yönelik atılan her adım potansiyel yetenekleri sürdürülebilir kılmada bir aracı rolündedir.

Uluslararasılaşmada aracı bir rol üstlenen yükseköğretim kurumları, yukarıda bahsi geçen kural ve kuralların çizdiği çerçevelere istinaden aşağıdaki faaliyetlerden birini veya birkaçını uygulayabilir:

- Öğrenim Hareketliliği (öğrenciler için)
- Staj Hareketliliği (öğrenciler için)
- Ders Verme Hareketliliği (akademik personeller için)
- Eğitim Alma Hareketliliği (akademik ve idari personeller için)
- Karma Yoğun Programlar (öğrenciler, akademik personeller ve idari personeller için) (EC, 2023f: 54).

Erasmus+ KA131 Programının tamamlanmasıyla katılımcılardan üretken olunması beklenir. Programa katılanlar mesleki yeterliliklerinin yanı sıra eğitim, öğretim ve gençlik çalışmalarındaki uluslararası uygulamalar, politikalar ve sistemler hakkındaki farkındalıklarını geliştirirler. Örgün ve yaygın eğitim, mesleki eğitim ve işgücü piyasası arasındaki bağlantıların yanı sıra, katılımcılardan kendi kurumları için uluslararasılaşmayı destekleme konusunda daha fazla farkındalığa yol açması beklenir.

3.3.1. Yükseköğretim Kurumlarında Temel Hareketlilik Türleri

Erasmus+ Ana Eylem 1: Bireylerin Öğrenme Hareketliliği Program Ülkeleri ve Ortak Ülkeler Arasında Yükseköğretimde Öğrenci ve Personel Hareketliliği:

Avrupa Komisyonu tarafından, 2021-2027 yeni dönem Erasmus çerçevesiyle adlandırılan KA131, program ülkelerindeki yükseköğretim kurumları arasında kurulan ortaklıklarla öğrenci ve personel (akademik ve idari) hareketliliklerinin desteklendiği projeleri içermektedir. Program, öğrencilerin ve personellerin eğitim-öğretim yaşamında mesleki alanlarına yönelik yeterlilik kazanmaları ve bu yeterliliklerin geliştirilmesine yönelik faaliyetleri kapsar. Yükseköğretim kurumlarındaki temel hareketlilik türleri öğrencilerin, akademisyenlerin ve idari personellerin projelerden faydalanarak değişim faaliyetlerine katılmalarını destekler.

Hareketliliğin amaçları Avrupa Eğitim Alanı'nın oluşturulmasına katkıda bulunarak eğitim ile araştırma arasındaki bağlantıyı güçlendirmektir. Avrupa ve ötesinde istihdam edilebilirliği, sosyal içermeyi, sivil katılımı, yeniliği ve çevresel sürdürülebilirliği teşvik etmeyi amaçlayarak farklı çalışma alanlarındaki öğrencilerin değişimlerini kapsar.

Yükseköğretim kurumlarının sahip olduğu ECHE belgesi, Avrupa ve dünya çapında Erasmus+ iş birliği için yüksek gereklilikler belirlemektedir. Bu kapsamda program ülkesi kurumların öğrenme hareketliliği ve inovasyon girişimlerine katılmaları beklenir. Bu çerçevede yapılan kurumlararası anlaşmalar, ortak ülke kurumlarının kaliteli iş birlikleri oluşturmasını sağlar.

Yükseköğretim kurumlarında temel hareketlilik türlerine yönelik proje oluştururken kapsayıcılık ve çeşitlilik, çevresel sürdürülebilirlik, dijitalleşme ve beceriler ile sivil katılıma yönelik vurguların önemi AB tarafından onaylanmaktadır.

Kurumlar adil seçim yöntemleri oluşturarak ve müfredata hareketlilik olanaklarını dahil ederek, kapsayıcılık ve çeşitlilikle mücadelede destek ve iş birliği sağlamaya

yardımcı olup fırsatlara erişilebilirliği kolaylaştırır. Sürdürülebilirlik kapsamında kurumların çevre dostu etkinliklere ev sahipliği yaparak ve dijitalleşmeye geçerek çevre dostu faaliyetleri teşvik eder; dijital hareketlilik yöntemini uygulayarak kağıtsız Erasmus'ı teşvik eder ve hem öğrencilere hem de personele dijital teknolojiyi başarılı bir şekilde kullanmaları için eğitim verirler; sivil katılımı birlikte eleştirel düşünmeyi, kültürlerarası tartışmayı ve Avrupa idealleri ve gelenekleri hakkında bilgi edinmeyi sağlamaya aracı olurlar.

Öğrenciler, Avrupa eğitim sistemini birebir deneyimleyerek iş hayatına geçiş sürecinde sistemin ihtiyaçları doğrultusunda kendini geliştirme fırsatını yurtdışında yakalar. Personeller ise iş pratiklerinin ve mesleki becerilerin geliştirilmesinde Avrupa eğitim sistemine dahil olarak öğrenme ve öğretme metotlarını mukayese etme şansını elde eder.

Temel hareketlilik türleri öğrenciler için öğrenim ve staj; personeller için ise eğitim alma ve ders verme faaliyetlerini kapsamaktadır. Akademik bir personel farklı bir program ülkesinde bulunan yükseköğretim kurumuna 5 iş günü olacak şekilde ders verme hareketliliği ile katılım sağlayabilir. Akademisyenin ders verme hareketliliği, alanı ile uyumlu olan bir bölümde/departmanda gerçekleşmeli ve iki kurum arasında Erasmus anlaşmasının olması gerekmektedir. Eğitim alma hareketliliği ise hem akademik hem de idari personelleri kapsamaktadır. Eğitim alma hareketliliği için anlaşma yapılma zorunluluğu yoktur. Çünkü ilgili personelin mesleki alanı yalnızca yükseköğretim kurumlarını değil, işletme, kurum, kuruluş, dernek ve sivil toplum kuruluşlarını (STK) da içerebilmektedir.

2021-2027 Yeni dönem Erasmus programı, personel ve öğrenci hareketliliklerine ek olarak farklı faaliyet türlerinin de hayata geçirilmesini planlamıştır: doktora hareketlilikleri ve karma hareketlilikler (Türkiye Ulusal Ajansı, 2021). Doktora hareketlilikleri, doktora yapan veya yeni mezunlar için öğrenim veya staj hareketlilikleri fırsatlarını daha kısa süreli sunmakta; karma hareketlilikler ise eğitimde, fiziksel ve sanal bileşenlerden oluşan öğrenim ve staj faaliyetlerini kapsamaktadır. Örneğin bir doktora öğrencisinin uzun dönemli öğrenim hareketliliğine katılamama durumunu göz önüne alırsak, karma hareketlilik ile öğrenci derslerine sanal ortamda dahil olur, kısa bir dönem de fiziksel hareketlilik ile faaliyetini tamamlayabilir. Bu programda sanal öğretim alanı zorunlu bir durumdur.

AK'nin dijital ve yeşil dönüşüm başlığı altında sanal hareketlilikleri projelere dahil etmesinin en görünür örneği Erasmus programlarıdır. Bu sayede 10 milyondan fazla öğrenci Erasmus+ programı aracılığıyla yurtdışında önde gelen kurumlarda fiziksel veya uzaktan eğitime dahil olma fırsatını yakalamaktadır (EC, 2022).

Araştırmanın devamı olan temel hareketlilik türlerinde hem öğrencilerin hem de üniversite personellerin ne gibi fırsatlara ve etki alanlarına sahip olduğunu anlatan bu bölümde, mobiliteler ayrıntılarıyla detaylandırılmaktadır.

3.3.1.1. Öğrenci Öğrenim Hareketliliği

Öğrenci öğrenim hareketliliği, ECHE ile yükseköğretim kurumları arasındaki anlaşmalar çerçevesinde yürütülmektedir. Bu kapsamda ilgili yükseköğretim kurumuna kayıtlı bir öğrenci, bölümünün anlaşmalı olduğu yurt dışındaki kurumlardan birinde ders alma hakkına sahip olur.

Öğrenci öğrenim hareketliliği, eğitimin her öğrenim kademesinde (ön lisans/lisans/yüksek lisans/doktora) gerçekleştirilebilir. Öğrenim kademesinde tam zamanlı eğitim alan öğrenciler, üzerinde maksimum etkiye sahip yüksek kaliteli hareketliliklerinin sağlanması için faaliyetin öğrenme ve kişisel gelişim ihtiyaçları ile uyumlu olması gerekir.

Hareketlilik, öğrenim kademesinin her sınıfında gerçekleştirilebilir ancak üniversitelerin inisiyatifine bağlı olarak birinci sınıfta hareketliliğe başlatılması uygun bulunmuyorsa; komisyon kararı ile ikinci sınıftan itibaren hareketlilikler gerçekleştirilebilir. Komisyon kararı öğrenciler için ilana çıkmadan önce tamamlanmış olmalıdır (Türkiye Ulusal Ajansı, 2024: 7).

Öğrenciler, programlarının bir parçası olarak, bir akademik yılda 60 Avrupa Kredi Transfer ve Biriktirme Sistemi (AKTS) veya bir dönem için 30 AKTS karşılığında anlaşmalı olunan kurumdan hareketlilik öncesi ders eşleşmesi yaparak yükümlülüğünü yerine getirir (EC, 2023f). Yüksek lisans veya doktora öğrencileri ise iş yükü üzerinden 30 AKTS karşılığında öğrenim anlaşması düzenlemektedir.

AKTS sistemi öğrenci hareketliliklerinde kritik bir rol oynar ve öğrencilerin başarılı olduğu derslerin tam tanınırlığının yapılmasına kolaylık sağlar. Ev sahipliği yapan kurum tarafından aşağıdaki belgelerin onaylanması tam tanınırlığın olması için yardımcı olur:

- Ders Kataloğu
- Öğrenim Anlaşması (Learning Agreement)
- Transkript
- Katılım Sertifikası (EC, Directorate-General for Education and Youth, Sport and Culture, 2015: 34).

Hareketlilik öncesinde her iki kurumun ders kataloğundan eşleştirilen derslerin Öğrenim Anlaşması'na işlendikten sonra üç tarafça imzalanması (öğrenci, gönderen kurum ve alıcı kurum) beklenir. Öğrenim Anlaşması EWP-OLA (Erasmus Without Paper- Online Learning Agreement) sistemi üzerinden çevrimiçi tamamlanmakta ve imza sürecine sunulmaktadır.

Hareketlilik esnasında ders değişikliği yapmak mümkündür ve öğrenci, koordinatörleri ile mutabık kalarak ders çıkarma, ekleme veya değişiklik yapabilir. Burada önemli nokta, toplam 30 AKTS'nin altına düşmüyor olmasıdır. Değişiklik olması durumunda, öğrencinin akademik dönemi başladıktan sonra ilk 5 hafta içinde değişiklikleri yapması ve takip eden sürede 2 hafta içinde de ilgili imzaların tamamlaması gerektiğidir (Türkiye Ulusal Ajansı, 2024: 27).

Hareketlilik sonrasında ise ev sahibi kurumdan alınan transkript ve katılım sertifikası ile ilgili derslerin öğrencinin kendi kurumunda saydırma işlemi tamamlanır. Öğrencinin hareketlilik öncesi ve sırasında tamamladığı Öğrenim Sözleşmesi (Learning Agreement) öğrenci için taahhüt niteliğindedir. Hareketlilik sonrası ilgili belgeye, transkripte ve diğer destekleyici belgelere istinaden öğrencinin başarılı olduğu derslerin tam tanınırlığı sağlanır.

Öğrenci bir kayıp yaşamayacak şekilde tanınırlığın diplomasına ve diploma ekine kaydedilmesi önemlidir. Öğrencinin diploma ekinde Erasmus öğrencisi olarak farklı bir kurumda eğitim aldığını gösteren ibare profesyonel iş hayatına geçişte katılımcıya pozitif etki yaratır.

3.3.1.2. Öğrenci Staj Hareketliliği

Öğrenciler, çalışma alanlarıyla bağlantılı olarak yurtdışında uygun bir enstitü, laboratuvar, kurum veya kuruluştaki staj yapabilirler. Staj hareketliliği, üniversitenin her kademesinde örgün eğitim ve mezun durumundaki öğrenciler için destekleyici bir programdır. Staj hareketliliği, öğretmen adaylar ve doktora adayları için de oldukça faydalı olup; ilgili hareketlilik araştırma faaliyetlerini de içerecek şekilde mesleki

deneyim kazanmasına olanak sağlayarak öğrenim programının tamamlayıcısı niteliğindedir (Türkiye Ulusal Ajansı, 2024: 4).

Faaliyetin süresi öğrenim hareketliliğinde olduğu gibi her eğitim seviyesi için 2 ile 12 ay arasındaki süreye tekabül eder. Aktif öğrencilik statüsünde olan öğrenci ilgili hareketliliğini takip eden yaz döneminde gerçekleştirir. Mezun durumundaki öğrenciler ise ilk 12 ay içerisinde stajlarını gerçekleştirebilirler ancak öğrencinin mezun olmadan önce başvuru yapmış olması zorunlu bir şarttır. Yükseköğretim kurumlarının inisiyatifine bağlı olarak mezuniyet sonrası staj hareketliliklerinin gerçekleştirilmemesi söz konusu olacak ise ilgili kararın yönetimce alınması beklenir; aksi taktirde bu karar uygulanamaz (Türkiye Ulusal Ajansı, 2024: 7).

İşgücü piyasasında eğitim, öğretim, gençlik, araştırma ve geliştirme alanlarında staj faaliyetlerine izin verilen program ülkelerinden birinde bulunan herhangi bir kamu veya özel sektör kuruluşu staj yeri olarak kabul edilebilir. Buradaki önemli ölçüt staj yapılacak kurumun aday öğrencinin öğrenim gördüğü alanla uyumlu olmasıdır.

Öğrenci eğitim aldığı kurumda staj programına başvururken, hareketliliği teşvik etmek amacıyla başvuru sürecinde kabul mektubu sunan öğrencilere ek puan verir.

Hareketlilik öncesinde Staj Hareketliliği İçin Öğrenim Anlaşması (Learning Agreement Student Mobility for Traineeships) tamamlandıktan sonra üç tarafça imzalanması (öğrenci, gönderen kurum ve alıcı kurum) beklenir. Öğrenim Anlaşması staj hareketliliklerinde, öğrenim hareketliliğinin aksine EWP-OLA (Erasmus Without Paper- Online Learning Agreement) sistemi üzerinden doldurulmaz. Basılı olarak doldurulan belgeler dijital imza sürecine sunulur (Türkiye Ulusal Ajansı, 2024: 27). Staj sürecinin AKTS karşılığında tam tanınırlığın olması beklenir.

Öğrenim Anlaşmasında staj hareketliliğinin detaylı programı, beklenen öğrenme çıktıları, izleme ve değerlendirme planları ayrıntılı olarak yazıldıktan ve imza süreci tamamlandıktan sonra öğrenci vize sürecinde ilgili belgeyi kullanır.

Hareketlilik sonrasında ise staj yapılan kurumdan alınan Staj Anlaşmasının 'Evaluation of the Trainee' bölümü, katılımcı anketi ve katılım sertifikası ile tanınırlığı gerçekleşir. Öğrencinin hareketlilik öncesi ve sırasında tamamladığı Öğrenim Anlaşması (Learning Agreement) öğrenci için taahhüt niteliğindedir. Hareketlilik sonrası ilgili belgeye, katılım sertifikası ve diğer destekleyici belgelere istinaden öğrencinin başarılı olduğu stajın tam tanınırlığı sağlanır.

Avrupa yükseköğretim modernizasyonu kapsamında uygulamalı eğitim ve staja en iyi verilebilecek ülke örneği Finlandiya'dır. Finlandiya eğitim sisteminde teknik derslerin yanı sıra en az 3 aylık yaz stajı yapan öğrencilerin daha kolay iş bulduğu gözlemlenmektedir (Crosier, Horvath, Kerpanova, vd., 2014: 17).

Ülkeler, eğitim ve kültür politikaları kapsamında yükseköğretim kurumları ve işverenlerle iş birliklerini geliştirmeli ve girişimlerde bulunmalıdırlar.

3.3.1.3. Personel Ders Verme Hareketliliği

Hareketlilik faaliyetlerinin etkisini en üst düzeye çıkarmak için, iş birliği yapılan kurumlar arasında yalnızca öğrenciler değil akademik personeller de bu hareketlilikten yararlanır. Faaliyet, personelin mesleki ve kişisel gelişim gereksinimleriyle uyumlu olmalıdır.

Personel ders verme hareketliliği, yalnızca üniversitelerde öğretim üyesi, araştırma görevlisi veya öğretim görevlisi olarak istihdam edilen akademik personeller için geçerlidir. İdari personel, ders verme hareketliliğinden faydalanamaz.

Personel ders verme hareketliliği, Yükseköğretim Erasmus Beyannamesi olan Türk yükseköğretim kurumlarından akademisyenlerin, AB ülkelerinde veya programın ortak ülkelerinden birindeki Yükseköğretim Erasmus Beyannamesi olan bir kurumda ders vermelerini sağlar. Bu faaliyetler günlük olarak belirlenir ve Türkiye'deki Yükseköğretim Erasmus Beyannamesi sahibi kurumun Erasmus bütçesi ile finanse edilir. Ders verme hareketliliği, eğitim alma hareketliliğinin aksine iki yükseköğretim kurumu arasındaki anlaşmaya istinaden gerçekleşir.

Faaliyetin geçerli sayılabilmesi için en az 8 ders saati verilmesi gerekir. Faaliyetin bir haftadan uzun sürdüğü durumlarda, zorunlu ders süresi kalınan gün kadar orantılı olarak uzatılmalıdır. Hareketlilik süresi programla ilişkili ülkeler ile en az ardışık 2 gün; programla ilişkili olmayan ülkeler ile hareketlilikte en az ardışık 5 günü tamamlamalıdır (Türkiye Ulusal Ajansı, 2024: 35). Mücbir sebepler dışında gün sayısının tamamlanmadığı kurum yetkililerince tespit edilmesi durumunda hareketlilik geçersiz ve katılımcının aldığı hibeyi geri iade etmesi söz konusu olur.

Her hareketlilik türünde olduğu gibi ders verme hareketliliğinde de ilgili fakülte/bölüm veya birime tanınan kontenjan esasında personellerin yerleştirilmesi yapılır ve finanse edilir.

Hareketliliği kazanan personeller, hareketlilik öncesinde hazırladığı Ders Verme Hareketlilik Anlaşması (Staff Mobility Agreement for Teaching)'nın her üç tarafça (personel, gönderen kurum, alıcı kurum) imzalanması gerekir. Personel, hareketlilikten döndükten sonra ise katılım sertifikası, personel anketi ve diğer gerekli belgelerle birlikte belge teslimlerinden sonra geriye kalan hibesi gönderici kurum tarafından aktarılır.

Bu faaliyet türü ile akademik personellerin yıllık performans değerlendirme sistemine işlenmesiyle başarı ölçütü belirlenir.

3.3.1.4. Personel Eğitim Alma Hareketliliği

Personel eğitim faaliyetleri, ortak yükseköğretim kurumlarında, işletmelerde veya diğer ilgili kurum ve kuruluşlarda gerçekleştirilebilir. Eğitim alma faaliyeti, bir yükseköğretim kurumundaki akademik veya idari personelin, mesleki alanıyla ilgili olarak yurtdışında eğitim almasına olanak sağlar.

Eğitim alınacak kurumlar arasında işletmeler, eğitim merkezleri, araştırma merkezleri, ticaret odaları, dernekler, okullar, vakıflar, kar amacı gütmeyen kuruluşlar, kariyer rehberliği kuruluşları, mesleki danışmanlık ve rehberlik kuruluşları, yükseköğretim kurumları ve belirtilen diğer kuruluşlar yer alabilir (Türkiye Ulusal Ajansı, 2024: 34-35).

Personel eğitim alma hareketliliği başvurularında kurumlar arası anlaşma olması beklenmez çünkü eğitim almaya gidilecek kurum üniversite olduğu gibi farklı bir kuruluş da olabilir. Önemli olan nokta faaliyetten yararlanacak personelin uzmanlık alanı ile eğitim almaya gidilecek kurumun çalışma alanının uyumlu olmasıdır.

Faaliyetin geçerli sayılabilmesi için hareketlilik süresi programla ilişkili ülkeler ile en az ardışık 2 gün; programla ilişkili olmayan ülkeler ile hareketlilikte en az ardışık 5 günü tamamlamalıdır (Türkiye Ulusal Ajansı, 2024: 36). Mücbir sebepler dışında hareketliliğin başarısızlığı tespit edilmesi durumunda faaliyet geçersiz olur ve katılımcının aldığı hibeyi geri iade etmesi gerekir.

Her hareketlilik türünde olduğu gibi eğitim alma hareketliliğinde de ilgili fakülte/bölüm veya birime tanınan kontenjan esasında personellerin yerleştirilmesi yapılır ve finanse edilir.

Hareketliliği kazanan personeller, hareketlilik öncesinde eğitim alma faaliyeti için Eğitim Alma Hareketlilik Anlaşması (Staff Mobility Agreement for Training)’nı tamamlar ve ilgili belge üç tarafça (personel, gönderen kurum, alıcı kurum) imzalanması gerekir.

Personel, hareketlilikten döndükten sonra ise katılım sertifikası, personel anketi ve diğer gerekli belgelerle birlikte belge teslimlerinden sonra geriye kalan hibesi gönderici kurum tarafından aktarılır.

3.3.1.5. Karma Hareketlilik

Erasmus+ KA131 kapsamında karma hareketlilik 2021-2027 Yeni Dönem Erasmus çerçevesinde desteklenen bir hareketlilik türüdür. Hareketliliğin tüm öğrenciler tarafından erişilebilir olması için Avrupa Komisyonu esnek bir faaliyet alanı oluşturmaktadır. Fiziksel hareketlilik ile yapılan iş birliğinin yanı sıra çevrimiçi öğrenme metotlarını yaygınlaştırmayı hedefler.

COVID-19 salgınıyla birlikte eğitim sistemindeki mecburi değişim (fiziksel hareketliliklerden çevrimiçi hareketliliğe) Erasmus+ programlarını etkilemiş ve aynı zamanda sanal hareketlilikler için aksiyon almayı zorunlu kılmıştır.

Yapılan anket çalışmalarına göre COVID-19’un ortaya çıktığı ilk dönemlerde öğrenciler duygusal ve entelektüel olarak talepkar olsalar da sanal hareketlilikler ile zorlukların üstesinden gelmek onları tatmin bir konuma taşımıştır (Koris, Mato-Díaz ve Hernández-Nanclares, 2021: 475).

Avrupa Komisyonu karma hareketlilik aracılığıyla, fiziksel hareketliliği sanal hareketlilikle birleştirerek daha esnek olacak şekilde farklı eğitim kademesi ve çalışma alanına sahip bireyleri bir araya getirip birçok öğrenciye ulaşmayı hedefler (EC, 2021d: 4). Karma hareketlilik ile bir öğrenci veya personel fiziksel hareketliliğin başında veya sonunda sanal bileşen ile mobilitesini tamamlayabilir.

Yeni Erasmus+ kapsamında, karma hareketliliği organize etmenin iki yolu vardır:

1. Yükseköğretim kurumunda bireysel olarak başvurusunu yapan bir öğrenci veya personelin fiziksel hareketliliği yanında sanal bileşenle organize edilen karma hareketlilik ile desteklenmesi,

2. Öğrenci veya personel gruplarının yoğun bir karma programa dahil edilmesi ve ilgili programa ortaklaşa katıldığı Karma Yoğun Program (Blended Intensive Programme: BIP) aracılığıyla desteklenmek (EC, 2021d: 5).

Karma Yoğun Programlar, modern eğitim ve öğretim yöntemlerini kapsayan kısa ve yoğun eğitim programlarıdır. İlgili program kapsamında, yükseköğretim kurumları tarafından sunulan derslere ek olarak proje içinde bir artı değer sağlamalıdır.

Yükseköğretim kurumları, BIP'ler aracılığıyla kısa dönemli ders verme, eğitim alma ve öğrenim faaliyetlerini destekler. BIP faaliyeti gruplar arasında iş birliğine odaklanarak sanal bileşenle uyumlanan kısa süreli fiziksel hareketlilikleri kapsar. Kapasiteyi geliştirmeyi amaçlayan bu program türünde, ortaklık dışındaki üniversitelerin öğrenci ve personelleri de dahil edilebilir.

Karma yoğun programlar, özellikle uzun dönemli fiziksel hareketliliğe katılım sağlayamayacak öğrencileri (örneğin çalışan bir doktora öğrencisi) hedef alarak; fiziksel hareketliliğin 5 gün ile 30 gün arasında sürmesi ve zorunlu bir sanal bileşenle birleştirilmesi gerekir. Fiziksel ve sanal bileşenle birleştirilmiş programda öğrencinin en az 3 AKTS'lik ders verme zorunluluğu bulunur.

Karma Yoğun Programların karma hareketliliklerden farkı en az 3 program ülkesinden en az 3 yükseköğretim kurumunun ortak iş birliği olmasıdır. Bu iş birliğine ek olarak, herhangi bir program veya ortak ülkeden de yükseköğretim kurumu ve/veya kuruluş bu ortaklığa dahil olabilir (EC, 2021d: 8).

Karma Yoğun Programda başvuru sahibi yükseköğretim kurumu, bireysel olarak başvuru yapar ve hibe yararlanıcısı olur veya öncesinde yapılan iş birliği ile konsorsiyum adına başvuru yaparak ilgili hibe tüm yararlanıcılar için ortak bir şekilde paylaşılır. Programın finansmana uygun olması için karma yoğun bir programa minimum katılımcı sayısı 15'tir.

İş birliği esasında hazırlanan Karma Yoğun Program için koordinasyonu sağlayacak bir kurum koordinatörü şarttır. İlgili iş birliği kapsamında koordinatör kurumun başvurusunu yapması, Yararlanıcı Modül (Beneficiary Module) sisteminde katılımcıların bilgilerini sisteme tanımlaması, ara ve final raporlarının takibi ile proje sonuçlandırılarak; minimum 3 program ülkeden, minimum 3 kurumun ve 15 katılımcının finanse edilmesiyle projenin başarılı bir şekilde sonuçlandırılması ve hibe kalemlerinin destekleyici belgelerle doğru katılımcıları finanse etmesi beklenir.

Yükseköğretim kurumlarında karma hareketlilik, öğrencilerin birçok kültürden insanla etkileşime girmesine ve aynı zamanda sanal iş birliği ve iletişim konusunda yetenekler geliştirmesine olanak tanıdığı için hem gerçek hem de sanal dünyanın en iyisi olarak kabul edilir. Akademik bağlamda farklı öğrenme metotlarına ve içeriklerine erişimi kolayca sağlayabilecek bu program ile uluslararası deneyim elde etme fırsatını tanır.

Robert ve Sina'nın yapmış olduğu araştırmaya göre 27 farklı ülkede bulunan karma yoğun programda, Almanya %23 ile en fazla ev sahipliği yapan ülkedir ve ardından ikinci sırada Finlandiya yer almaktadır. Karma yoğun programlarda tek bir çalışma alanı görülmemekle birlikte hukuk, ekonomi ve sosyal bilimler girişimlerin %30'unu oluşturmaktadır (O'Dowd ve Werner, 2024: 8). Bunun nedeni çok disiplinli çalışma tanımına sahip olmaktan kaynaklı olabilir.

AB'nin karma hareketlilik ve karma yoğun program girişimleri şu anda Türkiye dahil deneme aşamasındadır. Uygulayıcılar tarafından programın faydaları ve karşılaşılan zorluklar ileri dönemlerde eğitimin entegrasyon sürecinde kilit rol oynayacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EĞİTİMİN SERBEST DOLAŞIMI: TÜRKİYE VE FİNLANDİYA ÖRNEĞİ

Eğitimin serbest dolaşımı, bireylerin akademik ve mesleki gelişimini biçimlendirmede rol oynadığı için uluslararası iş birliklerinde ve AB içinde kullanılan bir terim olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla eğitimin serbest dolaşımı örneği olarak AB üye ülkeleri arasında daha az bürokratik sisteme dayalı sürecin nasıl ele alındığı ve toplumları nasıl etkilediği konusu incelenmeye değerdir.

Finlandiya eğitim sistemi, iş birliğini ve öğrencilerin öğrenme sürecine katılımını artırmak için etkili bir teknik olarak kullandığı ortaklığa dayalı öğrenme stratejisiyle tanınır. Yüksek kaliteli eğitim ve öğretime eşit erişim sağlamayı eğitim politikalarına entegre etmiş ülkelerden biri olan Finlandiya çalışmada iyi uygulama örneği olarak seçilmiştir.

Kaliteli eğitimin yanı sıra verimliliği, adaleti ve küreselleşmeyi vurgulayan Finlandiya'nın eğitim politikası, yaşam boyu öğrenme ve eğitime ücretsiz erişim kavramları üzerine kurulmuştur. Ülkedeki eğitim anlayışı, toplumun rekabet gücünün ve refahının anahtarı olarak görülmektedir (Council for Creative Education, t.y.).

Öğrenci hareketlilikleri, akademik standartlar, kültürel ve tarihsel değişkenlerin etkisi gibi önemli özelliklere sahip Türk ve Fin eğitim sistemlerinde eğitim programlarının başarılı bir şekilde yürütülmesi, Erasmus KA131 projesi kapsamındaki entegrasyon süreci için kritik öneme sahiptir. Eğitimin serbest dolaşımı kapsamındaki entegrasyon sürecini ve eğitim programlarını kavrayabilmek için ise hem Türkiye'nin hem de Finlandiya'nın eğitim sistemlerini anlamak esastır.

Bu bölümde, dünyada iyi uygulama örneği olarak karşımıza çıkan Finlandiya eğitim sisteminden Türkiye'ye yol gösterici olabilecek süreci karşılaştırmalı bir şekilde çalışarak eğitimin serbest dolaşımı analiz edilmekte ve Erasmus+ KA131 Programları kapsamında etki ve katkısı tartışılmaktadır.

Türkiye ve Finlandiya arasında yapılan karşılaştırma ile küresel eğitim başarısı hedefinde çeşitliliğin ve iş birliğin önemi vurgulanmaktadır.

4.1. Türkiye'nin Avrupa Birliği Eğitim Programlarına Katılım Süreci

Türkiye'nin AB eğitim programlarına katılımı, AB ile eğitim standartlarını ve uygulamalarını uyumlu hale getirmek için şu ana kadar yürüttüğü ilişkilerin bütünüdür. Buna istinaden Türkiye, eğitim sürecinde bağları güçlendirmeyi ve katılım umutlarını iyileştirmeyi amaçlayan çeşitli AB girişimlerinin bir parçası olmuştur.

Türkiye'nin AB eğitim programlarına katılımı politika reformu, öğretmen ve personel eğitimi, öğrenci hareketliliği ve müfredat geliştirme gibi alanlarda iş birliğini içerir. Bu, aday ülkelerin AB normlarına uyum sağlamasına yardımcı olmak için tasarlanmış katılım öncesi stratejiler çerçevesinde yürütölür.

Türkiye'nin AB eğitim programlarına katılımı, Türkiye ile diğer Avrupa ülkeleri arasında kültürel alışverişi ve anlayışı teşvik etmeye yardımcı olan eğitim programları sayesinde Türk öğrenciler yurtdışında eğitim görme ve farklı kültürleri deneyimleme fırsatı bulurken, Avrupalı öğrenciler de Türkiye'ye gelerek Türk kültürü ve toplumu hakkında daha derin bir anlayış kazanmaktadırlar.

AB'ye aday ülke konumunda olan Türkiye ile ilişkiler Ankara Anlaşması'nın kabulü ile ekonomik kalkınmaya destek aradığı 1959 yılına dayanmaktadır. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasındaki resmiyet 12 Eylül 1963'te imzalanan Ankara Anlaşması sonrasında, Türkiye'nin AB'ye olan aşamalı entegrasyonunun temelini oluşturan 1970 tarihli Katma Protokol ile kurulmuştur. (Ateşok, 2023:13).

AB eğitim programlarına katılım için 1995 yılında ilk başvurusunu yapan Türkiye ile Ortaklık Konseyi Belgelerinin 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe girmesiyle gümrük birliği kurulmuştur. Türkiye'nin AB'ye katılım süreci engellense de 25 şubat 1999 yılında Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilmiştir. 1999 Helsinki Zirvesi'nde Avrupa Birliği, Türkiye'nin resmen Avrupa Birliği'ne katılmaya aday bir ülke olduğunu ilan etmiştir.

1999 yılında gerçekleştirilen Helsinki Zirvesi ile AB'ye aday olarak kabul edilen Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesi (KOB) hazırlanmıştır. Üyelik için KOB'daki hükümler tamamlanmalı, eğitim ve öğretim programlarının uygulanması ve yaygınlaştırılması da hayata geçirilmeliydi.

Uluslararası öğrenci özelinde aşağıdaki maddeler süreçte yerine getirilmesi yükümlülüklerinden bazılarıydı:

- Socrates (Erasmus, Comenius, Lingua ve Grundtvig) ve Leonardo da Vinci programlarıyla öğretmenlerin hareketliliği,
- Erasmus öğrencilerinin ve Leonardo da Vinci katılımcıların hareketliliği,
- Yükseköğretime kayıtlı uluslararası öğrencilerin gidilecek ülkede, milliyetlerine göre kayıtlı tüm öğrencilere oranının artırma çalışmaları yapılmıştır (Hesapçıoğlu ve Topsakal, 2007: 86-87).

Eğitim ve öğretim kapsamında, aday ülkelerin Maastricht, Kopenhag, Amsterdam ve Nice Kriterlerini yerine getirmekle sorumlu olmakla birlikte; Avrupa Konseyi Barselona Doruğunda, Lizbon toplantısının ve Stockholm Doruğunun kararları yönünde rehberlik etmek için üç ana hedef, on üç özel alt hedefe ayrılmış ve her hedefin göstergeleri belirlenmiştir (Tuzcu, 2006: 63).

Bu hedefler 29 daha spesifik kriter şeklinde sağlanmıştır ve 29 kritere dayanan ölçümler, AB'de yürütülen eğitimle ilgili çalışmaları değerlendirmek için kullanılmaktadır. Kriterler, Birliğin üye ülkelerindeki eğitim verilerinin işlenmesinde kullanılmak amacıyla; eğitim programları kapsamında değerlendirildiğinde bu kriterlerin iki maddesi aşağıdaki gibidir:

- Socrates (Erasmus, Comenius, Lingua ve Grundtvig) ve Leonardo da Vinci programlarıyla öğretmen ve öğrencilerin hareketliliği,
- Erasmus ve Leonardo da Vinci öğrencilerinin hareketliliğidir.

24 Mart 2001 tarihinde, KOB'un Türkiye'ye teslim edilmesiyle eş zamanlı olarak tamamlanması ve yürütülmesi için ulusal bir program oluşturulmuştur. AB müktesebatının kabulüne ilişkin kapsamlı bir şekilde hazırlanmış Türkiye Ulusal Programında, AB müktesebatının yanı sıra siyasi ve ekonomik gereklilikler, üyelik yükümlülüklerini üstlenme kapasitesi, müktesebatın uygulanmasına ilişkin idari yeterlilikler ve reformların finansal küresel değerlendirmesi ile ilgili bölümler yer almaktadır (Resmi Gazete, 2001: 2-3).

Gençlik, eğitim ve staj konularını da ele alan Ulusal Programda, mevcut durumun ana hatlarını çizen öncelikli tanım; AB müktesebatına sunulmuş, Milli Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu ile Yükseköğretim Kurulu belirlenmiştir. İlgili

kurumlar olarak nihai hedefin AB mevzuatını üstlenmek ve yürütmek olduğunun altı çizilmiştir.

Gerekli yenilik ve değişikliklerin hayata geçirilmesi için uygulanması gereken önlemler, AB müktesebatı ile Türk mevzuatı karşılaştırılarak belirlenmiştir. Gerekli kurumsal ve yasal değişiklikler de sıralanmış ve bu değişiklikler için kısa ve orta vadeli planlar yapılmıştır (Resmi Gazete, 2001: 16-20).

AB eğitim programları kapsamında, 1999 yılında Socrates programının ilk aşamasının son bulacağı gerekçesiyle Socrates II'yi kuran Temel Karar Önerisine Avrupa Komisyonu tarafından Türkiye de dahil edilmiştir. Böylelikle, Socrates II Eğitim Programlarını kapsayan 2000-2006 tarih aralığı için Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi 13 Aralık 1999 tarihinde 68/2000/EC sayılı kararı ile Türkiye de katılmıştır (European Parliament ve European Council, 1999).

Türkiye'de Haziran 2001'de tüm yükseköğretim kurumlarında mezun olan öğrencilere verilmesi için AB tarafından önerilen Diploma Eki'nin kullanımına geçilmesi ve Kasım 2001'den itibaren Sokrates programına katılması planlanmıştır. Ancak belirlenen tarih itibariyle öngörülen ilerleme sağlanamamıştır. Ulusal Ajans Haziran 2003 tarihi itibariyle faaliyete geçtikten sonra, Türkiye'nin 1 Ocak 2004 tarihinde Sokrates II programına dahil olabileceği belirtilmiştir.

2004 yılından bu yana, Türkiye Sokrates, Erasmus, Gençlik ve Leonardo da Vinci gibi programlarda aktif olarak yer almıştır (EC, 2005: 117). Türkiye, Erasmus+ programı çerçevesinde, uluslararası projeler aracılığıyla personel ve öğrenci hareketliliğini teşvik ederek eğitimde Avrupa tarafının güçlenmesine destek sağlamaya devam etmektedir. Amaç, uluslararası iş birliğini teşvik eden ve katılımcı ülkelerin diğer ülkelerdeki en iyi uygulamaları tanımalarını sağlayan programdan yararlanmayı ve hareketliliğin Türk üniversiteleri için kritik öneme sahip olduğunu belirtmektedir.

2004 yılında programlardan yararlanabilmek için Türkiye'deki hareketliliklerin sorunsuz bir şekilde yürütülebilmesi, anlaşmaların imzalanması ve finans katkısının yatırılması gerekiyordu. Resmi prosedürlerin tamamlanmasıyla birlikte, 2004 yılında, Bologna Sürecine üye olan ülkelerde Bologna Rehberleri Ulusal Takımı kurularak Bologna sürecinin etkinliğinin güçlendirilmesine karar verilmiş ve Ulusal Ajanslar görevlendirilmiştir (Bural, 2007: 86).

Ulusal Ajanslar programların ülke içinde tanıtılması, koordine edilmesi ve yürütülmesinden sorumludur. Programlardan faydalandırılacak projelerin derlenmesi, değerlendirilmesi ve Avrupa Komisyonu ile iş birliği yapılarak gerçekleştirilmesi amacıyla üye ve aday ülkelerde kurulan birimlerdir. Türkiye'de bu görevi, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Türkiye Ulusal Ajansı yürütmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2004: 45).

Ulusal Ajanslar AB programları özelinde yapılan tüm projeleri takip ederek yaygınlaştırmalı ve bağlı olduğu ülke içinde başarı hikayelerini ve en iyi uygulamaları paylaşarak görünürlüğü artırmalıdır.

Türkiye Ulusal Ajansı'nın görevleri Türkiye içinde Erasmus+ hakkında bilgi vermek, finanse edilecek projeleri seçmek, Erasmus+ başvurularının takibini ve değerlendirmesini yapmak, diğer ülke Ulusal Ajansları ve AB Komisyonu ile ilişkileri yürütmek, başvuru sahiplerini ve katılımcıları desteklemek ve Erasmus+ 'ı kendi dilinde Türkiye içinde yaygınlaştırmaktır (EC, t.y.k). Bu sayede ülke içindeki dil bariyerlerini yıkarak doğru hedef kitleye erişiyor olmak başlıca amaçlardandır.

T.C. Dışişleri Bakanlığı, Ulusal Ajans'ın kuruluşu sürecinde bakanlık ve kurumların görüşlerini alarak bir kanun tasarısı hazırlamıştır. Ayrıca Ulusal Ajansların nasıl çalıştığını görmek için Macaristan'ı ziyaret ederek örnek uygulama ile karşılaşacak sorunlara karşı vaktinden önce çözümler bulmayı hedefleyen çalışmalar yürütmüştür (Kalaycı, 2011: 41).

Erasmus programı 2003-2004 yıllarında Türkiye'de bir dizi üniversitede (İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Galatasaray Üniversitesi, Sabancı Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Akdeniz Üniversitesi, Çukurova Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi) pilot çalışma olarak başlatılmıştır (Kalaycı, 2011: 99).

Yükseköğretim Kurulu'nun 2004-2005 Ulusal Raporu'na göre 2003-2004 yıllarında başlatılan pilot çalışmada giden öğrenci sayısı 124, gelen öğrenci sayısı ise sadece 17 idi. Bir sonraki akademik yıl olan 2004-2005'te, Erasmus programı kapsamında 2004-2005 akademik yılı güz döneminde giden öğrenci sayısı 475, gelen öğrenci sayısı 183; giden öğretim üyesi sayısı 55 ve gelen öğretim üyesi sayısı 2'dir (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2005).

Hareketlilik verileri göz önüne alındığında yalnızca bir akademik yılda giden öğrencilerin sayısı 3 kat artmıştır. Buna bağlı olarak hem giden hem de gelen öğrenci sayısındaki artış, ilgili yıllar özelinde dahi Erasmus programının Türkiye’de giderek daha popüler hale geldiğini ve yurtdışındaki üniversitelerin Türkiye’yi tercih etmeye başladığını gösteriyor. Ancak ilgili yıl özelinde değerlendirildiğinde, gelen öğretim üyesinin oldukça az olması ve giden öğretim üyesi sayısına göre aradaki dengesizlik, Türkiye’nin dünya çapındaki akademik çekiciliğinin henüz hedeflenen düzeye ulaşmadığı anlamına gelebilir.

Uluslararası alanda geliştirilmesi gereken konulara ek olarak, Yükseköğretim Kurulu’nun 2004-2005 Ulusal Raporu’na göre Erasmus programlarında hareketliliği olumsuz noktada etkileyen ve kısıtlamalar getiren temel faktörler de bulunmaktadır ve bunlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Giden öğrenciler için vize almadaki zorluklar,
- Giden öğrenciler için yetersiz ek finansman desteği,
- Öğretim üyeleri arasında bilgi eksikliği veya Öğrenim Anlaşması’nda onaylanmış olmasına rağmen AKTS başvurularının yanlış anlaşılması,
- Ortak kurumların güncel müfredat bilgilerinin bulunmaması,
- Avrupalı öğrenciler arasında Türkiye’deki yükseköğretimin kalitesi hakkında bilgi eksikliği olarak bilinmektedir (Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, 2005).

Erasmus program hareketliliklerinde sürecin daha iyi analizi yapılabilmesi için Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nin verilerine bakmak ve yıl karşılaştırması yapmak doğru olacaktır.

2013-2014 akademik yılı verilerine göre Türkiye’den Erasmus programı ile yurt dışına giden toplam öğrenci sayısı 3.812, Erasmus programı ile yurt dışından Türkiye’ye gelen öğrenci sayısı toplam 2.204’tür. Bu rakamların 10 yıl sonrasındaki verilerine bakıldığında ise yine Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi’nin 2022-2023 akademik yılı verilerine göre Türkiye’den Erasmus programı ile yurt dışına giden toplam öğrenci sayısı 5.151, Erasmus programı ile yurt dışından Türkiye’ye gelen öğrenci sayısı toplam 5.350’dir. (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, t.y.). Erasmus+ programları kapsamında üniversiteler arasındaki giden ve gelen öğrenci hareketliliklerindeki sayılarda genel bir artış olmakla birlikte 2022-2023 akademik yılında gelen öğrenci sayısı giden öğrenci sayısını geçmiştir.

Bu bağlamda Türkiye'nin Erasmus+ programlarıyla üniversiteler arasındaki iş birliği ve karşılıklı anlayışın güçlendiğini ve eğitim programları sayesinde Türkiye'nin görünürlüğünün daha da arttığı söylenebilir.

AB'nin entegrasyon sürecinde eğitim programları konusu başlıca kriterlerdendir ve yaşam boyu öğrenmeye ilişkin yeni politikalar geliştirilmektedir. Kapsamlı eğitim planlarında geleceğin bireyleri ve toplumları olarak bir AB kimliği ve vatandaşlığı geliştirmek olduğu belirtilmektedir. AB'nin aday ülkelerinden biri olan Türkiye, özellikle Ulusal Programlarında AB'nin eğitim politikasına uyum sağlamaktadır (Hesapçıoğlu ve Topsakal, 2007: 90-91).

Türkiye'nin AB eğitim programlarına katılma yaklaşımı, eğitimde reformlarına ve uluslararası iş birliğine devam eden bağlılığını gösterir. Yapısal reformları, eğitim altyapısına yatırımı, yeni öğretme ve öğrenme metotlarını AB üye ülkelerinininkilerle uyumlu hale getirmek için daha çok çabaya ihtiyaç olsa da Türkiye yalnızca AB üyeliği hedefi doğrultusunda değil, aynı zamanda ülke vatandaşlarına da köklü ve uluslararası düzeyde uyumlu bir eğitim sistemi sağlayarak fayda sağlamaya çalışır. Türkiye'nin AB'nin ortak eğitim değerleri ve standartlarını korumaya uyum sağlayabilmesi eğitim programlarında göstermiş olduğu başarı ile de doğru orantılıdır.

4.1.1. Erasmus+ KA131 Programlarının Türk Eğitim Sistemine Etkileri

Teknolojiyle birlikte değişen ve gelişen eğitim sistemi, Türk eğitim sistemini de yeni bir aşamaya dönüştürdü. Çok yönlü ve dinamik olan eğitim sistemi, yalnızca siyasi ve sosyal gelişmelere yanıt vermekle kalmaz, aynı zamanda onları etkileme gücüne de sahiptir. Küreselleşme, bilgi ve iletişim teknolojisinin yaygın kullanımı ve internet, eğitimde kalitenin artırılması ve uluslararasılaşma için fırsatlar sunmaktadır.

Yapılandırmacı eğitim perspektifi ve 2004 yılından sonra Türkiye'de tam olarak ortaya çıkan post modern ideoloji eğitimin ön saflarında yer almıştır. (Koç, 2018: 49). Bu eğitim perspektifi, gelecek neslin sahip olmak istediği bilgi ve becerilerden, öğretme-öğrenme metodolojilerine kadar yer edinmektedir.

Türkiye, gelişmekte olan bir ülke olarak radikal karar alma sürecine eğilimli; kendi felsefi temellerini dikkate almadan eğitim çerçevesini değiştirebilmektedir. Türkiye'nin gelecekte hangi ideoloji ya da eğitim felsefesiyle eğitim süreçlerini planlayacağı tahmin

edilemese de bu eğitim süreçlerinin teknolojiden kopamayacağını öngörmek zor olmayacaktır (Özerbaş ve Safi, 2022: 74-75).

Özellikle üniversitelerin yarının teknolojilerini üretecek, küresel dillere ve teknolojiye hakim olacak, dünya kültürünü ve değerlerini yönetecek ve uluslararası alandaki konumuna sahip çıkabilecek insan kaynaklarını geliştirmesi gerekiyor. Buna bağlı olarak Türkiye, Onuncu Kalkınma Planı ile küresel uluslararası öğrenci alanındaki payını 2018 yılı sonuna kadar %1,5'e çıkarmak, yükseköğretim kurumlarını çeşitlendirmek ve yükseköğretim sistemini uluslararası öğrenciler ve akademisyenler için elverişli bir destinasyon haline getirmek amacıyla bu konuyu önceliklendirmiştir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2013).

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi'nin 2018-2019 akademik yılı verilerine göre Türkiye'de uluslararası öğrenci sayısı toplamda 154.446 iken; 2022-2023 akademik yılına göre uluslararası öğrenci sayısı toplamda 301.549 olmuştur (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, t.y.). Küreselleşmeyle de birlikte son yıllarda artan uluslararası öğrenci sayısı, ülkenin kendisini bölgede bir eğitim merkezi olarak dönüştürdüğünü göstermektedir.

Bu büyüme, eğitim kalitesinde gelişme, başarılı uluslararasılaşma politikaları, Türkiye'nin coğrafi ve kültürel çekiciliği, maddi olarak düşük yaşam giderleri ve güçlü diplomatik temaslar gibi faktörlere bağlanabilir. Uluslararası tanıtım faaliyetleri, burs programları ve Erasmus+ gibi değişim programlarının yanı sıra Türkiye'nin stratejik konumu ve zengin kültürel mirası, burayı öğrenciler için cazip bir eğitim merkezi olarak öne çıkarmıştır. Bu faktörlerin hepsinin birleşmesi, denizaşırı öğrenci sayısındaki bu şaşırtıcı büyümeyi sağlamıştır.

Yükseköğretim kurumlarında uluslararasılaşmaya bağlı olarak Erasmus+ KA131 Programları ile öğrenci ve personel hareketliliğini teşvik etmek ve küresel rekabet gücünü desteklemek bahsi geçen Kalkınma Planı'ndaki yeterliliklere yardımcı olacaktır. Çünkü öğrenciler kültürel anlayışlarını ve dil becerilerini geliştirirken, akademisyenler mesleki gelişim fırsatları elde ederler. Program, mezunların iş piyasası rekabet gücünü artırır, kültürel anlayışı geliştirir ve yükseköğrenim kalitesini artırır.

Erasmus+ KA131 Programlarının finansmanı, yükseköğretim kurumlarındaki uluslararasılaşma faaliyetlerinde en büyük artışı göstermiştir. Avrupa Birliği, 2014 yılından bu yana Erasmus+ Programını finansman aracı olarak sunmaktadır. Dünya

apında ve Türkiye açısından bakıldığında KA131 programlarına katılan ğrenci ve personel sayısında önemli bir artış görülmektedir.

Uluslararası ğrencileri Erasmus Programları ile Avrupa'dan Türkiye'ye çekmede itici bir faktör rolünde olan Türkiye, 2004 yılından bu yana gelen ğrenci sayısını her geçen yıl artırıyor. Öztürk'n uzmanlık tezinde yaptığı araştırmasına göre uluslararası ğrencilerin Türkiye'yi seçmelerinde birçok faktör bulunmaktadır ve bunlar sırasıyla:

- Nitelikli eğitim,
- Türkiye'de alınan eğitimin diplomalarında görünmesinin prestij sağlayacağı fikri,
- Türkiye ile kendi ülkeleri arasında kültürel ve tarihi bağların etkisi,
- Yükseköğretim kurumunun bulunduğu şehre duyulan ilgi,
- Yükseköğretim sisteminin ve kurumlarının tanınırlığı,
- Vize işlemlerinde kolaylığın Türkiye'yi seçmelerindeki önemli faktörlerden olduğu ortaya çıkmaktadır (ztrk, 2017: 57-75).

Buna bağlı olarak Erasmus+ KA131 programları, öğrencileri ve eğitimcileri çeşitli eğitim kurumları ile iş birliği içerisinde bulundurarak kültürel alışverişi ve entegrasyonu teşvik ediyor. Bu, zellikle Avrupalı ve Türk ğrenciler arasında karşılıklı anlayışın oluşturulmasında, ortak bir Avrupa alanına ait olma duygusunun aşılanmasında ve Türkiye'nin Avrupa Birliği içindeki konumuna ilişkin algıların geliştirilmesinde yardımcı olur (Demirkol, 2013: 658).

Türkiye'deki hareketlilik girişimleri, Türk eğitim standartlarının AB standartlarına uygunluğunu teşvik etmektedir. Bu genellikle müfredatın, ğretim tekniklerinin ve eğitim uygulamalarının daha Avrupa standartlarını yansıtacak şekilde yenilenmesini ve mesleki ve teknik eğitim alanında belirli AB kriterlerinin uygulanmasını gerektirir.

Erasmus+ programlarına katılım, ilk günden itibaren Türk eğitim sisteminin güçlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Eğitim sisteminde farklılıklara kapı açmakla birlikte, diğer ülkelerden en iyi uygulamaların benimsenmesini teşvik etmekte ve mesleki gelişim fırsatını sunmaktadır.

Altın'ın araştırmalarına göre AB'nin Erasmus programları ile gelişmiş hareketliliği Türk yükseköğretim kurumları üzerinde kültürel değişimi, dil yeterliliğini ve yeni bilgi ve becerilerin geliştirilmesini teşvik etmede önemli bir etkisi olmuştur. Erasmus ile ilgili eğitim oturumlarına, çalıştaylara ve konferanslara katılım, personel becerilerini ve

yetkinliklerini geliştirerek yükseköğretimde daha yetkin bir işgücüne yol açtığı görülmektedir. Hareketlilik fırsatları, kalite güvence mekanizmaları, müfredat geliştirme, uluslararası iş birliği, mesleki gelişim ve yeterliliklerin tanınmasını sağlayarak Türkiye'nin yükseköğretim sisteminin kalitesine, uluslararasılaşmasına ve rekabet edebilirliğine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır (Altın, 2022: 182).

Erasmus+ KA131 Programlarının olumlu etkisine rağmen, uluslararasılaşmanın kurumsal yönetiminde, üst düzey yöneticilerin ve diğer paydaşların yetersiz desteğine ilişkin sorunlarla ilgili zorluklar da bulunmaktadır. Çünkü programlar aynı zamanda Türkiye'deki üniversitelerin kurumsal yapılarını ve önceliklerini de etkiledi. Bu bulgular, Erasmus+ KA131 Programlarının Türkiye'de uluslararasılaşmayı teşvik etmedeki önemli rolünü ve uluslararası öğrenci ve personel hareketliliği faydalarını en üst düzeye çıkarmak için etkin kurumsal yönetimin önemini vurgulamaktadır (Bulut Şahin, Uyar ve Turhan, 2022: 142).

Bu, Türk kurumlarındaki uluslararasılaşma girişimlerinin etkili olabilmesi için sağlam bir kurumsal yönetim çerçevesinin ve stratejik bir yaklaşımla aktif paydaş katılımının güvence altına alınması gerektiğini göstermektedir.

Erasmus+ KA131 Programlarının özellikle Türk eğitim sistemine faydaları, yükseköğretim kurumları arasında iş birliğinde ve yükseköğretim modernizasyonunda görülebilir. Müfredat uyumu, dil eğitimi ve çok amaçlı girişimlerin ulusal ve uluslararası düzeyde (AB ülkeleriyle) büyümesi hem kültürel hem de akademik alanlarda uyum ve iş birliğinin gelişmesini sağlayacaktır. Türkiye'nin Bologna sürecini entegre etmesiyle yükseköğretim alanında önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Bunların uygulanmasını sağlamak için Avrupa Kalite Güvencesi Ağı'nın akademik değerlendirme, kalite kontrol kriterleri ve önerileri göz önünde bulundurulmuştur. 2005 yılından bu yana tüm Türk yükseköğretim kurumlarının diploma ekini yaygınlaştırması ve uygulaması iş birliği olgusu için süreci geliştirmiştir (Gençer, 2009: 100).

Avrupa'nın yükseköğretimdeki kurumsallaşmış yapısı, standartların temel haline gelmesi, kurumların ve teknolojinin daha fazla etkileşime girmesi ve öğretim süreçlerinin gelişmesiyle birlikte önemli değişikliklerin olacağını öngörmek mümkündür. Teknolojik ve sanal bileşenler, eğitim zorluklarını ve program kapsamını etkileyecek; buna bağlı olarak kredi transfer sistemi iş birliğini, şeffaflığını ve Avrupa yükseköğretim normlarını kabul etmede rehberlik sağlayacaktır.

Siedersleben ve Dahl'a göre (2003) bu programların ortak amaçları aşağıdaki gibidir:

- Çok uluslu eğitim, mesleki eğitim ve gençlik ortaklıkları oluşturmak,
- Eğitim programlarının ve yurt dışında eğitim fırsatlarının değişimini sağlamak,
- Yeni yaklaşımları hedefleyen eğitim ve öğretim projeleri üretmek ve uygulamak,
- Eğitimde yeni teknolojiler ve mesleki niteliklerin tanınması gibi ülkeler arası konuları çözmeyi amaçlayan yeni sistemler aramak,
- Akademik ve mesleki uzmanlık ağları kurmak,
- Uyum, karşılaştırma ve karar alma için ortak bir altyapı oluşturmak,
- Açık ve uzaktan eğitim ile bilgi iletişim teknolojilerinin eğitim alanında kullanılmasına ve eğitimde çok yönlü ortama katkı sağlamaktır. (Siedersleben ve Dahl, 2003: 320-321).

Erasmus+ KA131 programlarının uluslararasılaşmaya katkıları, Siedersleben ve Dahl'ın (2003) ortak hedefleri göz önüne alındığında, bu programların Türk yükseköğretim kurumlarında uluslararası eğitim ve mesleki eğitimde önemli bir rol oynadığı sonucuna varabiliriz. Programlar, mesleki eğitim için uluslararası ortaklıklar, gündem sorunlarına çözüm üretecek projeler, akademik uzmanlık ağları ve paylaşılan tanınırlık altyapıları ile üniversitelerin rekabet gücünü artırmaktadır.

Çalışmaların sürdürülebilir bir şekilde uygulanabilmesi için iyi kurumsal yönetimin yanı sıra üst yönetim ve paydaş desteğine de ihtiyaç vardır. Buna bağlı olarak, Erasmus+ KA131 programlarının Türk kurumlarındaki faydalarını en üst düzeye çıkarmak ve uluslararasılaşma girişimlerini başarılı bir şekilde yürütmek için güçlü bir yönetim yapısı ve stratejik bir yaklaşım esastır.

Türkiye, AB'nin eğitim standartlarına uyumunun bir parçası olarak, bu girişimlerin doğru bir şekilde uygulanması için başta eğitim ve destekleyici altyapı olmak üzere önemli değişiklikler yapmaya itilmektedir.

Erasmus+ KA131 programlarının Türkiye'deki bireysel, kurumsal ve bölgesel katılım da dahil olmak üzere çeşitli koşullara bağlı olarak büyük ölçüde değişebileceğini belirtmek önemlidir. Bu programların kültürel entegrasyonun teşvik edilmesinde çok önemli bir rolü vardır.

4.2. Finlandiya'nın Avrupa Birliği Eğitim Programlarına Entegrasyon Süreci

Finlandiya'nın ulusal kimliği etrafında şekillenen eğitim, Finlandiya'nın en büyük gurur kaynağı ve dünyaya sunduğu en güçlü imajıdır. Finlandiya'ya göre eğitim sistemi, savaş sonrası yıllarda insanları yoksulluktan kitlesel istihdama, tarımdan sanayiciliğe ve şimdi de günümüzün bilgiye dayalı toplumuna iten temel ilerleme aracı olmuştur. Okullara ve eğitime sürekli yatırım yaparak, büyümeye öncelik vererek ve gelecek nesillere fayda sağlayarak geleceğe farklı bir bakış açısı sunmuştur.

1995'ten önce Finlandiya'nın AB ile iki teması vardı: Avrupa Serbest Ticaret Anlaşması ve dördüncü genişleme sürecidir. 1995 yılında AB'ye girmesiyle eğitim politikalarına olan ilgi doğru orantılı olarak arttı. Politikacılar ortak bir Batı kimliğinin yeniden altını çizirken, Avrupa Komisyonu yeni ve iddialı bir yaklaşımı benimsiyor gibiydi. Finlandiya'nın eğitim sistemi de örnek alınacak bu alanlardan biri olmakla birlikte eğitim sisteminin tarihi ve onu destekleyen kuruluşlar da bu süreci yönlendirmektedir.

Finlandiya'nın AB'ye girişi, eğitim ve öğretim kurumları üzerinde önemli bir etkiye sahip olmakla birlikte, mevzuatları AB'nin eğitimdeki etkisini güçlendirmiştir. Bununla birlikte, ulusal sistemlerin gelenek ve uygulamalarıyla eğitim, üye devletler için hassas bir politika ve kurumsal alan olmaya devam etmektedir. Avrupalılaşma bir anda gerçekleşmeye de AB politikalarının uygulanması 'politika alanına' göre değişmektedir ve bazı alanlarda kısıtlanması muhtemeldir.

Finlandiya'nın eğitim politikalarını daha geniş uluslararası politikalar ışığında değerlendirmek ve değiştirmek her zaman bir dönüm noktası olmuştur. Ülkenin uyumlaştırma sürecinde eğitimi, daha büyük ve nitelikli bir Avrupa Topluluğu'na entegrasyon için sağlam bir temel olarak görölüyordu.

Finlandiya eğitim sistemi kendi geleneklerine oldukça bağlı kalmayı başaran bir ülkedir. Avrupa entegrasyonunun eğitim üzerindeki başlıca etkileri ise temel olarak 'idari' süreç olmuştur. Örneğin, eğitimdeki kaynakların farklı yetki seviyeleri arasında nasıl dağıtıldığı ve eğitimin nasıl yönetildiğidir. (Pulkkinen, Räikkönen, Jahnukainen, vd., 2020: 368).

Birliğin amacı, insan kaynaklarını nitelikli bir işgücüyle birleştirmek, çalışan nüfusu kültürel zenginliklerle geliştirmek ve devletler arasındaki fiziksel, zihinsel ve coğrafi

engelleri ortadan kaldırmaktır. Bu bakış açısının bir sonucu olarak, ülke AB tarafından finanse edilen bir dizi eğitim programlarına dahil olmuştur.

Finlandiya'nın AB programlarına katılımı, eğitim sistemindeki bu gelişmeleri koordine etmek için en iyi olasılıklardan biriydi. Programlara katılım, eğitim kalitesini artırmaya yönelik yeni teknolojilerin, yasal mevzuatların ve iş birliği faaliyetlerini teşvik eden stratejilerden biriydi.

Avrupa Birliği entegrasyon sürecinin Finlandiya eğitim sistemi üzerindeki özellikleri veya etkileri ne olursa olsun, en büyük başarının Finlandiya'nın en iyi eğitim geleneğinin Avrupa olgusuyla uyumlaştırılması ve uluslararası iş birliğinin artırılması olduğuna dikkat etmek önemlidir.

Uluslararası faaliyetlere erken yaşta maruz kalma stratejisi ile öneri yapılan bir çalışmada, FinCEED (The Finnish Centre of expertise in Education and Development - Eğitim ve Kalkınma Alanında Fin Uzmanlık Merkezi), Finnish National Agency of Education (Finlandiya Ulusal Eğitim Ajansı), MoEC (Ministry of Education and Culture, Finland - Finlandiya Eğitim ve Kültür Bakanlığı) ve MFA (Ministry for Foreign Affairs - Finlandiya Dışişleri Bakanlığı)'nın eğitim ve ilgili alanlarda, öğrencilerin eğitimdeki gelişimlerini sağlamak amacıyla iş birliği yapılması gerektiği görüşündedir. Buna bağlı olarak;

- Öğrenci değişim programları ve stajlarla gelen ve giden hareketliliklerin desteklenmesi,
- Eğitim sektörünün gelişimi ile ilgili küresel ortaklıkların kurulması,
- Eğitim ve gelişime odaklanan müfredat içeriğinin oluşturulması,
- Eğitim kurumlarında çalışan uzmanlara kendilerini geliştirmeleri için daha fazla eğitim seçeneğinin sunulması Fin eğitim sisteminin gelişimini destekleyecektir (Ministry for Foreign Affairs of Finland, 2022: 74).

AB üye ülkelerindeki gençlere ve personellere yönelik yükseköğretim politikaları, daha sonra AB eğitim programları uygulanacak şekilde ortak bir yükseköğretim alanı oluşturulmuş ve inşa edilmiştir. AB değerlerini kabul eden ülkelerin amaçlarının yükseköğrenim üzerinde doğrudan etkisi vardır. Bunlar yeterlilikler, istihdam edilebilirlik, yaşam boyu öğrenme, erişilebilirlik, hareketlilik, barış ve adalet gibi temel hedefleriyle tutarlı olduğu düşünülmektedir.

Eğitimin düzeyini ve kalitesini değerlendirmek için geliştirilen Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ) ve Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) sayesinde niteliklerin değerlendirilmesinin yanı sıra kurumlar arasında müfredatın karşılaştırılması ve değişimi sağlayarak üniversite sistemi verimliliğinin artması sağlanmıştır. Uluslararası eğitimde rekabetçiliği, öğrenci ve uzman hareketliliğini geliştirmek amacıyla Finlandiya'da AKTS sisteminin uygulanmasıyla sonuçlandı.

Eğitim sektöründe, eğitim uzmanlarının politikaları etkileyen uluslararası kuruluşlardaki sorumlulukları ve konumu ile küreselleşme ve iş birliğinde çok önemli rolleri vardır. Bunlar AKTS sisteminin tam tanınmasından, daha güçlü iletişim ve iş birliğini teşvik eden politikalara kadar uzanmaktadır.

Eğitim sektöründe, Finlandiyalı eğitim uzmanlarının uluslararası kuruluşlar içinde nasıl konumlandığını ve eğitim sektöründeki kalkınma iş birliğini nasıl etkilediğine dair yapılan bir analizde (Ministry for Foreign Affairs of Finland, 2022) katılımcıların iki temel zorluk ve kısıtlama üzerinde durduğu ortaya çıkmaktadır:

Finlandiya devlet kurumlarının uluslararası kuruluşlarda çalışan Finlandiyalı eğitim uzmanlarıyla çok az temasının olması,

Uzmanların uluslararası kuruluşlarda çalışan diğer Finlandiyalı eğitim uzmanlarıyla çok az temasının olması eğitimde uluslararasılaşmayı kısıtlayan faktörlerdendir (Ministry for Foreign Affairs of Finland, 2022: 50).

Gerçekleştirilen görüşmelere bağlı olarak, Finlandiya devlet kurumlarının, özellikle uzun süredir yurtdışında yaşayan uzmanlar ile iletişim kurmayı ihmal ettikleri gözlemlenmiştir. Finlandiya hükümeti ile eğitim uzmanları arasındaki iletişim eksikliği nedeniyle, uzmanlar hızla ev sahibi kuruluşun bir parçası haline gelerek onların eğitim amaçlarını benimsemedikleri için iki ülke arasındaki iş birliklerinin de kısıtlı kaldığı belirtilmektedir. Çok uluslu kuruluşlar tarafından istihdam edilen Finlandiyalı eğitim uzmanları, Finlandiya'nın ilgili bakanlıklarından ve kurumlarından daha düzenli rehberlik ve bilgi almanın yanı sıra onları Finlandiya'nın küresel eğitim mimarisinde aktif stratejik konumlandırmaları görüşündedir (Ministry for Foreign Affairs of Finland, 2022: 51).

Eğitim sektöründe iş birliğinin artırılması için ulusal stratejinin geliştirilmesi, uluslararası kariyer ve uluslararası eğitim uzmanlığına desteğin artırılması, iletişimde

eğitim uzmanlarının ağlarının devlet kurumları tarafından daha fazla kolaylaştırılması beklentisi ortaya çıkmaktadır.

Avrupa Birliği eğitim programları, özellikle AB akademik alanındaki çalışmalarını zenginleştirmek, dil yeterliliklerini geliştirmek, diğer AB ülkelerinin kültürleri ve gelenekleri hakkında bilgi sahibi olmak ve programların sağladığı hareketlilik fırsatları ile mesleki ve kişisel deneyim kazanmak için sayısız fırsat sunmaktadır. Her yıl bu projeler için alınan fon sayısı artmaktadır. Ayrıca, kurumsal iş hayatı ve uzun vadeli etkiye sahip ağlar ile bir dizi sınır ötesi temas kurulmaya devam etmektedir. Buna bağlı olarak, Finlandiya, eğitimin uluslararasılaşmasındaki yapısal sorunları ele almak için devlet kurumları ve uluslararası kuruluşlar arasındaki iş birliğini geliştirmeli, böylece yerel eğitim politikasını şekillendirmeli ve uluslararası eğitim etkisini artırmalıdır.

4.2.1. Erasmus+ KA131 Programlarının Fin Eğitim Sistemine Etkileri

Finlandiya eğitiminin temel felsefesinde eşitlik, güven ve sorumluluk, yaşam boyu öğrenme ve ortalama harcamalarla iyi öğrenme çıktılarının elde edilmesi vardır. Eğitim kültürünün önemli bir özelliği, herkes için fırsat eşitliğinin sağlanmasıdır. Her öğrencinin tam potansiyeline ulaşmasını garanti altına almak için bireysel destek önlemleri alınmaktadır. Finlandiya'da eğitim kamu tarafından finanse edilmekte ve eğitim okul öncesinden yükseköğretime kadar ücretsizdir. Ülkede eğitim düzenlemeler, bilgi ve finansman yoluyla yönetilmektedir. Yaşam boyu öğrenme, öğrencilerin yaşamlarının herhangi bir aşamasında kendilerini eğitmelerini mümkün kılarak sağlanır. (Eurydice, 2023).

Finlandiya'da yükseköğretim kurumları, toplumun eğitim düzeyinin ve potansiyellerine ulaşmalarına olanak sağlamada önemli bir role sahiptir. Yükseköğretim kurumlarındaki eğitimin ücretsiz olması, yükseköğretime erişimi artırarak sosyal eşitliği teşvik etmektedir. Ayrıca, üniversiteler, öğrencilerin çeşitli konularda uzmanlaşmalarına izin vererek işgücü piyasası taleplerini karşılamaya yetkin bireyler hazırlar.

Finlandiya'da yükseköğrenim eğitimi, üniversiteler (yliopisto) ve uygulamalı bilimler üniversiteleri (ammattikorkeakoulu) tarafından sağlanmaktadır. Üniversiteler daha akademik odaklı iken, uygulamalı bilimler üniversiteleri daha mesleki iş odaklı kurumlardır (Eurydice, 2023).

Finlandiya üniversitelerinde Erasmus+ KA131 programları, sürekli değişen Avrupa iş gücü piyasasının zorluklarına cevap olabilmek için gereken becerileri geliştirmeyi amaçlar. Finlandiya sistemi, sayısında artış olan değişim hareketlilikleri, nüfusun yaşlanması, dijitalleşme ve değişen iş gücü türleri gibi çeşitli faktörlere uyum sağlamalıdır.

Günümüzde, bireylerin ve kuruluşların öğrenme çıktıları sürekli olarak gelişmekte ve yeni yetkinliklerin kazanılmasını zorunlu hale getirmektedir. Üniversite mezunları, öğrenim süreleri ne olursa olsun, Finlandiya dışında iş deneyimi elde etme ve aynı zamanda bu beceri ve yetenekleri geliştirme konusunda adil bir şansa sahip olmalıdır. Buna bağlı olarak Finlandiya Ulusal Eğitim Ajansı, öğrenciler ve personeller de dahil olmak üzere tüm paydaşlara Erasmus KA131 programını teşvik etmeye çalışır.

Uluslararası öğrencilerin Finlandiya'da öğrenim görme tercihlerini etkileyen faktörlere yönelik daha çok deneysel çalışmalara ihtiyaç vardır. Ancak iki varsayımsal faktör olarak 'itibar' ve 'istihdam edilebilirlik' Finlandiya üniversitelerini tercih etmede etkilidir. Erasmus+ KA131 programları, Finlandiya'nın yükseköğrenim çıktıları için daha koordineli bir Avrupa ve/veya İskandinav yaklaşımından yükseköğreniminin çekiciliğini artırmaya yardımcı olabilir. Yükseköğrenimin itibar kazanması için ulusal başarıları ve rekabet avantajlarını vurgulayarak stratejisini ulusal markaya dayandırabilir (Cai ve Kivistö, 2013: 71-72).

Finlandiya'da KA131 Programları aynı zamanda yükseköğretim kurumlarında örgütsel öğrenmeye ve ortak bir fayda olarak Avrupa yükseköğretim nüfusu genelinde en iyi uygulamaların değişimine odaklanmaktadır.

Finlandiya, Erasmus KA131 programları kapsamında genel olarak giden öğrenciden daha fazla değişim öğrencisi kabul etmektedir. 2023'te Finlandiya'da kayıtlı 11.000'den fazla değişim öğrencisi olmasına karşılık giden değişim öğrencisi sayısı daha azdı. Uzun dönem hareketliliğe (en az 3 ay) katılım sağlayan gelen öğrenci sayısı bir önceki yıla göre 1.000'in üzerinde azalırken, kısa süreli hareketlilik (en fazla 3 ay) dönemlerini tamamlayan gelen öğrenci sayısı yaklaşık 1.000 artmıştır (Finnish National Agency for Education, 2024).

Giden öğrenci verilerinin gelen öğrenci verilerine göre daha az olmasına bağlı olarak, Finlandiyalı öğrenciler Eurostudent VIII anketinde (Opetus-Ja

Kulttuuriministeriö, 2023) öğrenci değişiminin önündeki en büyük engel olarak vurguladıkları faktörlerden biri finansal sebepler olduğunu vurgulamıştır.

2017'den önce Finlandiyalı öğrenciler, diğer İskandinav ülkelerdeki öğrencilerden daha az hibe alıyorlardı. Bu nedenle, hibelerdeki artış Finli öğrencilere önemli mali yardım sağladı. Bu artan finansman, Erasmus+ programına katılımı artırdı ve yurt dışında eğitim görmeyi finansal olarak mümkün kıldı. Bununla birlikte Finlandiyalı Erasmus öğrencileri, programı kültürel karşılaşmalar ve dil edinimi açısından özellikle faydalı bulmaktadır. Bu nedenle program, İsveç örneğinde olduğu gibi, akademik başarısı yüksek öğrencilerden ziyade çeşitli akademik geçmişlerden öğrencileri programa çekmektedir (Haru, Bryntesson ve Börjesson, 2022: 104-112).

AB, COVID-19 pandemisi sonrasında fiziksel hareketliliklerinin sanal çalışmalarla tamamlandığı karma hareketlilikleri giderek daha fazla desteklemeye başlamıştır. Sanal hareketlilikler öğrencilerin finansal kaygılarını aza indirmeye yardımcı olabildi.

Sanal hareketliliğin popülaritesi, istatistiklerin ilk kez toplandığı 2022'ye kıyasla 2023'te artış göstermiştir. 2023 yılında, giden öğrencilerin %10'unun ve gelen öğrencilerin %9'unun hareketlilik dönemleri sanal bir bileşen içeriyordu. Sanal bir bileşeni içeren mobilite dönemlerinin sayısı bir önceki yıla göre iki katından fazla artış göstermiştir. Uygulamalı bilimler üniversiteleri, hareketlilik dönemlerinde üniversitelere göre çok daha sık sanal bileşenler içermektedir (Finnish National Agency for Education, 2024).

Finlandiya Ulusal Eğitim Ajansı, COVID-19 pandemisinden önce düşen hareketlilik rakamları nedeniyle öğrenci hareketliliğini teşvik etmek için çalışıyordu. Bu amaçla Finlandiya Ulusal Eğitim Ajansı, 2022'den beri yükseköğretim kurumları, öğrenci kuruluşları ve Finlandiya Eğitim ve Kültür Bakanlığı ile yoğunlaştırılmış ulusal iş birliğine girmektedir.

Yükseköğretim kurumlarının öğrenci hareketliliğini artırmak için önemli gördükleri önlemler arasında hareketliliği kolaylaştıran esnek müfredatlar, yurt dışında tamamlanan çalışmaların etkin bir şekilde tanınması, zamanında öğrenci rehberliği, hareketliliğin teşvik edilmesi ve uluslararası hareketliliğin kurumun stratejik uluslararası iş birliğinin kilit bir parçası olarak görülmesini sağlamak yer almaktadır.

Finlandiya yükseköğretim kurumlarının özerkliği ve güçlü bağımsız yönleri göz önüne alındığında, öğrenci hareketliliğini artırmanın anahtarları büyük ölçüde

yükseköğretim kurumlarına ve FinCEED (The Finnish Centre of expertise in Education and Development - Eğitim ve Kalkınma Alanında Fin Uzmanlık Merkezi), Finnish National Agency of Education (Finlandiya Ulusal Eğitim Ajansı), MoEC (Ministry of Education and Culture, Finland - Finlandiya Eğitim ve Kültür Bakanlığı), MFA (Ministry for Foreign Affairs - Finlandiya Dışişleri Bakanlığı) gibi kurumların iş birliğine bağlıdır.

Üniversite eğitim sisteminin diğer ülkelere göre daha gelişmiş olduğu Finlandiya gibi ülkeler için, potansiyel göçü dengeleyerek sağlayabileceği katkıları anlamak uluslararasılaşma girişimlerine yardımcı olabilir.

4.3. İki Ülke Hareketliliklerinin Avrupa Birliği Entegrasyonuna

Katkıları

AB'nin yaşam boyu öğrenme stratejisi, küresel imajını iyileştirerek, yetkinlikleri ele alarak ve idari yapıları tamamlayarak kültürel çeşitliliği ve toplum entegrasyonunu teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Türkiye'nin stratejik konumu, Orta Doğu, Transkafkasya ve Avrupa ile bağlantıları nedeniyle çok önemlidir. AB'nin Türkiye'nin en yakın komşusu statüsünü müzakere etmek, Türkiye'nin ortak kültürel mirasını, tarihini ve coğrafi bağlantılarını tanımak birliğin sağlanması için önemli bir adım olur.

AB, Avrupa içinden ve dışından gelen öğrenciler arasında büyüme ve iş birliğine odaklanan sosyal entegrasyon faaliyetleriyle çeşitli siyasi, ekonomik ve sosyal dönüşümlerden geçmektedir. Yükseköğretim kurumları, öğrenciler ve personeller de bu süreçte çok önemli bir rol oynamaktadır.

Birçok uzman, yumuşak güç dinamikleri Avrupa Birliği'nin uluslararası öğrencileri eğitme, küresel anayasal normlar belirleme ve spor faaliyetlerinde başarılar elde etmek için 'dünya çapında takipçi toplama' düşüncesi ile ilişkilendirmektedir (Moravcsik, 2017: 3). Erasmus+ Programlarının bir dış politika aracı olarak artan belirgin özelliği, AB'nin ortak ülkelere yönelik iş birliğini ve hareketliliğini artırmak için kullandığı yumuşak bir güç aracı olmuştur.

Yükseköğretim kurumlarında projelerin sektörel ve coğrafi olarak daha stratejik ve öncelikli bir yaklaşıma yönelmeleri, bir yumuşak güç unsuru olarak iş birliklerini geliştirecektir. Reinikka ve arkadaşları, öğrenme krizine odaklanan eğitim öncelikli bir sektör olmalı ve projeler daha uzun vadeli bir araştırma bileşenini içermelidir der (Reinikka, Niemi ve Tulivuori, 2018: 40).

Eğitim sektörü, küresel öğrenme krizine yanıt olarak kilit bir konu olarak seçilmeli ve bunu ele alacak programlar tasarlanmalıdır. Uzun vadeli bir araştırma bileşeninin projelere dahil edilmesi, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için çok önemlidir çünkü proje etkilerinin değerlendirilmesine, yaratıcı çözümlerin oluşturulmasına ve en iyi uygulamaların belirlenmesine olanak tanır. Bu stratejik odaklanma, yükseköğretim kurumlarının özel sektör, kamu kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile daha derin ve anlamlı iş birlikleri oluşturarak çeşitli paydaşların bilgi ve kaynaklarını birleştirmesini, kapsamlı ve etkili çözümlerle sonuçlanmasını sağlar.

AB, eğitim programlarını kapsayan projeler için finansman yaratarak ve bu finansmanları sürekli artırarak, faaliyetlerinin bir bölümünü etkin bir şekilde düzenledi ve yaklaşık 5.000 yükseköğretim kurumunu kendi alanına dahil etti. AB, 2021-2027 yılları arasında 12 milyon Erasmus+ katılımcısına ulaşmayı hedefleyerek, yalnızca yedi yılda yararlanıcı sayısını üçe katlamayı hedefliyor. Dolayısıyla hem siyasi hem de akademik olarak daha fazla ilgiyi hak eden bir program olduğu söylenebilir (Ferreira-Pereira ve Mourato Pinto, 2021: 6). Fakat COVID-19 salgını, aynı zamanda AB'nin küresel diplomasisinde Erasmus+ için yeni zorluklar ve fırsatlar da yarattı.

2027 yılına odaklanan bu hedef, programın siyasi ve bilimsel önemini vurgulayarak, programın AB'nin küresel diplomasi çabalarında önemli bir rol oynamasına izin vermektedir. COVID-19 salgını uluslararası hareketliliği kısıtlarken, Erasmus+ programının esnekliğini ve uyarlanabilirliğini gösteren dijital öğrenme ve sanal değişim programları gibi yeni seçenekler de yarattı.

ESN (Erasmus Student Network – Erasmus Öğrenci Ağı) ve ESU (European Students' Union – Avrupa Öğrenciler Birliği), Karma Yoğun Programların yükseköğretim kurumlarının uluslararasılaşma konusunda aracı bir rol oynadığını ve süreçte olumlu etki bırakacağına inanmaktadır. Bu programlar, müfredata daha fazla küresel vatandaşlıkla ilgili konuları dahil etmek, uluslararasılaşmanın önemini vurgulamak ve öğrencilerin aktif vatandaş olarak yeterliliklerini geliştirmelerine yardımcı olmak için kullanılmalıdır. Bununla birlikte, çevrimiçi öğrenmenin kalitesinin her zaman garanti edilmesi ve sanal öğrenme çıktılarının fiziksel öğrenmeyle karşılaştırılabilir olması gerektiği yükseköğretim kurumlarında da benimsenmelidir. (Erasmus Student Network ve European Students' Union, t.y.: 4).

Karma Yoğun Programlar, AB entegrasyonu sürecinde yükseköğretimde uluslararasılaşmayı teşvik etmek için çok önemlidir. Öğrencilerin vatandaşlık

yetkinliklerini geliştirerek ve kültürel alışverişi teşvik ederek Avrupa kimliğini ve sosyal bağlarını geliştirebilir.

Buna karşılık, kaliteli olmayan çevrimiçi deneyimler, eğitim verimliliğini azaltabilir ve öğrencilerin uluslararasılaşma isteklerine engel olabilir. Sanal programlar, fiziksel katılımın sosyal ve kültürel deneyimlerine karşı öğrencilerin kültürel farkındalık ve sosyal ilişkiler geliştirme yeteneklerini sınırlayabilir. Bu nedenle, başarılı Karma Yoğun Programlar için yüksek kaliteli çevrimiçi öğrenmeyi sürdürmek ve fiziksel bağlantıları geliştirmek esastır.

4.3.1. İyi Uygulama Örneği: Finlandiya Analizi

Bireylerin eğitim ve mesleki gelişim ihtiyaçlarına yönelik kapsamlı rehberlik, modern toplumun uzun vadeli büyümesi için kritik öneme sahiptir. Avrupa Birliği ülkeleri, bireylerin yaşam boyu öğrenmelerini geliştirmek için çeşitli yol gösterici girişimler tasarlamıştır. Bu bağlamda Finlandiya'nın Yaşam Boyu Rehberlik Stratejisi, etkili rehberlik uygulamaları için gerekli temel unsurları bir araya getirerek bireylerin eğitim ve mesleki süreçleri hakkında bilinçli kararlar vermelerine yardımcı olmayı amaçlar.

Finlandiya'da yaşam boyu rehberliğin bütüncül ve kapsayıcı, erişim kolaylığı ve fırsat eşitliği yaklaşımı doğrultusunda Avrupa ilkeleri ile uyumlu olduğu bilinir. Yaşam Boyu Rehberlik Stratejisi, ülke genelindeki bireyler için öğrenmeyi, istihdamı ve kapsayıcılığı geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bireyleri bilinçli kararlar vermeleri için güçlendirerek aynı zamanda küresel değişimler karşısında sosyal adaleti, refahı ve dayanıklılığı teşvik etmeyi ister (Ministry of Education and Culture Finland, 2020: 2-3).

Finlandiya'nın uzun vadeli hedefleri arasında, bir iş ortamında herkesin eğitimi ve kariyeri hakkında dikkatli kararlar alma kapasitesine ve yeteneklerine sahip olmasını sağlamak yer almaktadır. Bu bağlamda amaç, yapay zeka kullanımı da dahil sürekli öğrenme için mentorluğu ve mesleki gelişimi vurgulayan iyi işleyen bir dijital hizmetler birimi oluşturmaktır. Ayrıca yüksek kaliteli, çok kanallı rehberlik çalışmaları yapacak beceri ve kapasiteye sahip bireylerin yetişmesini sağlamaktır.

Eşit, adil ve çok kültürlü bir toplumun entegrasyonunu teşvik etmeye çalışan Finlandiya, farklı idari bölümler, çeşitli alanlarda tavsiye geliştirmeye yönelik önlemler oluşturmak ve uygulamak için birlikte çalışır. Bu, kanıta dayalı yaşam boyu rehberlik araçları ve politikaları için uzun vadeli amaçlardan biridir. Sektörel gözlem ve rehberlik

hizmetlerinin ulusal düzeydeki etkilerinin değerlendirilmesi, ulusal ve bölgesel öğrenme çıktılarının oluşturulmasına yardımcı olabilir.

Avrupa Birliği, Finlandiya'nın eğitim sistemini Avrupa 2020 stratejisi kapsamında ekonomik büyümeye ve sosyal içermeye katkıda bulunan kilit politika alanı olarak görmektedir. AB'nin eğitim politikaları bağlamında, Finlandiya eğitimi AB'nin en iyileri arasında yer almaya devam ederken, temel becerilerde göçmen ve göçmen olmayan öğrencilerin arasındaki performanslarda eşitsizliklerin arttığı ortaya çıkmaktadır (OECD, 2020: 8).

AB verilerine göre, erken çocukluk eğitimi ve bakımına devam eden 4 yaş ve üstü çocukların %95'inin AB düzeyinde hedefi zaten karşılanmıştır. Avrupa Eğitim Alanı planının bir parçası olarak, 2030 yılına kadar zorunlu ilköğretimin başlangıcına kadar 3 yaşındaki çocukların en az %96'sının erken çocukluk eğitimi ve bakımına katılacağına karar verilmiştir (EC, t.y.l).

Finlandiya'da üç yaşın altındaki çocukların %37'si erken çocukluk eğitimine katılmaktadır. OECD ülkelerinde, üç yaşın altındaki çocuklar için ortalama kayıt oranı %27'dir. 3 ile 5 yaş arasındaki çocukların ise %88'i, OECD ortalamasından daha yüksek olan erken çocukluk eğitimine kayıtlıdır (OECD, 2022).

Finlandiya'da zorunlu eğitim 7 yaşında başlar ve 18 yaşında sona erer. Erken çocukluk eğitime başlama yaşı ülkeye göre büyük farklılıklar göstermektedir. Bu bağlamda temel beceri eğitim süreci dahil, öğretmenlerin/eğitmenlerin farklı kültürler ve eğitim sistemleri arasında bilgi ve deneyim paylaşımını geliştirerek sosyal içermeyi ve kültürel entegrasyonu sağlamaları eğitim sistemindeki eşitsizliği azaltmaya destek olacaktır.

Ülkedeki 18 ve 24 yaş arasındaki bireylerin %57'si tam zamanlı veya yarı zamanlı olarak lise veya yükseköğrenim düzeyinde eğitim almaya devam etmektedir. Tüm OECD ülkelerinde olduğu gibi, Finlandiya'da da yükseköğretim düzeyinde kayıtlı öğrencilerin çoğunluğunu lisans öğrencileri oluşturur ve bu oran %69'dur (OECD, 2022).

Bu oranlar, Finlandiya'da yükseköğretim öğrencilerinin ve personelinin Erasmus KA131 faaliyetlerine katılma potansiyelini ve fırsatlarını değerlendirmek için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Geniş öğrenci kitlesi ve eğitim sürekliliği, bu yaş grubundaki öğrencilerin Erasmus KA131 programları ile uluslararası deneyimler kazanma

potansiyelini arttırmaktadır. Program, öğretim tekniklerinde ve akademik içerikte çeşitlilik ve gelişim için çeşitli seçenekler sunar.

Breznik ve Skrbinjek'in (2018) yaptığı Erasmus öğrenci hareketlilik araştırmasına göre Finlandiya en iyi dışardan öğrenci kabul eden ülke olarak görülmektedir. Ayrıca Almanya ve Fransa'daki öğrenciler en çok Finlandiya, İsveç ve Norveç gibi Kuzey Avrupa ülkelerini tercih etmektedir. Buna karşılık Finlandiyalı öğrenciler ise en çok İspanya, Almanya, Hollanda ve Avusturya'yı seçmektedir (Breznik ve Skrbinjek: 2018: 113-114).

Finlandiya'nın Erasmus öğrenci hareketliliği kapsamında uluslararası öğrencileri ağırlayan en iyi ülke olarak görülmesi, ülkenin eğitim sisteminin ve sosyal yapısının uluslararası öğrencilere sağladığı faydaları göstermektedir. Almanya ve Fransa'daki öğrencilerin Finlandiya'yı seçmesi, ülkenin yükseköğrenim mükemmelliğini ve öğrenci dostu kimliğini yansıtmaktadır.

Aynı zamanda Finlandiyalı öğrencilerin İspanya, Almanya, Hollanda ve Avusturya gibi destinasyonları tercih etmeleri, Erasmus programının kültürel ve entelektüel çeşitlilik sağlayarak öğrencilerin kişisel ve mesleki gelişimlerini nasıl desteklediğini göstermektedir.

Finlandiya'nın bu hareketlilik ağına katılımı, ülkenin uluslararası eğitimdeki güçlü konumunu ve öğrenci hareketliliği için önemli bir destinasyon olduğunun kanıtıdır.

4.3.2. Yeni Dönem Erasmus Sürecinde Finlandiya'dan Türkiye'ye Mesajlar

COVID-19 salgını bağlamında sanal hareketliliklerin Erasmus programları üzerindeki etkisi hala tartışılmaktadır. Programlarda öğrencilere ve personellere fiziksel hareketliliklerin yanı sıra sanal alternatifler sunulduğu bilinmektedir. Ancak birçok öğrencinin sanal hareketliliklerle, yüz yüze etkileşimi ve kütüphaneler gibi kaynaklara erişimini kısıtladığı vurgulanmaktadır. Üniversiteler arasında ortak karma programlar, karma hareketliliği yönetme (sanal ve fiziksel) ve tanıma mekanizmaları dahil olmak üzere uluslararası programların sanal unsurunun daha da geliştirilmesi ihtiyacını öne çıkarmaktadır.

Aynı zamanda, COVID-19 krizinin üniversite eğitiminin uluslararası eğitim ve hareketlilik programlarını yeniden kavramsallaştırması için bir fırsat da olduğu

söylenbilir. Üniversitelerin dijital öğrenme yaklaşımlarının ve araçlarının uluslararasılaşma süreçlerini nasıl geliştirebileceğini ve öğrencilerin kültürlerarası, dilsel ve 'sosyal beceri' gelişimini nasıl destekleyebileceğini keşfetmeleri Erasmus programları ile deneyimlenmektedir.

Yükseköğretimde uluslararasılaşma ile ilgili araştırmalar 2000'li yıllardan itibaren hızla artış göstermektedir (Kosmützky ve Putty, 2016: 4). Bu konuyla ilgili yayın sayısı 1990'da sadece 3 makale iken 2020'de 182 makaleye çıkarak önemli ölçüde artış yaşanmıştır (Ghani, Teo, Ho, vd., 2022:6).

Bu bağlamda uluslararasılaşma ile ilgili literatür üç alana ayrılmıştır:

- Yurt dışında uluslararasılaşma,
- Yurt içinde uluslararasılaşma,
- Uzaktan uluslararasılaşmadır (Mazzarol ve Soutar, 2012: 726-730).

Bu alanlar, eğitimin sınırlar ötesindeki fiziksel hareketliliği, müfredatın uluslararası veya kültürlerarası unsurlarla aşılması ve teknoloji yoluyla sınırlar ötesindeki eğitim bağlantıları gibi uluslararasılaşmanın farklı yönlerine odaklanmaktadır.

Bu alandaki araştırmalar sınırlı olduğundan, uluslararasılaşmanın öğrencilerin ve personellerin deneyimleri üzerindeki etkisine odaklanan ve etki için kanıtlanabilir daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır (Mittelmeier, Lomer, Al-Furqani, vd., 2024: 17-18).

Araştırmaların etkinliğini ve uzun vadeli sonuçlarını doğru bir şekilde anlamak için daha ampirik çalışmalar gereklidir. Bu bulgulara dayanarak, eğitim kurumları ve politika yapıcılar uluslararasılaşma planlarını iyileştirebilir ve küresel eğitim hedeflerine daha etkin bir şekilde ulaşabilirler.

Uluslararasılaşma, çoğunlukla bireysel seçimler sonucunda kısa veya uzun vadeli hareketliliğin çıktısıyken bu, kurumsal ve politik bağlamda bir sorun teşkil etmiyordu. Şu anda küçük kurumların önceliği öğrencilerin dışa dönük hareketliliğidir, orta-büyük kurumlar için ise araştırma ve iş birliğinin derinleştirilmesidir. Genel olarak, kurum ne kadar büyükse, kurum kültürü için uluslararasılaşmanın önemi o kadar yüksektir (Seeber ve Lepori, 2014: 139).

Öğrenciler ve araştırmacılar için hareketlilik beklentisi ise uluslararası deneyimin yeni becerilere, fikirlere ve çalışma biçimlerine maruz kalmayı artırdığı, bilgi ve

yaratıcılığın aktarılmasını kolaylaştırdığı algısından kaynaklanmaktadır. Buna bağlı olarak daha iyi kariyer fırsatları, çalışma koşulları, erişilebilir kaynaklar ve yüksek statü arayışında göç söz konusudur. (Seeber ve Lepori, 2014: 139). İş gücü kaybı genellikle küreselleşmeden ve küreselleşmeye bağlı olarak değişen sisteme ayak uyduramamaktan meydana gelir.

AB'nin 2020 sonrası mali çerçevesi kapsamında beşeri sermayeye yatırımın öncelikli hale getirilmesi, Erasmus+ programı için daha fazla hibenin destekleneceği anlamına geliyordu. (Bertoncini, 2022: 248). Bu bağlamda yalnızca gençlerin istihdamı ve gençlik politikası için değil, aynı zamanda Avrupalılar için de nadir ve değerli bir kaynak olarak görülmesi gereken sosyal yatırım, gençliğe yatırım ve beşeri sermaye hedefleri önemlidir.

Türkiye'de sosyal yatırım algısı bağlamında, yükseköğretim sistemi son yıllarda uluslararasılaşma yolunda önemli adımlar atmıştır. Özvar (2023), uluslararasılaşmanın ve öğrenci hareketliliğinin arttığı bir dünyada, Türk üniversitelerin dünyanın her yerinden büyük ilgi gördüğünü ve uluslararası öğrenci sayısının hızla arttığını belirtmektedir. Öğrenciler artık Türk üniversitelerinde okumanın nasıl bir şey olduğu hakkında bir fikre sahiplerdir. Bu, Türkiye'de yurt dışından gelen öğrenci sayısının 2000 yılında 18.000'den 300.000'in üzerine çıkan önemli artışın bir başka kanıtıdır.

Türkiye'de yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşması, Erasmus öğrenci ve akademisyen hareketlilikleri ile büyük ölçüde ivme kazanmıştır. Bu hareketlilikler, Türk üniversitelerinin küresel eğitim anlayışında daha rekabetçi hale gelmesine, akademik iş birliklerinin ve bilgi paylaşımının artmasına katkıda bulunmaktadır.

Son yirmi yılda uluslararası öğrenci hareketliliğinde büyük bir büyüme yaşanması akademisyenlerin bu konuya odaklanmasına sebebiyet vermiştir (Gümüş, Gök ve Esen, 2019: 17).

Öğrenci hareketliliği, uluslararasılaşmanın kilit bir ölçüsüdür ve uluslararası kuruluşlar, hükümetler ve kurumlardan ilgi görmeye devam etmektedir. Türkiye, tarihsel olarak öncülük eden uluslara öğrenci hareketliliğinde popüler bir konum haline geldi. Kondakçı, Bedenlier ve Zevacki-Richter (2018: 517) uluslararası öğrenci hareketliliğinin hem istikrarlı hem de gelişmiş Batılı ülkeleri ve çeşitli ekonomik, politik ve akademik özelliklere sahip ülkeleri etkilediğini savunur. Ayrıca, bölgesel cazibe merkezlerinin incelenmesi, Türkiye'nin uluslararası öğrenci göçü için bir merkez

olduğunu ortaya koymuştur. Kondakçı'ya göre (2011: 588) Türkiye uluslararası öğrenciler ve göçmenler için popüler bir destinasyon konumundadır.

Türkiye'nin yükseköğretim kurumlarındaki uluslararasılaşma girişimlerinin güçlendirilmesi, öğrenci hareketliliğinin artması ve akademik bağlantıların güçlendirilmesi de dahil olmak üzere çeşitli sektörlerde önemli beklentiler sağlamaktadır. Türkiye, bu alandaki stratejilerini daha da etkili hale getirmek için aşağıdaki mesajlar iyi uygulama çıktısı için faydalı olabilir:

- Üniversitelerde inovasyon ve girişimcilik merkezlerinin inşası ve finansmanı için fonların sağlanması,
- Yükseköğretim kurumlarındaki çevresel sürdürülebilirlik politikalarının uygulanması,
- Eğitimde teknolojinin kullanımını artırarak dijital dönüşümde eğitime erişilebilirliğin sağlanması,
- Araştırma enstitüleri ile akademik ilişkilerin ve ortaklıkların güçlendirilmesi,
- Kültürel değişimi teşvik ederek yurt dışındaki fuarlarda daha aktif katılımın sağlanması,
- Sosyal içerme ve eşitlik fırsatlarının teşviki için yeni stratejilerin geliştirilmesi,
- Yükseköğretim kurumlarında kalite güvence süreçlerinin güçlendirilmesi ve standartların belirlenmesi,
- Uluslararasılaşma sürecine yardımcı olmak için idari prosedürlerin kolaylaştırılması ve bürokratik engellerin kaldırılması,
- Öğrencilerin ve personellerin dil becerilerinin geliştirilmesi için fırsatların sağlanması,
- Öğrenci ve personel hareketliliklerin sayısının artırılması,
- Öğrencilerin ve akademik personellerin dünya çapındaki hareketliliğini kolaylaştırmak için yeterli finansal kaynaklar sağlanması, yeni dönem Erasmus sürecinde beklentilerin çoğuna yanıt olabilir.

Bölgesel algılar, çatışmalar ve önyargılar gibi zorluklara rağmen Türkiye'deki kurumların uluslararasılaşmaya bağlılığı, sisteme kurumsal belgelerle dahil edilmesi, uluslararası etkinlikler için kaynakların varlığı, öğrenci hareketlilikleri ve araştırmalar gelecekteki büyüme için umut vericidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Avrupa Birliği (AB), kültür politikaları bağlamında üye ve aday ülkeler arasında sürekli olarak temas ve iş birliği içerisinde. Bu kapsamda, Türkiye ve Finlandiya'nın AB eğitim politikalarına ve programlarına entegrasyon süreçleri ve sonuçları önemlidir. Çalışmada, Erasmus+ KA131 programları çerçevesinde Türkiye'nin Erasmus hareketlilikleri, Finlandiya'nın eğitim politikaları, programları ve ilgili deneyimleri değerlendirilmiştir.

Finlandiya, AB kültür ve eğitim politikalarına entegrasyonun başarılı bir örneğidir. Ülke eğitim sistemi, yüksek kaliteli öğretimi ve iyileştirici pedagojik teknikleriyle tanınır. Finlandiya'nın Erasmus+ KA131 programındaki girişimleri, öğrenci ve personel hareketliliğinin kültürel çeşitliliğini ve eğitim kalitesini artırmaktadır. Ayrıca, Finlandiya'nın programda iyi bir alıcı ülkesi olması ve başarılı uygulama örnekleri, ülkenin eğitim politikasının güçlü yanlarını vurgulamaktadır.

Türkiye ise AB eğitim politikalarının bütünleşme sürecinde önemli adımlar atmıştır. Erasmus+ KA131 programının bir sonucu olarak öğrenci ve personel hareketliliği artmış, Türk ve Avrupa üniversiteleri arasında önemli bağlantılar geliştirilmiştir. Sürecin olumlu etkilerinin yanı sıra, Türkiye'nin hareketlilik faaliyetlerinden elde ettiği faydaları en üst düzeye çıkarmak için çeşitli alanların geliştirilmesi gerektiği de analiz edilmiştir.

Türkiye, Erasmus+ KA131 programının getirilerini en üst düzeye çıkarmak ve eğitim kalitesini artırmak için yükseköğretim kurumlarının kalite güvence ve belgelendirme sistemlerini geliştirmelidir. Programlara katılan öğrenciler ve personeller arasında dil becerilerinin ve kültürel duyarlılığın artırılması, güvenlerini artıracak ve daha çok katılımı teşvik edecektir.

Erasmus KA131 programlarına dahil olan öğrenciler kendi dillerinden farklı bir dille eğitim alacaklarından, zorunluluk durumu onlarda dil yeteneklerinin artmasına yol açabilir. Bu sadece bireysel becerileri geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının dil çeşitliliğine ve derinliğine de katkıda bulunur.

Elmalı'nın 2013 yılında yaptığı çalışmaya göre (Elmalı, 2013: 124) Türk üniversitelerinde sosyal bilimler okuyan öğrenciler için hazırlık sınıflarının açılması, dil öğrenmenin gerekliliğini vurgulamaktadır. Ayrıca, öğrencilerin Erasmus Programlarına

gösterdiği ilgi doğrultusunda hazırlık sınıfı okumanın öğrenciler üzerinde büyük etkisi olduğu gözlemlenmiştir.

Değişim programlarına katılımı teşvik etmek için finansal destek mekanizmaları geliştirilmeli, özellikle dezavantajlı öğrenciler için burs ve yardım programları geliştirilmelidir. Bu bağlamda, Türk kurumları Finlandiya'nın başarılı modellerini takip etmelidir. Program etkinliği ve verimliliği için katılımcı öğrencilerden ve personellerden düzenli olarak geri bildirim alınması da çok önemlidir.

Türk ve Avrupa üniversiteleri arasında ortak girişimler, araştırma faaliyetleri ve akademik değişim programları yoluyla iş birliğinin geliştirilmesi, eğitim standartlarını artırabilir. Bu sayede Türkiye, Finlandiya'nın başarılı yöntemlerine benzer şekilde Erasmus+ KA131 programından faydalandığı gibi yararlanıcı konuma gelebilir.

COVID-19 pandemisi, hareketliliğe dayalı programların ve kampüs içi müfredatın uyarlanmasına yol açarak uluslararası sanal değişim için yeni teknolojik araçların ve altyapının yenilenmesini sağladı.

Teknoloji, yerel lokasyonlardaki ortaklıkları güçlendirdi, uluslararası ortaklarla sürdürülebilir bağlar kurdu ve küresel faaliyetler için anlamlı iş birliği alanları yarattı. Bununla birlikte, farklı kültürel toplulukları uluslararasılaşma faaliyetlerine dahil etti. Ancak süreçte teknoloji ile dijital bölünme sorunları da ortaya çıkmaktadır. Bundan sonraki süreç, programlar dahil dijital uçurum zorluklarını ele almaya, teşvikler yaratmaya ve adil teknoloji kullanımına odaklanmalıdır (Weaver, McDonald, Louie, vd., 2024: 11-12).

Sonuç olarak, Türkiye ve Finlandiya'nın Erasmus+ KA131 programı kapsamındaki deneyimleri, AB eğitim politikalarının ülkeler üzerindeki etkisini göstermektedir. Türkiye, bu programların faydalarını en üst düzeye çıkarmak ve eğitim kalitesini artırmak için tavsiye edilen stratejileri uygulayabilir ve uluslararasılaşma sürecinde ilerleyebilir. Finlandiya'nın başarılı yöntemleri ve yol gösterici rehberleri Türkiye için ilham verici bir model olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- AKBABA, S.: 2007 “Role of Education and Cultural Policies in The Social Construction Of The European Union”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü, Avrupa Birliği Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul.
- AKBAŞ, G., APAR, A.: 2010 “Avrupa 2020 Stratejisi: Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme için Avrupa Stratejisi”, Özel Bilgi Notu, Ankara.
- AKTAN, C. C.: 2010 “Sorbon’dan Bologna’ya, Berlin’den Bergen’e: Avrupa’da Yüksek Öğretim Sistemlerinin Harmonizasyonu ve Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Reform Çalışmaları”, **Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi**, 2/1, 149-215.
- ALTIN, O.: 2022 “Effect of European Union Education Policy on Turkish Education System in Scope of European Union-Turkey Relations”, **Kastamonu Education Journal**, 30/1, 174-186.
- ANDERSON, B.: 2011 **Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması**, İstanbul, Metis Yayınları.
- ANHEIER, H. K., HOELSCHER, M.: 2015 “Cultural Sustainability in Small and Medium-Sized Cities: What Are the Issues?”, **Culture and Sustainability in European Cities**, London, Routledge, 17-32.
- ASLANTÜRK, Z., AMMAN T.: 2001 **Sosyoloji: Kavramlar, Kurumlar, Süreçler, Teoriler**, İstanbul, Çamlıca Yayınları.
- ATEŞOK, Z. Ö.: 2023 “Back To The Origins Of The European Union-Turkey Relations: Establishment Of An Institutionalized Pathway And Its Shortcomings”, **Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi**, 22/1, 1-33.
- ATLAN, E.: 2010 “Cultural Policy of the European Union and Integration of Turkey”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü, Avrupa Birliği Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul.
- AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI: 2023a “Fasıl 26- Eğitim ve Kültür”, (Çevrimiçi) https://www.ab.gov.tr/fasil-26-egitim-ve-kultur_91.html, 31 Aralık 2023.
- AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI: 2023b “Erasmus+ Programı”, (Çevrimiçi) https://www.ab.gov.tr/erasmus-programi_53081.html, 20 Ocak 2024.

- AVRUPA BİRLİĞİ
BAŞKANLIĞI: 2022a “Kreatif Avrupa Programı”, (Çevrimiçi) <https://www.ab.gov.tr/53086.html>, 20 Ocak 2024.
- AVRUPA BİRLİĞİ
BAŞKANLIĞI: 2022b “AB'ye Katılım İçin Ulusal Eylem Planı (2021-2023)”, (Çevrimiçi) <https://www.ab.gov.tr/52660.html>, 20 Ocak 2024.
- AVRUPA BİRLİĞİ
GENEL
SEKRETERLİĞİ: 2011 “Avrupa Birliği Antlaşması ve Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkında Antlaşma”, (Çevrimiçi) <https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>, 24 Aralık 2023.
- BERTONCINI, Y.: 2022 “Building Social Europe: From “Social-Liberalism” to “Ordo-Socialism”?”, **Higher Education and Research in the European Union: Mobility Schemes, Social Rights and Youth Policies**, Switzerland, Springer, 233-252.
- BULUT SAHİN, B.,
UYAR, P., TURHAN,
B.: 2022 “The Impact of the Erasmus Program and The Institutional Administration of Internationalization in Türkiye”, **Higher Education Governance & Policy**, 3/2, 133-146.
- BURAL, İ. N.: 2007 “Avrupa Birliği Yükseköğretim Politikaları Ve Türkiye (Avrupa Yükseköğretim Alanı, Erasmus Ve Türkiye İlişkileri)”, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara.
- BREZNIK, K.,
SKRBINJEK, V.: 2020 “Erasmus Student Mobility Flows”, **European Journal of Education: Research, Development and Policy**, 55/1, 105-117.
- CAI, Y., KIVISTO, J.:
2013 “Tuition Fees for International Students in Finland: Where to Go From Here?”, **Journal of Studies in International Education**, 17/1, 55-78.
- CROSIER, D.,
HORVATH, A.,
KERPANOVA, V., VD.:
2014 “Avrupa’da Yükseköğretimin Modernizasyonu: Erişim, Bulundurma ve İstihdam”, (Çevrimiçi) <https://op.europa.eu/mt/publication-detail/-/publication/b1e5b242-7bac-11e5-9fae-01aa75ed71a1/language-tr>, 20 Nisan 2024.
- COUNCIL FOR
CREATIVE
EDUCATION: t.y. “Introduction to Finland Education”, (Çevrimiçi) <https://www.ccefinland.org/introductiontofinlandeducation>, 27 Nisan 2024.
- DAKOWSKA, D.,
SERRANO-VELARDE,
K.: 2018 “European Higher Education Policy”, **Handbook of European Policies: Interpretive Approaches to the EU**, Cheltenham, United Kingdom, Edward Elgar

Publishing, 260-272.

- DEL SARTO, R. A.: 2010 “Borderlands: The Middle East And North Africa As The EU’s Southern Buffer Zone”, **Mediterranean Frontiers: Borders, Memory and Conflict in a Transnational World**, London, Tauris Academic Studies, 149- 166.
- DEMİRKAN, S.: 2018 “Finlandiya Eğitim Sisteminden Türkiye’ye Mesajlar”, **Alnteri Sosyal Bilimler Dergisi**, 4, 171-195.
- DEMİRKOL, A. Y.: 2013 “The Role of Educational Mobility Programs in Cultural Integration: A Study on the Attitudes of Erasmus Students in Turkey toward the Accession of Turkey to European Union”, **The Anthropologist**, 16/3, 653-661.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI: 1993 “Avrupa Topluluklarına İlişkin Temel Belgeler: Avrupa Topluluklarını Kuran Temel Antlaşmalar (AKÇT, AET, AAET)”, 1.
- DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI: 2004 “AB Sözlüğü “Ulusal Ajans” maddesi”, (Çevrimiçi) https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/AB_Sozlugu.pdf, 8 Mayıs 2024.
- DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI, TÜRKİYE ULUSAL AJANSI: 2021 “Erasmus+ ve Avrupa Dayanışma (ESC) Programları 2021-2027 Dönemi Katılım Anlaşmaları Brüksel’de İmzalandı”. (Çevrimiçi) <https://www.ua.gov.tr/haberler/katilim-anlasmalari-imzalandi/>, 15 Nisan 2024.
- DIEZ MEDRANO, J., GUTIERREZ, P.: 2001 “Nested Identities: National and European Identity in Spain”, **Ethnic and Racial Studies**, 24/5, 753-778.
- DODEVSKA, I.: 2023 “Boundary Integrationism and Its Subject: Shifts And Continuities in The EU Framework On Migrant Integration”, **Journal of Ethnic and Migration Studies**, 50/4, 748–771.
- DUVOLD, K., BERGLUND, S., EKMAN, J.: 2020 **Political Culture In The Baltic States: Between National And European Integration**, London, Palgrave Macmillan.
- EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC): 2002 “Education and Training in Europe: Diverse Systems, Shared Goals for 2010 - The Work Programme on the Future Objectives of Education and Training Systems”, EU Publications.
- ELIAS, N.: 2000 **The Civilizing Process: Sociogenetic and Psychogenetic Investigations**, New Jersey, Blackwell

Publishing.

- ELMALI, G. G.: 2013 “Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları’nın Türkiye Uygulamasının Erasmus Programı Bağlamında Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Afyonkarahisar.
- ERASMUS STUDENT NETWORK, EUROPEAN STUDENTS’ UNION: t.y. “Bringing the Student Perspective to The Debate on Mobility, Virtual Exchange & Blended Learning”, (Çevrimiçi) https://www.esn.org/sites/default/files/news/esn_esu_policy_paper_-_mobility_and_virtual_blended_activities.pdf, 20 Mayıs 2024.
- European Commission (EC): t.y.a “EU competences in the field of culture”, (Çevrimiçi) <https://culture.ec.europa.eu/policies/eu-competences-in-the-field-of-culture>, 10 Temmuz 2023.
- EC: t.y.b “Culture and Creativity”, (Çevrimiçi) <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/projects/priorities-2019-2024>, 7 Ekim 2023.
- EC: t.y.c “European Education Area”, (Çevrimiçi) <https://education.ec.europa.eu/about-eea/the-eea-explained>, 17 Ekim 2023.
- EC: t.y.d “Erasmus to Erasmus+: history, funding and future”, (Çevrimiçi) <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/about-erasmus/history-funding-and-future>, 25 Kasım 2023.
- EC: t.y.e “Digital Education Action Plan (2021-2027)”, (Çevrimiçi) <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/digital-education/action-plan>, 24 Aralık 2023.
- EC: t.y.f “European Education Area”, (Çevrimiçi) <https://education.ec.europa.eu/>, 10 Aralık 2023.
- EC: t.y.g “Cohesion and well being”, (Çevrimiçi) <https://culture.ec.europa.eu/policies/selected-themes/cohesion-and-well-being>, 13 Ocak 2024.
- EC: t.y.h “Erasmus to Erasmus+: history, funding and future”, (Çevrimiçi) <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/about-erasmus/history-funding-and-future>, 24 Mart 2024.
- EC: t.y.i “What is a mobility project?”, (Çevrimiçi) <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-b/key-action-1/what-is-a-mobility-project>,

24 Mart 2024.

- EC: t.y.j “Erasmus Charter for Higher Education”, (Çevrimiçi) <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/resources-and-tools/erasmus-charter-for-higher-education>, 11 Nisan 2024.
- EC: t.y.k “National Agencies”, (Çevrimiçi) https://erasmus-plus.ec.europa.eu/contacts/national-agencies?facets_permanent%7Cfield_eac_topics=1964, 11 Mayıs 2024.
- EC: t.y.l “Early Childhood Education And Care Initiatives”, (Çevrimiçi) <https://education.ec.europa.eu/education-levels/early-childhood-education-and-care/about-early-childhood-education-and-care>, 24 Mayıs 2024.
- EC: 1996 “1st Report on The Consideration of Cultural Aspects in European Community Action”, COM96/160, Brussels.
- EC: 2005 “Turkey 2005 Progress Report”, COM2005/561, Brussels.
- EC: 2007 “On A European Agenda For Culture In A Globalizing World”, COM2007/0242, Brussels.
- EC: 2016 “Towards An EU Strategy for International Cultural Relations”, 2016/29, Brussels.
- EC: 2017 “Strengthening European Identity through Education and Culture: The European Commission's contribution to the Leaders' meeting in Gothenburg”, 2017/673, Strasbourg.
- EC: 2018a “a credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans”, 2018/65, Strasbourg.
- EC: 2018b “A New European Agenda for Culture”, 2018/267 Final, Brussels.
- EC: 2018c “Establishing The Creative Europe Programme (2021 to 2027) and Repealing Regulation (EU) No 1295/2013”, 2018/366, Brussels.
- EC: 2020 “On Achieving the European Education Area by 2025”, 2020/625, Brussels.
- EC: 2020 “2025 Yılına Kadar Avrupa Eğitim Alanı'na Ulaşmak”, (Çevrimiçi)

https://bitlisarge.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_02/14130420_avrupa-egitim-alani-bilgi-notu-1.pdf, 16 Ağustos 2023.

- EC: 2021 “Creative Europe MEDIA celebrates its 30th anniversary in 2021!”, (Çevrimiçi) <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/creative-europe-media-celebrates-its-30th-anniversary-2021>, 9 Aralık 2023.
- EC: 2021a “Creative Europe 2021-2027: the EU programme supporting the cultural and creative sectors”, (Çevrimiçi) <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c5e46cfa-b396-11eb-8aca-01aa75ed71a1>, 9 Aralık 2023.
- EC: 2021b “On The Framework Of Inclusion Measures Of The Erasmus+ And European Solidarity Corps Programmes 2021-2027”, 2021/1877.
- EC: 2021c “Erasmus+ 2021-2027 programme brings over €26.2 billion to support mobility and cooperation”, (Çevrimiçi) <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/news/erasmus-2021-2027-programme-brings-over-eu262-billion-to-support-mobility-and-cooperation-0>, 31 Mart 2024.
- EC: 2021d “Higher Education Mobility Handbook: For Higher Education Institutions (Grant Applicants and Beneficiaries”, 1/European Commission/DG EAC/Unit B.1.
- EC, 2022 “On a European Strategy for Universities”, 2022/16, Strasbourg.
- EC: 2022a “2023 annual work programme Erasmus+: the Union Programme for Education, Training, Youth and Sport”, C2022/6002, Strasbourg.
- EC: 2023a “Strategic framework for the EU's cultural policy”, (Çevrimiçi) <https://culture.ec.europa.eu/policies/strategic-framework-for-the-eus-cultural-policy>, 16 Ağustos 2023.
- EC: 2023b “International cultural relations”, (Çevrimiçi) <https://culture.ec.europa.eu/policies/international-cultural-relations>, 1 Eylül 2023.
- EC: 2023c “Higher education initiatives”, (Çevrimiçi) <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/about-higher-education>, 1 Eylül 2023.

EC: 2023d	“Education and Training Monitor 2023: Comparative Report”, (Çevrimiçi) https://data.europa.eu/doi/10.2766/936303 , 13 Aralık 2023.
EC: 2023e	“Türkiye 2023 Report”, SWD2023/696, Brussels.
EC: 2023f	“Erasmus+ Programme Guide”, 1/2024.
EC, DIRECTORATE-GENERAL FOR EDUCATION AND YOUTH, SPORT AND CULTURE: 2015	“ECTS Users' Guide 2015”, (Çevrimiçi) https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/da7467e6-8450-11e5-b8b7-01aa75ed71a1/language-en , 24 Mart 2024.
EUROPEAN COUNCIL: 1983	“Solemn Declaration on European Union”, Decision No 6/1983, Stuttgart.
EUROPEAN COUNCIL: 1984	“European Council Meeting at Fontainebleau Conclusions of The Presidency”, (Çevrimiçi), https://www.consilium.europa.eu/media/20673/1984_june_fontainebleau_eng.pdf , 27 Kasım 2023.
EUROPEAN COUNCIL: 1985	“European Council Meeting at Milan Conclusions”, (Çevrimiçi) https://www.consilium.europa.eu/media/20646/1985_june_milan_eng.pdf , SN 2740/1/85, Milan, 27 Kasım 2023.
EUROPEAN COUNCIL: 2018	“The European Union Youth Strategy 2019-2027”, Decision No 2018/C, 456/01, Official Journal of the European Union.
EUROPEAN COUNCIL: 2021	“Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021-2030)”, Decision No 2021/C, 66/01, Official Journal of the European Union.
EUROPEAN COUNCIL: 2022	“On Building Bridges For Effective European Higher Education Cooperation”, Decision No 2022/C, 160/01, Official Journal of the European Union.
EUROPEAN PARLIAMENT, EUROPEAN COUNCIL: 1999	“Amending The Basic Decision Relating To The Socrates Programme So As To Include Turkey Among The Beneficiary Countries”, Decision No 68/2000/EC, Official Journal of the European Communities.

EUROPEAN UNION (EU): t.y.	“Languages”, (Çevrimiçi) https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/languages_en , 16 Eylül 2023.
EU: 1992	“Treaty on European Union”, Decision No 92/C 191/01, Official Journal of the European Communities.
EU: 1997	“Treaty Of Amsterdam Amending The Treaty On European Union, The Treaties Establishing The European Communities And Certain Related Acts, Official Journal of the European Communities”, Decision No 97/C 340/01, Official Journal of the European Communities.
EU: 2020	“Euro exchange rates”, Decision No C 202/1, Official Journal of the European Communities.
EU: 2021a	“Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021-2030)”, Decision No 2021/C 66/01, Official Journal of the European Union.
EU: 2021b	“on the European Universities initiative – Bridging higher education, research, innovation and society: Paving the way for a new dimension in European higher education”, Decision No 2021/C 221/03, Official Journal of the European Union.
EUROSTAT: 2023	“Population change - Demographic balance and crude rates at national level”, (Çevrimiçi), https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_GIND_custom_7127262/default/table , 2 Aralık 2023.
EURYDICE: 2010	“Focus on higher education in Europe 2010: The impact of the Bologna process”, (Çevrimiçi) https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/17af5bb1-c2a7-4b8b-b63f-dd195a386286 , 31 Aralık 2023.
EURYDICE: 2023	“Finland: Overview”, (Çevrimiçi) https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/finland/overview , 14 Mayıs 2024.
FAZLIOĞLU AKIN, Z.: 2017	“Cultural Policy in Turkey – European Union Relations”, Master's Thesis, The Ohio State University, Graduate Program in Arts Administration, Education, and Policy, Columbus, Ohio, USA.
FERREIRA-PEREIRA,	“Soft Power in the European Union’s Strategic

- L. C., MOURATO PINTO, J. M.: 2021 Partnership Diplomacy: The Erasmus Plus Programme”, **The European Union's Strategic Partnerships: Global Diplomacy in a Contested World**, London, Palgrave Macmillan, 69-94.
- FINNISH NATIONAL AGENCY FOR EDUCATION: 2024 “Number of higher education students’ mobility periods abroad not as high as during peak years- universities and universities of applied sciences developing in different directions in terms of mobility”, (Çevrimiçi) <https://www.oph.fi/en/news/2024/number-higher-education-students-mobility-periods-abroad-not-high-during-peak-years>, 14 Mayıs 2024.
- FUCHS, D.: 2011 “Cultural diversity, European identity and legitimacy of the EU: A theoretical framework”, **Cultural Diversity, European Identity and the Legitimacy of the EU**, Cheltenham, United Kingdom, Edward Elgar Publishing, 27-57.
- GENÇER, G.: 2009 “Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları: Erasmus Programı Ve Türkiye Yüksek Öğretiminde Programın Uygulanması”, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul.
- GHANI, N. A., TEO, P.-C., HO, T. C. F., VD.: 2022 “Bibliometric Analysis Of Global Research Trends On Higher Education Internationalization Using Scopus Database: Towards Sustainability Of Higher Education Institutions”, **Sustainability: Science Practice and Policy**, 14/14, 8810, 1-15.
- GORNITZKA, A.: 2010 “Bologna in Context: A Horizontal Perspective on the Dynamics of Governance Sites for a Europe of Knowledge”, Special Issue: Ten Years of the Bologna Process - 'What Future'?", **European Journal of Education**, 45/4, 535-548.
- GOVERNE.IT: 2018 “Declaration: Bringing the EU forward in 2018”, (Çevrimiçi) <https://www.governo.it/sites/governo.it/files/documenti/documenti/Notizie-allegati/governo/DeclarationIVEUSouthSummit.pdf>, Summit of the Southern European Union Countries-Rome, 20 Ocak 2024.
- GÜMÜŞ, S., GÖK, E., ESEN, M.: 2019 “A Review of Research On International Student Mobility: Science Mapping The Existing Knowledge Base”, **Journal of Studies in International Education**, 24/5, 495-517.

- GÜVENÇ, B.: 2015 **Kültürün ABC'si**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- GÜVENÇ, B.: 2002 **İnsan ve Kültür**, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- HANNERZ, U.: 1992 **Cultural Complexity: Studies in The Social Organization of Meaning**, New York, Columbia University Press.
- HARU, A.,
BRYNTESSON, A.,
BORJESSON, M.: 2022 "The Space of Nordic Erasmus+ Students: A Multivariate Statistical Analysis of Characteristics, Preferences and Experiences", **The Swedish Centre for Studies of the Internationalisation of Higher Education Report**, Uppsala University.
- HELLER, A.: 1992 "Europe: An Epilogue?", **The Idea of Europe: Problems of National and Transnational Identity**, New York, Berg Publishers, 12-25.
- HESAPÇIOĞLU, M.,
TOPSAKAL, C.: 2013 "Avrupa Birliği Sürecinde Eğitim ve Avrupa Vatandaşlığı", **Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, 26/26, 73-93.
- IPA: t.y. "Yaratıcı Avrupa". (Çevrimiçi), <https://ipa.gov.tr/yaratici-avrupa/>, 7 Ekim 2023.
- JONES, E., LEASK, B.,
BRANDENBURG, U.,
VD.: 2021 "Global Social Responsibility and the Internationalisation of Higher Education for Society", **Journal of Studies in International Education**, 25/4, 330-347.
- KALAYCI, S.:2011 "Türkiye'nin Avrupa Birliği Eğitim Programları'na Katılımı, Amaçları, Gelişimi Ve Uygulanması (Selçuk Üniversitesi Kapsamındaki Erasmus Öğrencileri Üzerine Bir İnceleme)", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Konya.
- KAUPPI, N.: 2004 "Bourdieu's political sociology and the politics of European integration", **After Bourdieu: Influence, Critique, Elaboration**, Dordrecht, Kluwer Academic Publishers, 317-331.
- KİHTİR, A.: 2004 **Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikası**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- KOÇ, M. H.: 2018 "Etkinlik Çalışmaları Değerlendirme Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması", **JASS Dergisi**, 67, 49-59.
- KONDAKÇI, Y.: 2011 "Student Mobility Reviewed: Attraction And Satisfaction Of International Students in Türkiye",

- Higher Education**, 62/5, 573-592.
- KONDAKÇI, Y.,
BEDENLIER, S.,
ZAWACKI-RICHTER,
O.: 2018 “Social Network Analysis Of International Student Mobility: Uncovering the Rise of Regional Hubs”, **Higher Education**, 75/3, 517-535.
- KOSMUTZKY, A.,
PUTTY, R.: 2016 “Transcending Borders And Traversing Boundaries: A Systematic Review Of The Literature On Transnational, Offshore, Cross-Border, And Borderless Higher Education”, **Journal of Studies in International Education**, 20/1, 8-33.
- KONGAR, E.: 1989 **Kültür Üzerine**, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- KORIS, R., MATO-
DIAZ, F. J.,
HERNANDEZ-
NANCLARES, N.: 2021 “From Real To Virtual Mobility: Erasmus Students’ Transition To Online Learning Amid The COVID-19 Crisis”, **European Educational Research Journal**, 20/4, 463-478.
- KRAUS, P. A.: 2004 “A Union of People? Diversity and the Predicaments of a Multinational Polity”, **Political Theory and the European Constitution**, London, Routledge Taylor & Francis Group, 40–55.
- KÜLTÜR MECLİSİ:
2022 “Kültür politikalarının oluşumu ve Türkiye’de gelişmesi”. (Çevrimiçi)
<https://kulturmeclisi.com/kultur-politikalarinin-olusumu-ve-turkiyede-gelismesi/>, 17 Ocak 2024.
- LOWENTHAL, D.: 2000 “European Identity: An Emerging Concept. Australian Journal of Politics and History”, University of Queensland and Blackwell Publishers, 46/3, 314-321.
- MALİYE BAKANLIĞI
BÜTÇE VE MALİ
KONTROL GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ: t.y. “Avrupa Birliğini Kuran Antlaşma: Maastricht Antlaşması”, **İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları**, 118.
- MALİYE BAKANLIĞI
BÜTÇE VE MALİ
KONTROL GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ: 2000 “Amsterdam Antlaşması: Bütünleştirilmiş Haliyle Avrupa Birliği Kurucu Antlaşmaları”, **İKV Yayınları**, 162.
- MAZZAROL, T.,
SOUTAR, G. N.: 2012 “Revisiting The Global Market For Higher Education”, **Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics**, 24/5, 717-737.
- MCGUIGAN, J.: 2004 **Rethinking Cultural Policy: Issues in Cultural and Media Studies**, Maidenhead, United Kingdom, Open University Press.

- MILTON, J.: 1911 **The Ready and Easy Way to Establish a Free Commonwealth**, New Haven, Yale University Press.
- MINISTRY FOR FOREIGN AFFAIRS OF FINLAND: 2022 “The Presence and Influence of Finnish Education Sector Expertise in International Organisations”, **Publications of the Ministry for Foreign Affairs**, 8.
- MINISTRY OF EDUCATION AND CULTURE FINLAND: 2020 “Strategy for Lifelong Guidance 2020–2023”, (Çevrimiçi) <https://euroguidance.eu/finnish-national-lifelong-guidance-strategy-2020-2023-now-available-in-english>, 18 Mayıs 2024.
- MINISTRY OF JUSTICE, FINLAND: 1999 “The Constitution of Finland”, (Çevrimiçi) <https://faolex.fao.org/docs/pdf/fin134323.pdf>, 731/1999, amendments up to 817/2018 included, 23 Ağustos 2023.
- MITTELMEIER, J., LOMER, S., AL-FURQANI, S., VD.: 2024 “Developing Meaningful Internationalisation That Impacts Students’ Outcomes in Higher Education: A Scoping Review of The Literature 2011–2022”, **Journal of Studies in International Education**, 0/0, 1-23.
- MORAVCSIK, A.: 2017 “Europe Is Still A Superpower And It's Going To Remain One For Decades To Come”, (Çevrimiçi) <https://foreignpolicy.com/2017/04/13/europe-is-still-a-superpower/>, 15 Mayıs 2024.
- NIENABER, B., MANAFI, I., VYSOTSKAYA, V., VD.: 2020 “Challenging Youth Unemployment Through International Mobility”, **Journal of Social and Economic Statistics**, 9/1, 5-27.
- NORMAND, R.: 2010 “Expertise, Networks and Indicators: The Construction of The European Strategy in Education”, **European Educational Research Journal**, 9/3, 407-421.
- O’DOWD, R., WERNER, S.: 2024 “The First Steps of Blended Mobility in European Higher Education: A Survey of Blended Intensive Programmes”, **Journal of Studies in International Education**, 0/0, 1-20.
- OECD: 2020 “Education Policy Outlook: Finland”, (Çevrimiçi) <https://www.oecd.org/education/policy-outlook/country-profile-Finland-2020.pdf>, 18 Mayıs 2024.
- OECD: 2022 “Education at a Glance 2022: OECD Indicators”, (Çevrimiçi) <https://www.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance->

[2022_3197152b-en](#), 24 Mayıs 2024.

- OĞUZ, E.S.: 2011 “Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı”, **Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 24/5, 123-139.
- OPETUS-JA
KULTTUURIMINISTE
RIO: 2023 “Eurostudent VIII-Opiskelijatutkimus 2022”, **Opetus-Ja Kulttuuriministeriön Julkaisu**, 34.
- ORÇUN, B.: 2009 “Avrupa Birliği Kültür Politikaları Bağlamında Medya”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul.
- ORTAYLI, İ.: 2007 **Avrupa ve Biz**. İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ÖZERBAŞ, M. A.,
SAFİ, B. N.: 2022 “İngiltere, Japonya, Norveç, Finlandiya, Singapur, Rusya Ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 11/1, 63-80.
- ÖZTÜRK, G.: 2011 “Avrupa Birliği Kültür Politikaları ve Türkiye’ye Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği Anabilim Dalı, Ankara.
- ÖZTÜRK, G. G.: 2017 “Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Erasmus+ Yükseköğretim Hareketliliği Öğrencilerinin Türkiye’yi Tercih Sebepleri”, Uzmanlık Tezi, Avrupa Birliği Bakanlığı, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Ankara.
- ÖZVAR, E.: 2023 “CoHE President Özvar Attends Türkiye Alumni Forum Award Ceremony”, (Çevrimiçi) <https://www.yok.gov.tr/en/Sayfalar/news/2023/cohe-president-ozvar-attends-turkiye-alumni-forum-award-ceremony.aspx>, 19 Mayıs 2024.
- PULKKINEN, J.,
RAIKKONEN, E.,
JAHNUKAINEN, M.,
VD.: 2020 “How Do Educational Reforms Change the Share of Students in Special Education? Trends in Special Education in Finland”, **European Educational Research Journal**, 19/4, 364-384.
- RADAELLI, C. M.:
2008 “Europeanization, Policy Learning, And New Modes of Governance”, **Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice**, 10/3, 239-254.
- REINIKKA, R., NIEMI,
H., TULIVUORI, J.: “Stepping Up Finland’s Global Role in Education”, **Niras Finland**.

2018

- RISSE, T.: 2004 “Social Constructivism and European Integration”, **European Integration Theory**, New York, Oxford University Press, 144-160.
- SARIKAKIS, K.: 2007 “The Place of Media and Cultural Policy in the EU”, **Media and Cultural Policy in the European Union**, Amsterdam-New York, Editions Rodopi B.V., 13-21.
- SEEBER, M., LEPORI, B.: 2014 “The Internationalization of European Higher Education Institutions”, **Knowledge, Diversity and Performance in European Higher Education: A Changing Landscape**, Cheltenham, United Kingdom, Edward Elgar Publishing, 138-167.
- SHORE, C.: 2000 **Building Europe: The Cultural Politics of European Integration**, London, Routledge.
- SIEDERSLEBEN, W., DAHL, B.: 2003 “Chronology of Education and Training Policy Within the European Union”, **Implementing European Union Education and Training Policy: A Comparative Study of Issues in Four Member States**, Dordrecht, Kluwer Academic Publishers, 319-329.
- ST. JOHN, S. K.: 2019 “Tracing the Roots: The Origins and Evolution of European Union Education Policy”, **Education and Public Policy in the European Union: Crossing Boundaries**, Switzerland, Palgrave Macmillan, 21-47.
- STEINER, G.: 2015 **The Idea of Europe: An Essay**, New York, Overlook Duckworth, Peter Mayer Publishers, Inc.
- STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI: 2013 “Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)”, 1041, Ankara.
- STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI: 2019 “On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)”, 1225, Ankara.
- T.C. RESMİ GAZETE: 2001 “Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar”, (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/03/20010324M1-1.pdf>, 24 Mart 2001 Tarih ve 24352 Mükerrer Sayılı Karar, 1-738.
- THOMSEN, J. P.: 2021 “Moving To Opportunity: Student Trajectories in The Post-Bologna University System in Denmark”, **European Educational Research Journal**, 2/2, 146-169.

- TOLUNAY, S.: 2007 “Avrupa Birliği Kültür Politikalarının Avrupa Kimliği Üzerine Etkileri”, Yüksek Lisans, Başkent Üniversitesi Avrupa Birliği Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara.
- TUZCU, G.: 2006 **Avrupa Birliği’ne Giriş Süreci ve Eğitimde Vizyon 2023**, Ankara, Türk Eğitim Derneği Yayını.
- TÜRK DİL KURUMU: 2023a “Kültür” maddesi. (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 22 Ağustos 2023.
- TÜRK DİL KURUMU: 2023b “Kimlik” maddesi, (Çevrimiçi) <https://sozluk.gov.tr/>, 28 Ağustos 2023.
- TÜRKİYE ULUSAL AJANSI: 2024 “Erasmus+ Ana Eylem 1: Bireylerin Öğrenme Hareketliliği Programla İlişkili Ülkeler ve Programla İlişkili Olmayan Ülkeler ile Yükseköğretimde Öğrenci ve Personel Hareketliliği KA 131 Yükseköğretim Kurumları için El Kitabı”, Ankara.
- TZORTZIS, K.: 2004 “EU Higher Education and the Bologna Process: Policy Continuity or Change?” **Paris: First International Eurodocs Conference**, Paris, France.
- UNESCO: 2007 “Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions”, Paris, France.
- YILMAZ, B.: 2009 **Türkiye’de Kültür Politikası ve Kütüphane**, Ankara, Türk Kütüphaneciler Derneği Ankara Şubesi.
- YÜKSEKÖĞRETİM BİLGİ YÖNETİM SİSTEMİ: t.y. “Öğrenci İstatistikleri: Değişim Programlarına Katılan Öğrenci Sayıları Raporu”, (Çevrimiçi) <https://istatistik.yok.gov.tr/>, 11 Mayıs 2024.
- YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANLIĞI: 2005 “Towards The European Higher Education Area Bologna Process: National Reports 2004-2005”, (Çevrimiçi) https://uluslararasi.yok.gov.tr/Documents/UluslararasiIasma/Turkiye_Ulusal_Raporu_2003_2005.pdf, 11 Mayıs 2024.
- YÜKSEKÖĞRETİM KURULU BAŞKANLIĞI: 2020 “EHEA (Avrupa Yükseköğretim Alanı) Roma 2020: Roma Bakanlar Bildirisi”, (Çevrimiçi) <https://uluslararasi.yok.gov.tr/Documents/avrupa-yuksekogretim-alani-ile-uyumlasma-projesi/bologna-sureci-temel-bildirgeler/roma-bakanlar-bildirisi-2020.pdf>, 20 Ocak 2024.
- WEAVER, G.C., MCDONALD, P.L., “Future Potentials for International Virtual Exchange in Higher Education Post COVID-19: A Scoping

- LOUIE, G.S., VD.: 2024 "Review", **Educ. Sci**, 14/3, 1-14.
- WIERS-JENSSEN, J.: 2013 "Degree Mobility from the Nordic Countries: Background and Employability", **Journal of Studies in International Education**, 17/4, 471-491.
- WILLIAMS, R.: 2015 **Keywords: A Vocabulary of Culture and Society**, Oxford, Oxford University Press.
- WILLIAMS, R.: 2017 **Kültür ve Toplum: 1780-1950**, İstanbul, İletişim Yayınları.

